

ØVRE EIKER
KOMMUNE

Helt innåfor

Kommuneplanens handlingsdel 2024-2027

KOMMUNESTYRETS VEDTAK 13.12.23

Sammen skaper vi et livskraftig Øvre Eiker

Vedtak fra Kommunestyret 13.12.2023

Kapittel 1 og 2 er uendret fra Kommunedirektørens forslag.

Kapittel 3 er uendret fra Kommunedirektørens forslag unntatt to tilleggspunkter på delmål 4.2.

Kapittel 4 viser oppdaterte økonomitabeller (drift), inkludert opprinnelige beskrivelser og kommunestyrets vedtak.

Kapittel 5 er uendret fra Kommunedirektørens forslag, med unntak av investeringsprogram ØEKE.

Kapittel 6 er uendret fra Kommunedirektørens forslag

Kapittel 7 Omstillingsprogrammet er innarbeidet som del av dokumentet

1. Kommunestyret vedtar Kommuneplanens Handlingsdel 2024-2027 med mål, delmål, strategier og budsjettpremisser, med vedtatte endringer.
2. Skatt skrives ut med maksimal sats i henhold til vedtak i Stortinget.
3. Det tas ut følgende utbytte fra aksjeselskaper eid av kommunen:
 - a. Utbytte fra Øvre Eiker Energi AS budsjetteres med kr. 12.870.000,-.
 - b. Utbytte fra Vardar AS budsjetteres med kr. 11.290.000,-.
 - c. Utbytte fra Eiker Eiendomsutvikling AS budsjetteres med kr. 1.000.000,-.
4. Låneopptak kr. 301.700.000,-.
 - a. Kr. 199.500.000,- til investeringer innenfor selvkostområdet vann- og avløp.
 - b. Kr. 32.200.000,- til øvrige investeringer.
 - c. Kr. 70.000.000,- til startlån.
5. Bruk av investeringsfond fritt kr. 7.000.000,-.
6. Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF gis fullmakt til å ta opp lån med kr.405.600.000,- Hvorav 52,1 mill.kr. gjelder Hammergata hvor låneopptak 2023 er redusert tilsvarende.

Tall i 1000							
Endringer i forhold til kommunedirektørens forslag							
Tiltak	Beskrivelse	2024	2025	2026	2027	2024-2027	2028-2033
1	Vedlikehold, oppgradering kommunale bygg	7 500	7 500	0	0	15 000	0
3	Vedlikehold, oppgradering av rådhuset.	3 400	1 600	0	0	5 000	0
7	Ormåsen og Vestfossen skole	5 600	0	0	0	5 600	0
8	Ormåsen - permanent økning i areal oppvekst		1 000	40 000	-45 000	-4 000	0
12	Utvikling Eikertun	-5 000	-5 000	-100 000	-115 000	-225 000	300 000
Sum endring	Lån som påvirker husleien til kommunen	11 500	5 100	-60 000	-160 000	-203 400	300 000
17	Enøk tiltak	3 500	0	0	0	3 500	0
Sum totale endringer	Lån inkl. selvfinansierende låneopptak	15 000	5 100	-60 000	-160 000	-199 900	300 000

Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF fullmakt til låneopptak på kroner 3,5 millioner til selvfinansierende ENØK tiltak. Fortrinnsvis til energibrønner og varmepumper Grevlingstien.

7. Gebyrer og betalingssetter 2024 som angitt i dokumentet Gebyrer og betalingssetter 2024, ble utsatt til kommunestyrets møte:
- Gebyr økning Rfd Revidert forslag til renovasjonsgebyrer vedtatt av Rfd sitt representantskap 24.11.24 vedtas slik det fremkommer av tillegg II PS 149/23
Kommuneplanens handlingsdel – brev fra Rfd angående gebyrsak:
 - a) Representantskapet godkjenner alternativt budsjett for 2024.
 - b) Standard renovasjonsgebyr settes til 4.650 kr. inkl. mva.
 - c) Dagens ordning med fri levering på gjenvinningsstasjoner videreføres inntil videre.
 - d) Styret vil revidere gjeldende retningslinjer og iverksette tiltak for å hindre at noen utnytter ordningen urimelig.
 - e) Representantskapet ber styret utrede fremtidig bruk av egenandeler og legge frem et forslag til politisk drøfting våren 2024.
 - Gebyrreduksjonene på vann- og avløp skal følge den naturlige kostnadsutvikling, og skal ikke subsidieres av kommunekassen. Kommunedirektøren gis myndighet til å endre maksimale satser, dersom maksimale satser endres i statsbudsjettet.
8. Følgende gebyrområder vedtas som 100 % selvkost finansiert gjennom gebyrinntekter, hjemlet i kommuneloven §15-1 og selvkostforskriften:
- a. Vann- og avløp
 - b. Byggesak
 - c. Oppmåling
 - d. Eierseksjonering
9. Eierbidrag Drammensregionens Brannvesen IKS kr. 18.223.000,- inklusive eierbidrag til Sørøst 110-sentral IKS og kompensasjon for husleie brannstasjon i Mjøndalen.
10. Driftstilskudd til Øvre Eiker kirkelige fellesråd fastsettes til kr. 10.187.000,-.
11. Budsjetttrammen for kontrollarbeidet fastsettes til:

	Budsjett 2024
Kontrollutvalget	220 415
Sekretariatet	277 000
Revisjon	1 278 000
Sum kontrollarbeidet	1 777 415

12. Kommunedirektøren gis fullmakt til å justere budsjettet mellom Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF og Øvre Eiker kommune, i de tilfeller hvor ansvaret for konkrete oppgaver flyttes.
13. Rentefrie lån til frivillige lag og organisasjoner forutsetter at likviditetssituasjonen forsvaret dette.
14. Stipulert husleiesats til beregning av husleiestøtte settes til kr 201,-.
15. Ramme for pengestøtte til frivillighet fastsettes til kr. 4.795.000,-.
16. Ramme for pengestøtte til museer og kulturinstitusjoner fastsettes til kr. 2.567.000,-.

17. Årlig bidrag fra Øvre Eiker kommune til TV-aksjonen settes til kr. 2,60 pr. innbygger.
Innbyggertall pr. 1. januar 2024
18. Dersom det i tilleggspolisjonen til statsbudsjettet bevilges mer penger til kommunen enn budsjettet, skal dette primært brukes til å øke netto driftsresultat, slik at netto driftsresultat kommer så nært som mulig det anbefalte nivået på 1,75% av driftsbudsjettet. Eventuelle avvik fra dette, vedtas i tertialmeldinger og årsregnskap.
19. Følgende tiltak i omstillingsprogrammet vedtas for nærmere utredning
- a. Tiltak 1: Konkurransetsetting av pensjonsordningen
 - b. Tiltak 2: Vurdere organisering av kommunale barnehager – tilskuddsberegning
 - c. Tiltak 5: Salg av eiendom og alternativ bruk av eksisterende bygningsmasse:
 - Området på Lerberg hvor Hokksund barneskole ligger i dag (Gbnr 103/21, 101/6 og 101/90), inkludert bygningsmasse, parkering og uteområder, beholdes i kommunalt eie. Området og bygningsmassen skal videreutvikles og rehabiliteres i samarbeid med administrasjon, idrett og frivillighet, og på en måte hvor man forsøker å oppnå reduserte leiekostnader f.eks. gjennom å flytte kommunale tjenester som i dag leier lokaler eksternt til dette området. Det kan også vurderes utleie av deler av bygningsmassen til eksterne offentlige eller private aktører for en avgrenset periode for å øke leieinntektene. Området skal utvikles på en måte hvor det styrker dets nærområdefunksjon, og sikrer at kommunal skoledrift vil være mulig der i fremtiden.
 - Det skal forutsettes at Rådhuset skal beholdes i kommunalt eie, jamfør tiltak 7.
 - Kommunedirektøren bes komme tilbake med en vurdering av salg av kommunens aksjer i Vardar.
 - Kommunedirektøren bes vurdere salg av Hammergata 11-13 i Vestfossen.
 - d. Tiltak 6: Skolestruktur/Skolekretser
 - Kommunedirektørens anbefaling støttes under forutsetning av at alle barneskoler skal bestå som i dag.
 - e. Tiltak 7: Rådhuset – salg, tilbakeleie og/eller transformasjon
 - Kommunedirektørens anbefaling støttes hva gjelder å vurdere transformasjon av rådhuset. Det vurderes om EEU kan overta eierskap til rådhuset og rådhusprosjektet. Rådhuset skal være i kommunalt eie, men kan organiseres som eget kommunalt eiet selskap.
 - f. Tiltak 8: Ansettelsesstopp
 - Kommunedirektørens anbefaling støttes. Kommunedirektøren bes vurdere dette på nytt når omstillingsprogrammets øvrige tiltak har virket ett år.
 - g. Tiltak 9: VISMA Enterprise – vurdere konkurranseutsetting
 - h. Tiltak 10: Nedbemanning
 - Iverksettes delvis. Kommunen skal ikke nedbemanne aktivt. Kommunen skal dog ikke ha realvekst i årsverk på merkantile stillinger og lederstillinger. Dette løses ved naturlig avgang.
 - i. Tiltak 11: Sykefravær og arbeidsavklaringspenger
 - j. Tiltak 12: Ressurskrevende tjenester til brukere over 67 år
 - k. Tiltak 13: Vurdering innkjøp, omfang og kvalitet i tjenestene
 - l. Tiltak 14: Overtid
 - m. Tiltak 15: Seniorpolitiske tiltak – evaluering
 - n. Tiltak 16: Se på hvordan kommunen kan redusere kostnadene ved bilparken
- Innhold:
- konkurranseutsette leasingavtaler

- justere forsikring
 - ta kostnaden ved å reparere skader før leasingbiler leveres tilbake for å unngå påkost
 - vurdere kost/nytte effekt av å ha en andel egne eide biler
 - utrede å ha en bilansvarlig
 - ta i bruk et datasystem for registrering og logging av skader
 - vurdere om Eiker Vekst kan bidra i dette arbeidet
- o. Tiltak 17: Utrede oversikt over ikke-lovpålagte oppgaver
- Innhold:
- Det utarbeides en oversikt over ikke-lovpålagte oppgaver og tjenester utført av Øvre Eiker kommune.
 - Etter utredningen kommer det en sak til politisk behandling med mulige innsparingstiltak og konsekvenser.
20. Antallet sykehjemsplasser i privat regi økes fra dagens antall. Dette gjøres ved gradvis å øke antall plasser kjøpt gjennom eksisterende rammeavtale med Villa Skaar gjennom Viken Vest Innkjøps samarbeid, til 24 faste plasser løpet av 2024. Administrasjonen bes klargjøre for og gjennomføre for kjøp av ytterligere 30 sykehjemsplasser fra 2027 gjennom en anbudsprosess.
- Tiltaket finansieres foreløpig ved disponering av post «Aktivitetstilpasning» i budsjettet til Helse og Velferd. Administrasjonen bes komme tilbake til kommunestyret med en sak, så raskt som mulig, med beregning av de netto økonomiske effekter og praktiske konsekvenser knyttet til tiltaket.
21. 2,4 millioner kroner til styrking av oppvekst øremerket økt antall lærerstillinger i skole og barnehage. kr 200.000,- til trykte læremidler som fordeles av Kommunedirektøren etter ønske fra skolene. Videre forutsettes det at allerede foreslåtte økning i ramme på 5 millioner øremerket skole, i størst mulig grad går til et økt antall lærerstillinger. Kostnaden finansieres ved bruk av 2,6 millioner kroner fra «Ufordelte midler bosatte flyktninger 2023».
22. Det inngås samarbeid med Kiwanis Øvre Eiker (etter modell fra Svelvik) med sikte på å lage et behovsprøvet opplevelseskort til barn og unge mellom 2 og 16 år, slik at disse i 2024 kan gis mulighet til å delta i ulike aktiviteter og/eller opplevelser uten kostnad. Øvre Eiker Kiwanis bevilger 100 000 kroner forutsatt kommunal bevilgning på 200 000 kroner. Dette vil i stor grad kunne ha betydning for flyktningfamilier. Den kommunale kostnad for kommunens kulturavdeling vil for 35 familier utgjøre ca. kr 200 000. Kostnaden finansieres ved bruk av kr 200.000,- fra «Ufordelte midler bosatte flyktninger 2023».
23. Det gis 100 000 kroner til å igangsette en møteplass for seniorer i egnet lokale. Summen skal dekke bevertning, informasjonsmateriell og lavterskelopplegg. Midlene tas fra seksjon kultur og samfunnsutvikling.
24. Det ble for budsjettet 2023 og budsjettperioden vedtatt at «Kulturseksjonen oppretter fondsmidler på totalt kroner 100 000 som grendeutvalgene kan søke på. Kulturseksjonen utarbeider retningslinjer for tildeling fra fondet, søknader og tildeling behandles av utvalg 3». Ordningen opprettes som en permanent ordning i Øvre Eiker og styrkes med kroner 50 000 for 2024. Dette dekkes av rammen til seksjon kultur og samfunnsutvikling.
25. Inntil to av barne- eller ungdomsskolene i kommunen som ønsker det selv, får mulighet til å starte skolehage, gjerne ved søknad til Økologisk Norge som støttes av DNBS

sparebankstiftelse, eller gjennom samarbeid med lokale krefter i landbruksnæring eller andre aktuelle. Det settes av kroner 45 000 til prosjektet. Dette dekkes av rammen til seksjon oppvekst.

Verbalvedtak:

Verbalforslag fra H, Frp og V

1. ØEKE bes komme tilbake til kommunestyret innen sommeren med forslag til en overordnet strategisk handlingsplan for utbedring av skolene.
2. Kommunedirektøren bes i løpet av første tertial komme tilbake til kommunestyret med en B-sak med mål om at kommunestyret i Øvre Eiker enes om felles standpunkt på trasevalg for E134 og RV350 samt plan for Randsfjordbanen.
3. Kommunedirektøren bes i løpet av første halvår komme tilbake til kommunestyret med en B-sak om ny næringsplan etter samme mal og omfang som den plan som utløp i 2019. Utvalg 3 skal holdes løpende orientert om arbeidet i sine møter med den hensikt å hente inspirasjon og innspill. Det skal fremlegges, for utvalget, en statusrapport om arbeidet med næringsplanen innen utgangen av mars 2024.
4. Kommunedirektøren bes i løpet av 2024 komme tilbake til Kommunestyret med en B-sak om etablering av et infrastrukturselskap/fellesskap/fond i Hokksund for håndtering av fellesutfordringer på vei, vann, avløp etc. Her bør en vurdering av om MVA-refusjon kan utgjøre deler av finansieringsgrunnlaget sammen med privat kapital.
5. Kommunen skal, der det er hensiktsmessig, søke samarbeid med private barnehager for å bedre tilbudet i kommunen. Målet skal være å gi barnefamiliene tilbud i nærområdet. Gjennom vedtak av dette verbalforslag oppheves tidligere prinsippvedtak om å primært etablere kommunale barnehageplasser i kommunen.
6. Administrasjonen bes jobbe med å kartlegge hvilke typer møteplasser ungdommer ønsker i kommunen. Dette kan gjøres for eksempel i «klassens time» på skolen ved å bruke digitale verktøy som menti.com (program/plattform på nett mye brukt i undervisning) eller spørreskjemaer (for eksempel forms) Kommunedirektøren bes igangsette dialog med frivilligheten og næringsvirksomheter om evt. samarbeid for å utvikle møteplasser for ungdom. Kommunedirektøren bes kartlegge hvilke type utstyr og ev. mulige lokaler som kan være aktuelle for møteplasser for populærmusikk og kunst. Kommunedirektøren bes gi tilbakemelding til kommunestyret vedrørende disse punktene i løpet av 2024.
7. Kommunedirektøren bes fortsette arbeidet med styrking av fastlegetilbudet i kommunen. Det mangler anslagsvis 4 nye hjemler for å gi innbyggerne det tilbud de lovmessig har krav på- nemlig rett til å stå på liste hos en fastlege, samt bytte fastlege når det anses nødvendig. Kommunedirektøren bes gi tilbakemelding om status på dette arbeidet i løpet av 2024.
8. Sykefraværet i kommunen er høyt og dette har vedvart over flere år. Kommunen er deleier i Viken kommunerevisjon, som har spisskompetanse i revisjonsarbeid i kommuner. Kommunedirektøren bes om å engasjere Viken kommunerevisjon for å få bistand til evaluering av sykefravær og sykefraværarbeidet samt komme med forslag til gjennomførbare forbedringer. Kommunestyret vil i så tilfelle be Kontrollutvalget om at det blir utført en målrettet revisjon av kommunen hva gjelder sykefravær.
9. Selvkostområdene har til dels store gebyrøkninger. Selvkostområdene bør ha samme krav til effektivisering som de øvrige deler av kommunen. Endrede behov, økte krav til funksjonalitet og strukturendringer skaper utfordringer, som må følges opp både når det gjelder organisasjon og rutiner. Kommunen som er medeier Viken kommunerevisjon kan gjennom Kontrollutvalget bestille en revisjon/rapport som kan være til stor nytte i årene framover. Kommunedirektøren bes ta kontakt med Kontrollutvalget for å klargjøre nytten av slik revisjon og for eventuelt fastsettelse av omfang, pris og tidsplan.

10. Kommunedirektøren bes sikre tilstrekkelig oppfølging av kommunens nylig vedtatte klima-, energi- og miljøplan, herunder at det i forbindelse med framleggelse av handlingsplan for perioden 2025-2028, også legges fram oppdatert klimabudsjett og regnskap for kommunen.
11. Kommunestyret ber Kommunedirektøren gjennomgå og styrke samfunnsberedskapen og oppgradere planer i forhold til naturkatastrofer, store ulykker, terror og krigslignende situasjoner. Det må øves på tvers av samfunnssektorene og med nøkkelpersoner. Det legges vekt på samarbeid med sivilforsvaret og frivillige som Røde Kors. Det gjennomføres en oppdatert ROS-analyse for kommunen. Kommunestyret ber Kommunedirektøren vurdere om det kan søkes statlige og/eller fylkeskommunale midler for å styrke arbeidet med flomsikring. Dette skal ikke finansieres av kommunale avgifter.
12. Kommunestyret ber Kommunedirektøren komme tilbake til Kommunestyret med en sak om hvordan BUA evt. kan utvides til å også innebefatte deling og gjenbruk av annet husholdningsutstyr i tillegg til sports- og friluftsutstyr, som f.eks. hageredskap og verktøy. Følgende verbalforslag som er vedtatt i forbindelse med tidligere behandlinger av Kommuneplanens handlingsdel, fremmes på nytt da det ikke har vært rapportert framdrift på disse. Det forventes at disse følges opp uten ubegrunnet opphold i 2024. Flere av årstallene i teksten nedenfor har opprinnelig referert til hhv. 2021 og 2022, men er nå endret til 2024 for å gi mening i kontekst nåværende situasjon.
13. Kommunestyret ber Kommunedirektøren om at det lages en dedikert Sykkelplan i 2024. Denne skal inneholde tydelige og realistiske mål for sykkelruter mellom de ulike stedene i kommunen, plan for innbyggermedvirkning, samarbeid med nabokommuner og Viken fylkeskommune, samt tilstrekkelige økonomiske rammebetingelser. Kommunedirektøren bes om å kartlegge kriteriene for å kunne bli «Sykkelvennlig kommune» og etterkomme disse.
14. Kommunestyret ber Kommunedirektøren om å ta initiativ ovenfor fylkeskommunen og Brakar for å få bedre og billigere kollektivtilbud i hele Øvre Eiker med høyere frekvens, inkludert busstilbud etter kl. 23. Det bør tas en helhetlig gjennomgang av busstilbudet for kommunen, og løsning med ringbuss innenfor Øvre Eiker kommune utredes.

Verbalforslag fremmet av Ap og SV

15. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å gå i dialog med Jernbanen (Bane Nord) med tanke på sikker sykkelparkering ved kommunens togstasjoner. Dette vil være et viktig tiltak som treffer folkehelse, miljøet og avlastning med tanke på bilkjøring.
16. Kommunestyret ber kommunedirektøren utrede på hvilken måte kommunen kan skape kapasitet i den kommunale rusomsorgen og hva som trengs av midler og personell for å igangsette et virkningsfullt ettervernprogram. I utredningen bes det også om vurderinger om på hvilken måte mennesker i aktiv rus kan få en meningsfull hverdag, gjerne i samarbeid med ideelle organisasjoner.
17. Kommunestyret ber kommunedirektøren utrede behovet for et forebyggende helseteam til seniorer, etter modell av tilbudet i Drammen.
18. Kommunestyret ber kommunedirektøren utrede behovet for bruk av klinisk allmennsykepleier, for å styrke tilbudet til pasienter i hjemmesykepleie og i institusjon, med komplekse og kroniske lidelser.
19. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å styrke arbeidet knyttet til lærlingordningen og øke antallet lærlinger innenfor helse og oppvekst. Gjerne i tett samarbeid med fylkeskommunen og Eiker videregående skole. Det bør etableres lære plasser med minst 2 pr 1000 innbyggere, i tråd med KS sine anbefalinger. Det bes om en sak på dette i løpet av første halvdel av 2024.
20. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å lage en bredere plan for friskliv for bygdas innbyggere i samarbeid med frivilligheten. Målet må være at:
 - Friskliv er et tilbud for innbyggere som ønsker veiledning, motivasjon og støtte mot et mål om en sunnere livsstil.

- Innbyggere henvises til Friskliv fra fastlege, fysioterapeut, sykepleier eller annet helsepersonell.
 - Friskliv tilbyr et bredt utvalg av tilbud til bredden av befolkningen.
21. Kommunens administrasjon skal kartlegge hvilke områder i kommunen som egner seg for frivillig vern, og skal komme tilbake med en plan om hvordan vi kan verne 30 % av våre arealer. Dette bør skje i tett samarbeid med skogeiere.
 22. Tillegg til delmål 4.2: "Kommunen skal redusere flathogsten i kommuneskogen og skal i høyest mulig grad ikke gjennomføre flathogst men skal heller benytte seg av andre hogstmetoder som plukkhogst.»
 23. Tillegg til delmål 4.2: "Kommunen skal ikke gjennomføre hogst i hekke og yngle perioden."
 24. Kommunestyret ber kommunedirektøren komme med en sak knyttet til hvilke tiltak som gjøres for å få ned mobbetallene i kommunen, og om arbeidet med «trygt og godt skolemiljø» er igangsatt.

Verbalforslag fremmet av Sp

25. Det ble for budsjettet 2023 og budsjettperioden vedtatt at «Kulturseksjonen oppretter fondsmidler på totalt kroner 100 000 som grendeutvalgene kan søke på. Kulturseksjonen utarbeider retningslinjer for tildeling fra fondet, søknader og tildeling behandles av utvalg 3. Ordningen opprettes som en permanent ordning i Øvre Eiker og styrkes med kroner 50 000 for 2024.
26. Kommunedirektøren kommer tilbake til kommunestyret med en orientering hvordan helse og velferd har klart å videreutvikle velferdsteknologitilbudet i kommunen. Samt hvordan ekstrabevilgning vedtatt i budsjettet for 2023 er benyttet.
27. Rentekompensasjonsordningen for skolebygg tas med i tertialmelding når statsbudsjettet er vedtatt og investeringsbudsjettet justeres tilsvarende.
28. Inntil to av barne- eller ungdomsskolene i kommunen som ønsker det selv, får mulighet til å starte skolehage, gjerne ved søknad til Økologisk Norge som støttes av DNBS sparebankstiftelse, eller gjennom samarbeid med lokale krefter i landbruksnæring eller andre aktuelle. Det settes av kroner 45 000 til prosjektet.

Innhold

1.	INNLEDNING	10
1.1.	Kommunedirektørens innledning.....	10
1.2.	Befolkningsutvikling	11
1.3.	Leseveiledning	13
1.4.	Folkehelse.....	14
2.	STRATEGISKE SATSINGER 2024-2027	16
3.	MÅL, DELMÅL OG STRATEGIER	18
	Mål 1: Øvre Eiker har livskraftige steder	20
	Mål 2: Innbyggere i Øvre Eiker mestrer hverdagen.....	24
	Mål 3: Barn og unge har en trygg og god oppvekst.....	31
	Mål 4: Kommunen sikrer bærekraftig utvikling.....	42
	Mål 5: Innbyggere og kommune løser utfordringer sammen	51
	Mål 6: Innbyggerne har en meningsfylt fritid	54
	Mål 7: Kommunen er en effektiv og attraktiv organisasjon	59
4.	DRIFTSBUDSJETT 2024-2027	68
4.1.	Driftsbudsjettet 2024	68
4.2.	Seksjonenes økonomi 2024.....	81
4.3.	Risiko- og sårbarhetsanalyse	97
4.4.	Finansielle nøkkeltall	99
5.	INVESTERINGSBUDSJETTET 2024-2027	102
5.1.	Handlingsregel for låneopptak	102
5.2.	Investeringsbudsjettet 2024.....	104
5.3.	Investeringsprosjektene	106
6.	BEGREPSFORKLARINGER	121
6.1.	Kommuneloven	121
6.2.	Kommunale resultatbegreper	121
6.3.	Premieavvik og pensjon.....	122
6.4.	Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner.....	123
7.	OMSTILLINGSPROGRAM.....	125

1. INNLEDNING

1.1. Kommunedirektørens innledning

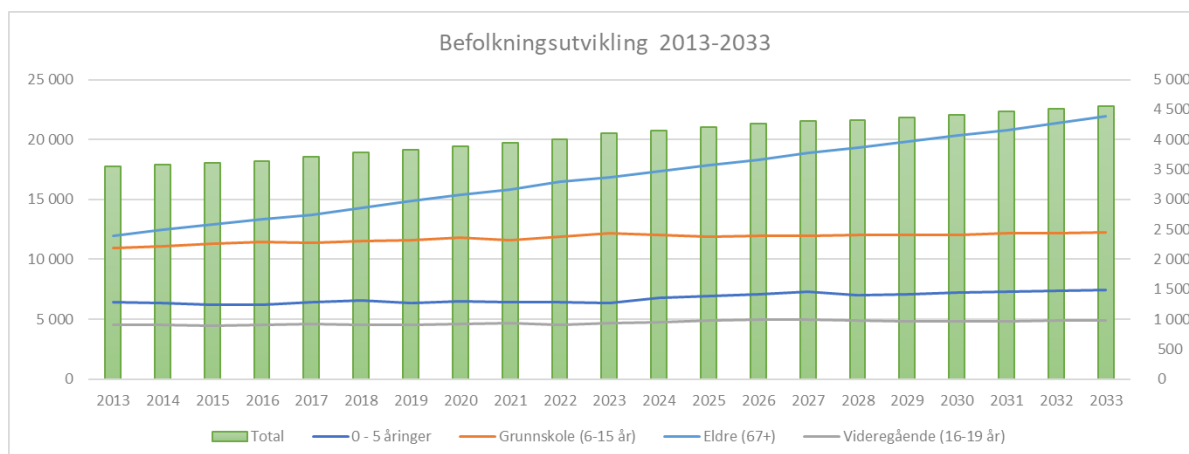
Regjeringen skriver i kommuneproposisjonen 2024: *“Samtidig som kommunesektoren må håndtere ekstraordinære, akutte utfordringer som virkninger av pandemien, økt tilstrømning av flyktninger, høy inflasjon og økte renter, står den overfor mer langsiktige utfordringer som den også må være rustet til å håndtere. Framover vil kommunene oppleve økt kostnadsvekst som følge av at andelen eldre i befolkningen øker. Behovene innenfor helse- og omsorgstjenesten vil øke markant, samtidig som andelen innbyggere i yrkesaktiv alder går ned.”*

Kommunedirektøren mener det fremlagte statsbudsjettet for kommunesektoren ikke svarer på de utfordringene som regjeringen selv pekte på i kommuneproposisjonen. Regjeringen henviser til at kostnadsveksten kommer til å bli stor som følge av demografiske endringer, men den største utfordringen nå er veksten i kostnader knyttet til psykisk helse, rus, økonomisk sosialhjelp, ressurskrevende brukere som blir over 67 år og faller ut av kompensasjonsordningen og vekst i barnevernsutgiftene som følge av bosetting av et stort antall flyktninger. Samtidig som utfordringene vokser velger regjeringen for andre året på rad å holde integreringstilskuddet uendret i kroner, noe som for Øvre Eiker kommune i realiteten betyr et kutt på 8-9 millioner kroner. I tillegg anslås prisveksten for kommunesektoren i 2024 til å ende på 3,4%, men utfordringen er at alle rammekontrakter er tilbakeskuende og det betyr en endring i priser med KPI på 6-7%.

Med de meget stramme økonomiske rammene som legges til grunn for kommunesektoren i 2024 er det et behov for en saldering av budsjettet med mellom 20 og 30 millioner kroner. Kommunedirektøren foreslår et omstillingsprogram som legges frem sammen med budsjettet. I budsjettet er seksjonene Økonomi, styring og støtte, service og fellestjenester og kultur og samfunnsutvikling saldert med 1,5% etter pris- og lønnsjustering, mens helse og velferd og oppvekst er saldert med 1,0% etter nye tiltak, styrkinger og pris- og lønnsvekst, men disse salderingene må konkretiseres slik at effekten kan tas ut.

Hokksund, 17.10.23
Leif-Arne Steingrimsen
Kommunedirektør

1.2. Befolkningsutvikling

Statistisk Sentralbyrå (SSB) oppdaterer årlig sine befolkningsframskrivninger og brukes aktivt av kommunen for å planlegge tjenestetilbudet og utviklingen i kommuneøkonomien. Det er avgjørende at det utarbeides gode framskrivninger.

	2013	2018	2023	2024	2025	2026	2027	2033
0 - 5 åringer	1 281	1 311	1 263	1 357	1 381	1 413	1 461	1 489
Grunnskole (6-15 år)	2 189	2 306	2 434	2 404	2 384	2 391	2 388	2 452
Videregående (16-19 år)	912	907	939	945	976	995	992	979
Voksne (20-66 år)	10 977	11 548	12 485	12 563	12 716	12 832	12 949	13 472
Eldre (67+)	2 393	2 854	3 374	3 470	3 572	3 665	3 774	4 386
Sum innbyggere	17 752	18 926	20 495	20 739	21 029	21 296	21 564	22 778

	2013	2018	2023	2024	2025	2026	2027	2033
0 - 5 åringer	100,00 %	102,34 %	98,59 %	105,93 %	107,81 %	110,30 %	114,05 %	116,24 %
Grunnskole (6-15 år)	100,00 %	105,34 %	111,19 %	109,82 %	108,91 %	109,23 %	109,09 %	112,01 %
Videregående (16-19 år)	100,00 %	99,45 %	102,96 %	103,62 %	107,02 %	109,10 %	108,77 %	107,35 %
Voksne (20-66 år)	100,00 %	105,20 %	113,74 %	114,45 %	115,84 %	116,90 %	117,96 %	122,73 %
Eldre (67+)	100,00 %	119,26 %	140,99 %	145,01 %	149,27 %	153,16 %	157,71 %	183,26 %
Sum innbyggere	100,00 %	106,61 %	115,45 %	116,83 %	118,46 %	119,96 %	121,47 %	128,31 %

Figurene over viser utviklingen i innbyggertall frem mot 2033, fordelt på alderssammensetningen i kommunen. Innbyggertallet per 01.01.2023 var 20.495, og kommunen er i vekst. Per 30.06.2023 er innbyggertallet steget til 20.618, som er siste oppdaterte tall. Kommunens vekst tilsvare det som karakteriseres som høy nasjonal vekst. I figurene/grafen er årene i økonomiplanperioden prognostisert med høy nasjonal vekst for å reflektere kommunens forventede vekst, mens årene 2028-2033 er satt til et gjennomsnitt av middels og høy nasjonal vekst.

I 2033 er det forventet at innbyggertallet i Øvre Eiker vil være mer enn 25 % høyere enn i 2013. Som det kommer frem av grafen over, har aldersgruppen 67 år+ den sterkeste veksten i perioden 2013-2023 og er forventet å være det også i tiårsperioden 2023-2033. Denne veksten er både en utfordring som må håndteres og en mulighet som må utnyttes.

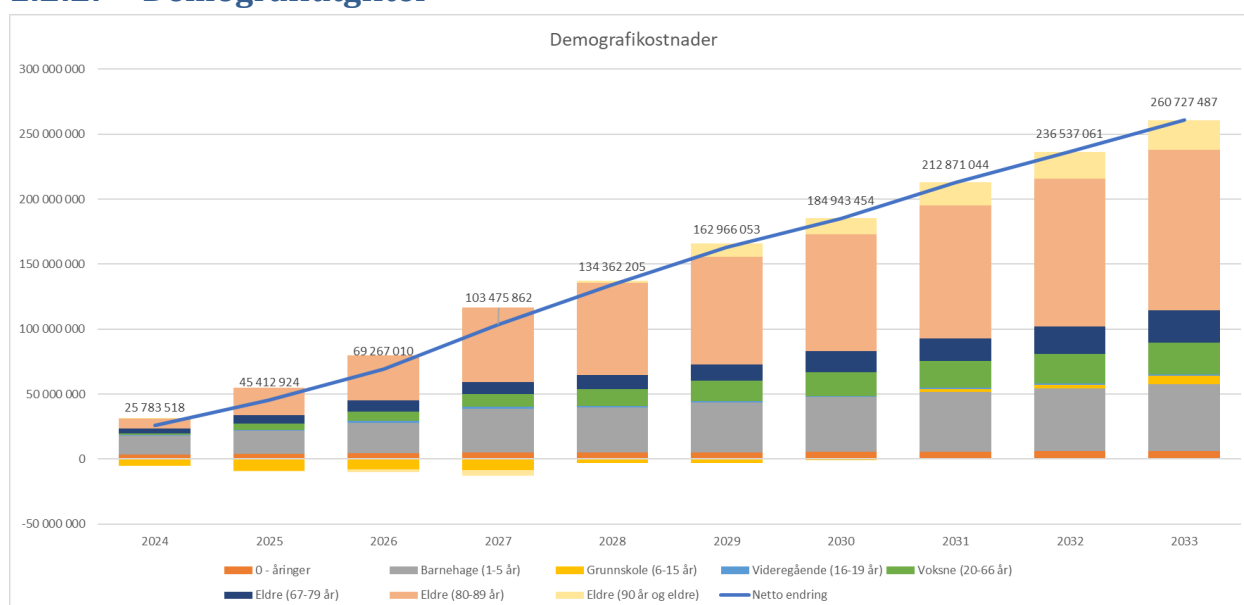
1.2.1. Frem mot 2027

Som vist ovenfor er den forventede utviklingen svakere i de yngre aldersgruppene. Det forventes en relativt flat utvikling for de som går i grunnskolen i perioden 2023-2027.

I den voksne del av befolkningen antas en vekst på rundt 4 % blant den arbeidende del av befolkningen, mens veksten i aldersgruppen over 67 år forventes å ligge på over 11 %. Dette indikerer at gjennomsnittsalderen i kommunen er stigende. Det betyr også at det blir færre innbyggere i arbeid per alderspensjonist. At trykket på hjemmetjenestene øker, understøtter denne utviklingen.

Samtidig er dyrtiden (lavere boligbygging) og Ukraina-krigen med på å gjøre prognosene ytterligere usikre.

1.2.2. Demografiutgifter

I grafen over vises den akkumulerte økonomiske effekten av endring i befolkningsprognosen fra ett år til neste. I beregningen vil basisåret være 2023.

- Fra 2023 til 2024 forventes det at rene demografikostnader vil øke med om lag 25 millioner kroner. I hele økonomiplanperioden er det forventet at demografikostnadene vil øke med om lag 103 millioner kroner.

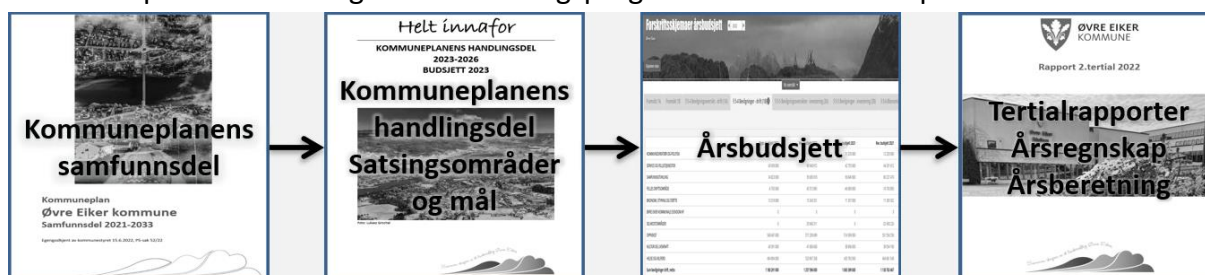
Befolkningsutviklingen alene indikerer at en stadig større andel av budsjettet vil måtte brukes til pleie- og omsorgstjenester.

1.3. Leseveiledning

1.3.1. Kommuneplan

Kommunestyret vedtok Planstrategi 2020-2023 i mai 2020. Revidert kommuneplans samfunnsdel ble vedtatt i juni 2022. Kommuneplanens arealdel er i skrivende stund fortsatt under arbeid, grunnet innsigelser – mekling er berammet i november 2023.

Kommuneplanens handlingsdel er handlingsprogrammet til kommuneplanens samfunnsdel.

1.3.2. Hva omtales i hvert kapittel?

- Kapittel 2 Strategiske satsinger 2024-2027
- Kapittel 3 Mål, delmål og strategier
Hovedmål, ståsted, delmål, indikatorer og tiltak med utgangspunkt i kommuneplanens satsingsområder.
- Kapittel 4 Driftsbudsjettet 2024-2027
- Kapittel 5 Investeringsbudsjettet 2024-2027
- Kapittel 6 Beskriver årshjulet for økonomien for kommunesektoren, begrepsforklaringer og beskrivelse av kommunens handlingsregler.

I noen av kapitlene er det benyttet KOSTRA-indikatorer og andre sammenligningstall for å belyse eller underbygge det som omtales. Sammenligningskommuner skal være konsistent over tid og der det er mulig, legger Øvre Eiker disse kriteriene til grunn:

- Sammenligne Øvre Eiker kommune med seg selv over tid
- Kostragruppe 7
- Kostragruppe 9 *
- Landet uten Oslo

* Statistisk sentralbyrå (SSB) grupperer sammenlignbare kommuner. Grupperingen baserer seg på kommunenes folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Øvre Eiker har i flere år vært plassert i kostragruppe 7, men vil fra neste gang SSB grupperer være plassert i gruppe 9 for mellomstore kommuner med innbyggertall i intervallet 20.000-29.999.

1.4. Folkehelse

Det er et mål for kommunen at våre innbyggere skal mestre livene sine, så langt hver og en har evne til det. Kommunens primære jobb er å legge til rette for mestring i ordets videste forstand. Arbeidet med å bedre helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold er en langsiktig innsats for alle innbyggere, kommunale tjenester, frivillige organisasjoner og næringer. “Sammen skaper vi et livskraftig Øvre Eiker” er ikke bare en visjon for kommunen, men også en idé om at livet blir godt – og enklere å mestre – om oppgavene løses sammen med andre. Vårt arbeid mot utenforskap - “Helt innafor” – er kommunens folkehelsefokus. Det skal gjenspeiles i hver seksjons planlegging og i de tiltakene vi gjennomfører i kommunal regi. Kommunens fire satsingsområder “Ett lag for god oppvekst”, “Sammen om hverdagsmestring”, “Livskraftige steder” og “Medarbeidere som mestrer” har alle et folkehelseperspektiv. Målet er innbyggere og ansatte som tåler livet, med alle dets opp- og nedturer. Det er vårt folkehelsearbeid i praksis.

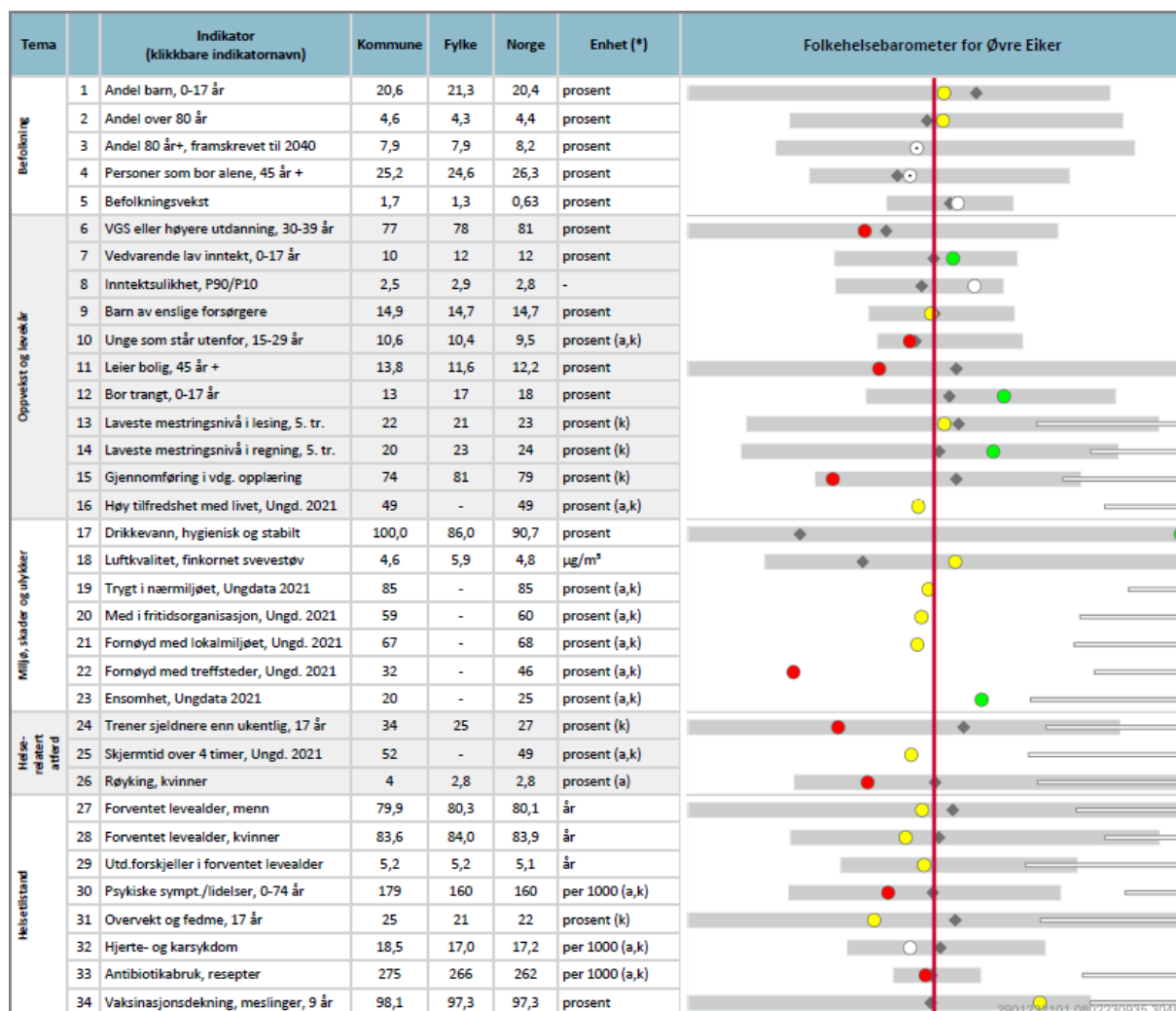
Sammenstilling av folkehelsesdata for 2023 viser at folkehelsen i Øvre Eiker er noe under landsgjennomsnittet. Mange i Øvre Eiker har generelt gode levekår, bra helsetilstand og gode levevaner, men dette er ikke situasjonen for alle i kommunen. For å sørge for en sosialt bærekraftig utvikling må kommunen fortsette å jobbe for å utjevne sosiale forskjeller og legge til rette for at innbyggerne i Øvre Eiker etablerer gode levevaner.

Folkehelseutfordringene i Øvre Eiker samsvarer i stor grad med det bildet vi ser i resten av landet:

- Sosiale ulikheter – lavinntekt, barnefattigdom og trangboddhet
- Psykisk helse – ensomhet og uhelse
- Barn og unge – tidlig innsats
- Levevaner – inaktivitet og negative valg for egen helse

Kommunedirektøren legger opp til å utarbeide en folkehelsestrategi for vedtak høsten 2024, som vil peke ut hvordan kommunen skal prioritere å jobbe med de viktigste folkehelseutfordringene.

Folkehelsebarometer 2023

Kilde fhi.no

Tegnforklaring til tabellen:

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- | Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket
- ▭ De ti beste kommunene i landet

2. STRATEGISKE SATSINGER 2024-2027

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt av kommunestyret i juni 2022. En ny og oppdatert samfunnsdel setter ambisjonsnivået for det dokumentet du nå leser, som vi har kalt kommuneplanens handlingsdel. Tidligere het dette dokumentet “økonomiplan”. Vi ønsker med det å understreke sammenhengen med kommunens viktigste strategiske dokument: kommuneplanen.

Kommuneplanens samfunnsdel deler inn utfordringene våre i tre: Økonomisk bærekraft, sosial bærekraft og miljø- og klimamessig bærekraft. Disse tre dimensjonene må balanseres for at kommunen som lokalsamfunn, geografi og velferdsutvikler skal stå seg godt inn i framtida. Kommuneplanens handlingsdel beholder de fire hovedstrategiene som er kjent fra tidligere, og våre to tverrgående prinsipper, medvirkning og “helt innafor” blir med oss også inn i 2024.

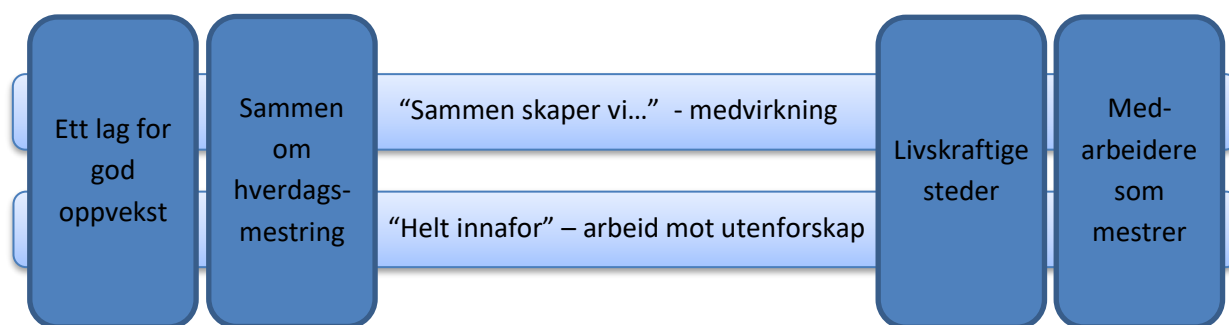
Kommunen vil ha fire hovedstrategier også i perioden 2024-2027:

- a) **Ett lag for god oppvekst** skapes gjennom samarbeid mellom familien, nærmiljø og oppveksttjenestene. Alle barn og unge trenger å utvikle god helse og livsmestring. Noen barn og familier trenger noe i tillegg til det ordinære. Vi må investere i nødvendige og riktige tiltak for barn, unge og familiene, tidlig. Vi vil skape velferd sammen med innbyggeren selv, der innbyggeren setter rammer for det som skal skje.
- b) **Sammen om hverdagsmestring.** Det blir flere eldre, og hver enkelt klarer seg selv lenger inn i alderdommen enn før. Helse- og velferdstjenestene skal i større grad ha oppmerksomhet på det friske og den enkeltes ressurser. Det skal investeres i tiltak som støtter innbyggernes mestring av egen livssituasjon. Forebygging og rehabilitering skal være grunnholdningen.
- c) **Livskraftige steder.** Nabolaget er av stor betydning for å leve et aktivt liv og med gode sosiale relasjoner. Det skal være enkelt å velge et aktivt hverdagsliv. Samarbeidet med grendeutvalg, lag og foreninger er viktig. Skolene er sentrale møteplasser stedene. Gode bomiljø og gode kommunale tjenester henger sammen.
- d) **Medarbeidere som mestrer.** For å lykkes med oppgavene som venter kommunen, må vi ha medarbeidere som har kompetanse til å mestre oppgavene. Ledere skal skape kultur for mestring og utvikling, gjennom å anerkjenne sine ansatte, peke retning og etterspørre resultater. Det skal satses på god faglig og økonomisk styring, og det skal tas nye grep for å få ned fraværet. Det er et mål å øke andelen ansatte i store stillinger, og gjennom dette heve kvaliteten på tjenestene.

For å lykkes med hovedstrategiene ligger **to hovedprinsipper** i bunn:

- a) **Sammen skaper vi et livskraftig Øvre Eiker.** Vår visjon gjenspeiler en holdning, en kultur og en arbeidsmetode. Medvirkning (“sammen”) er vårt viktigste grep for å møte en floke og finne nye løsninger. Det betyr at ansatte, brukere og innbyggere skal være med på å identifisere kommunens floker, og bidra med innsikt og løsninger. Sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft står sentralt i å forme det livskraftige lokalsamfunnet vår visjon peker mot.
- b) **Helt innafor.** Omkostningene ved at noen faller utenfor i et lokalsamfunn er store. Først og fremst er det tungt for den enkelte, enten det gjelder dårlig helse, svak tilknytning til arbeidslivet, rusproblemer eller ensomhet. Vi ønsker at våre innbyggere skal ha et liv de selv ønsker seg. Utenforskap er også dyrt for samfunnet. Mange deler av kommunen må inn og hjelpe når noen faller utenfor. Kommunen må jobbe smart forebyggende for å holde flest mulig innbyggere helt innafor.

Hovedstrategier og hovedprinsipper illustrerer vi på følgende måte:

3. MÅL, DELMÅL OG STRATEGIER

Øvre Eiker kommunes satsingsområder i perioden 2024-2027 er basert på kommuneplanens samfunnsdel 2022-2034. Handlingsdelens fire satsingsområder og to hovedprinsipper springer ut av kommuneplanen.

For hvert kapittel får du først en kort beskrivelse av hva målet betyr og hvorfor det er viktig, og hva det viktigste vi skal få til er. Deretter en oversikt over hvor kommunen står i dag med tanke på å oppfylle målet. Til slutt en kort beskrivelse av hvert delmål og tilhørende gjøremål og indikatorer.

Hovedmålene er langsiktige, og er formulert på samme måte som nullvisjonen for trafikkdød. Vi kan ikke være 100 % fornøyd før målet er nådd, så vi må alltid strekke oss. Samtidig vet vi at helt i mål kommer vi neppe på de aller fleste områder. Delmålene er derimot mål for perioden handlingsdelen gjelder for: 2024-2027. De viser til hvor ambisiøse kommunen skal være de neste fire årene, ved å beskrive hvordan det ser ut ved utgangen av 2027. Samtidig settes det indikatorer knyttet til de ulike hovedmålene med årlig mål.

Kommunens oppgaver er mangfoldige. Du finner derfor ikke en fullstendig oversikt over alt kommunen driver med i denne planen. Tvert imot: Dette er et dokument for prioriteringer. Her finner du hva som er det kommunedirektøren mener er det viktigste kommunen skal gjøre de neste årene og hvilke ambisjoner kommunen skal ha. Det som ikke er omtalt i dette dokumentet skal ikke ha like høy prioritet. Kommunen skal imidlertid ivareta en rekke lovpålagte oppgaver, og er i mange tilfeller ellers bundet av avtaler med innbyggere, næringsliv og frivillighet. Selv om alle disse aktivitetene ikke er omtalt direkte i handlingsdelen, vil de danne grunnlag for hva kommunen må bruke penger på i planperioden.

Budsjettet for perioden er basert på de prioriteringene kommunedirektøren beskriver. Tallbudsjettet er lagt på seksjonsnivå. Det er derfor den enkelte kommunalsjef som gjør prioriteringer innenfor seksjonens ramme for å bidra til måloppnåelse. Dersom kommunestyret ønsker å gjøre om på de prioriteringene kommunedirektøren foreslår, kan dette gi behov for å flytte penger mellom seksjoner.

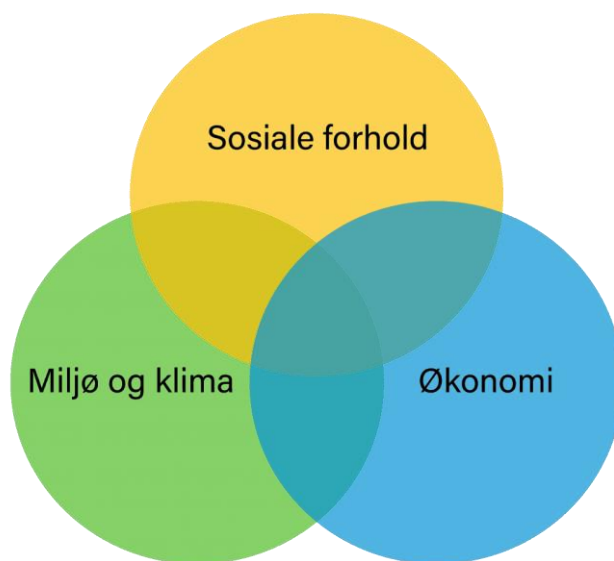
Kommunedirektøren vil ved rapportering for 1., 2. tertial og årsmelding rapportere på status for måloppnåelse og beskrive hvilke aktiviteter som er gjennomført.

FNs bærekraftsmål

Bærekraftsmålene er knyttet opp mot hvert hovedmål, og er slik med å sette ambisjonsnivå og retning for arbeidet.

Bærekraftig utvikling består av tre dimensjoner: Økonomi, miljø og sosiale forhold

Mål 1: Øvre Eiker har livskraftige steder

Foto: Jeaneth Aspeholen

Hvorfor er dette målet viktig?

Kommuneplanen slår fast at stedsutvikling er den langsiktige utviklingsstrategien for Øvre Eiker kommune, og det legges til grunn at det skal være utvikling i alle deler av kommunen. Livskraftige steder fremmer god folkehelse og bidrar til livskvalitet for enkeltmennesker. Det kan bidra til å redusere behovet for tjenester og hjelpetiltak. Livskraftige steder øker attraktiviteten for næringsliv og utbyggere, og er en forutsetning for videre utvikling av infrastruktur og samferdsel.

Hva er det viktigste vi skal få til?

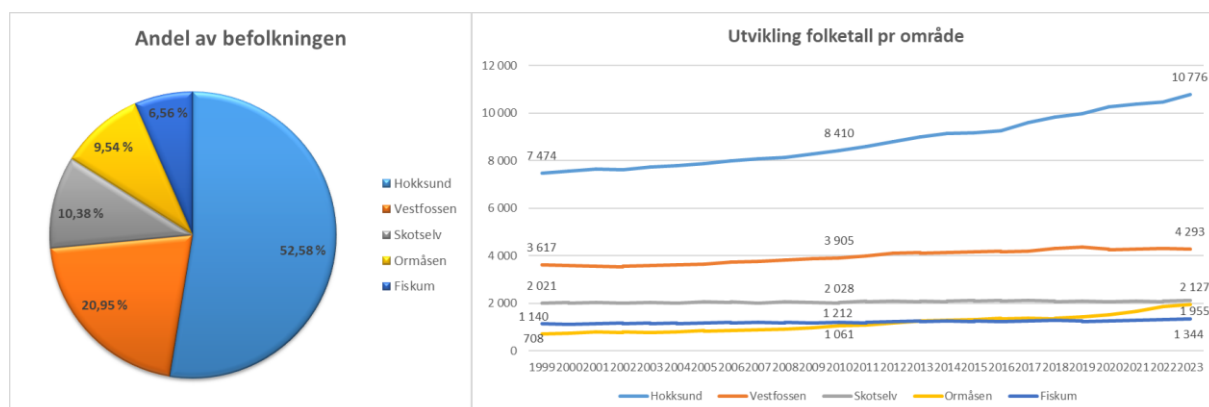
Kommunens mål om vekst skal realiseres gjennom å bygge og utvikle gode og inkluderende steder og nabolag. Kommuneplanen legger grunnlaget for at Øvre Eiker skal fortsette å være en vekstkommune. Kommuneplanen framhever boligpolitikken som helt sentral for å nå kommuneplanens mål for samfunnsutvikling og tjenester. Befolkningsvekst i alle deler av kommunen er krevende å få til. Tilrettelegging for boligbygging skal gjøres med grunnlag i en fornyet sosial boligpolitikk, der boliger for vanskeligstilte er en integrert del av kommunens helhetlige boligpolitikk. Kommunens tjenester skal spille sammen med innbyggere og næringsliv, i det å utvikle livskraftige steder.

Ståsted

Foto: Øvre Eiker kommune

Vestfossen, Ormåsen og Hokksund vil ha størst vekst også i fremtiden. Små og store møteplasser med kvalitet er viktig.

Delmål 1.1: Det er gjennomsnittlig minst 1,4 % årlig befolkningsvekst i kommunen

Øvre Eiker er en vekstkommune, og kommunestyret har satt som mål at alle deler av kommunen skal ha utvikling. Bærekraftig utvikling har tre dimensjoner: Den sosiale, den økonomiske og for miljøet. Denne forståelsen legges til grunn i kommuneplanens samfunnsdel. SSBs framskrivninger viser at veksten kan fortsette, dersom det legges til rette for det. Den største delen av veksten vil fortsatt være i Hokksund, Ormåsen og Vestfossen.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Legger til rette for fortetting i sentrumsområdene.
- Jobber med å utvikle attraktive steder, som bygger på stedenes naturlige fortrinn og fysiske utforming, næringsstruktur, identitet, lokalt engasjement og kulturarv, bl.a. i reguleringsplaner, byggesaker, infrastrukturtiltak og fysiske tiltak.
- Sentrumsplan (områderegulering) for Vestfossen.
- Regulering og klargjøring av salg av Eikerløkka, slik at utbygging av et nyskapende og inkluderende bomiljø kan realiseres.

- Legger til rette for fortsatt spredt boligbygging
- Jobber med stedsutviklingsplan for Ormåsen i 2024, inkludert:
 - Alternative utvidelsesretninger for Ormåsen
 - Plan for gang- og sykkelvei mellom Ormåsen og Vestfossen
 - Utrede alternative tilførselsveier til Ormåsen med mål om å redusere belastningen på Jungerveien
 - Plan for permanent økning i skole- og barnehagekapasitet. Det foreslås å skyve investering litt ut i tid til overordnet plan er på plass.

Delmål 1.2: Et stort flertall av innbyggerne opplever å bo i et godt nabolag

Kommuneplanen slår fast at kommunen skal ha en sosial boligpolitikk der fellesskap, generasjonsblanding og folkehelse er sentrale verdier. Kommunen skal bruke tilgjengelige virkemidler, og samarbeide med Husbanken, for å sikre at innbyggernes behov for et variert boligtilbud ivaretas. Reguleringsplaner for sentrumsområder, og reguleringsplaner for områder som er særlig egnet for utvikling av sosial boligpolitikk, skal belyse disse temaene spesielt. Eksempler på dette er sentrumsplan for Vestfossen og plan for Eikerløkka. Boligpolitikken i Øvre Eiker skal kobles sterkt til stedsutvikling.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Utvikle en sosial boligpolitikk i tråd med ambisjonene i kommuneplanen, som Eikerløkka, men også i andre prosjekter

Delmål 1.3: Infrastrukturen i vei, vann og avløp gir grunnlag for vekst og sikrer miljøverdier og klimatilpassing

Oppgradert infrastruktur i vei, vann og avløp er en viktig del av den helhetlige stedsutviklingen, og bidrar til god folkehelse. Gode offentlige møteplasser er en sentral del av planleggingen. Tilrettelegging for gange og sykkel og nødvendig oppgradering i avløpssystemet er også viktige miljø- og klimatiltak. Så langt det er mulig, skal kommunen gjennomføre ulike delarbeider i et utbyggingsområde som samordnede prosjekter, for å få investeringsmidlene til å rekke lenger. Kommunen skal fremme innovative løsninger og bruke tilgjengelig teknologi i bygging og drift.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Fornye vannledninger (1600 m) og avløpsledninger (1200 m)
- Viderefører utbygging av gang- og sykkelveinett i samsvar med Buskerudbyens og kommunens egen sykkelstrategi

Delmål 1.4: Oppvekstmiljøene i kommunen er utformet til barns beste

Oppvekstmiljøene skal være preget av inkludering og varme for alle barn og unge.

Barnehagers og skolers samarbeidsorgan, grendeutvalg og frivillige lag og organisasjoner må ta del i det å skape de gode oppvekstmiljøene, sammen med kommunens tjenester.

Alle innbyggere har et ansvar for oppvekstmiljøene. Kommunen skal være aktiv pådriver for tiltakene.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Etablere forpliktende samarbeid mellom grendeutvalgene og stedlige tjenester i planprosesser.
- Sikre at alle steder og bydeler har gode lavterskelanlegg for uorganisert aktivitet
- Kontinuerlig jobbe for å legge til rette for at flest mulig barn og unge har sikker gang- og sykkelvei til skoler, nærmiljøanlegg og andre kulturtilbud
- Lavere driftskostnader for ferdigstilte investeringsprosjekter
- Etablere et samarbeidsarenaer/samarbeide mellom kommunen, kommunale arbeidsutvalg (FAU), grendeutvalg og frivillige lag og organisasjoner
- Jobber for arealer til fri lek i tettstedene, med særlig fokus på steder med stor utbygging og risiko for nedbygging av slike arealer

Hvordan vet vi om vi får det til

- Kommunen har prosentvis vekst i kommunen som helhet på minimum 1,4%
- Faktisk utbygging følger strategien i kommuneplanen, ved at andel dispensasjoner i byggesaker reduseres
- Fornye vannledninger (1600 m) og avløpsledninger (1200 m), i tråd med anbefalinger fra Norsk vann
- Flere gang- og sykkelveier og mer sammenheng i gang- og sykkelveinettet
- Arealer til fri lek er etablert i hvert tettsted
- Vi beholder plassering, eller klatrer på følgende målinger:
 - Boligvennlighetskåringen til NBBL
 - Saksbehandling, Kommunebarometeret

Måleindikatorer hovedmål 1	2021	2022	Anslag 2023	Mål 2024	Mål 2025	Mål 2026	Mål 2027
Prosentvis befolkningsvekst i kommunen på minimum 1,4%	1,5 %	1,7 %	2,3 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %
Faktisk utbygging følger strategien i kommuneplanen, ved at andel dispensasjoner i byggesaker reduseres	22,1 %	25,1 %	24 %	15 %	15 %	15 %	15 %
Fornye vannledninger (1600 m) og avløpsledninger (1200 m) i tråd med anbefalinger fra Godt vann	A 584 V 1056	A 1621 V 2498	A 2000 V 974	A 1200 V 1600	A 1200 V 1600	A 1200 V 1600	A 1200 V 1600
Flere gang- og sykkelveier, og mer sammenheng i gang- og sykkelveinettet (Gs-vei, fortau, gs-vei med fortau, meter)	559	400	390	820	1814	600	600
Beholder plassen eller klatrer på boligvennlighetskåringen NBBL	17 av 119	14 av 119	14 av 119	14 av 119	14 av 119	14 av 119	14 av 119
Beholder plassen eller klatrer på saksbehandling Kommunebarometeret	179	220	170	165	165	165	165

Mål 2: Innbyggere i Øvre Eiker mestrer hverdagen

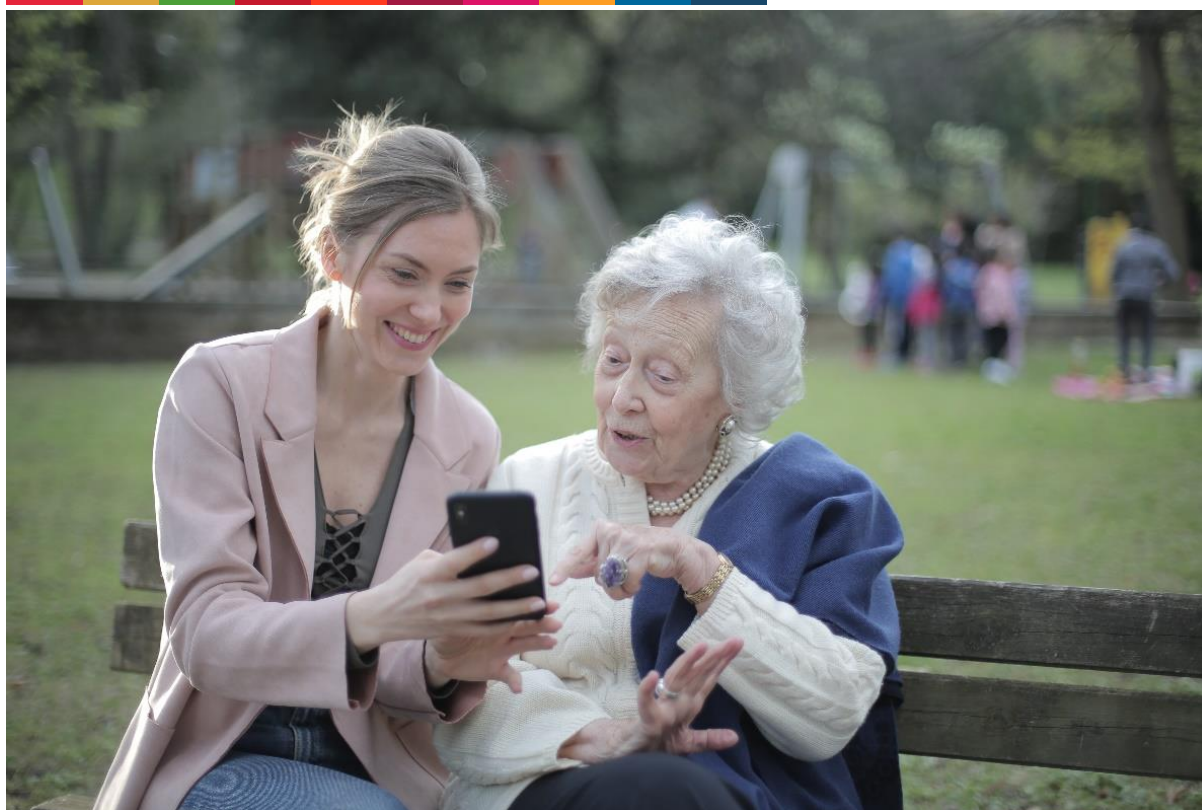

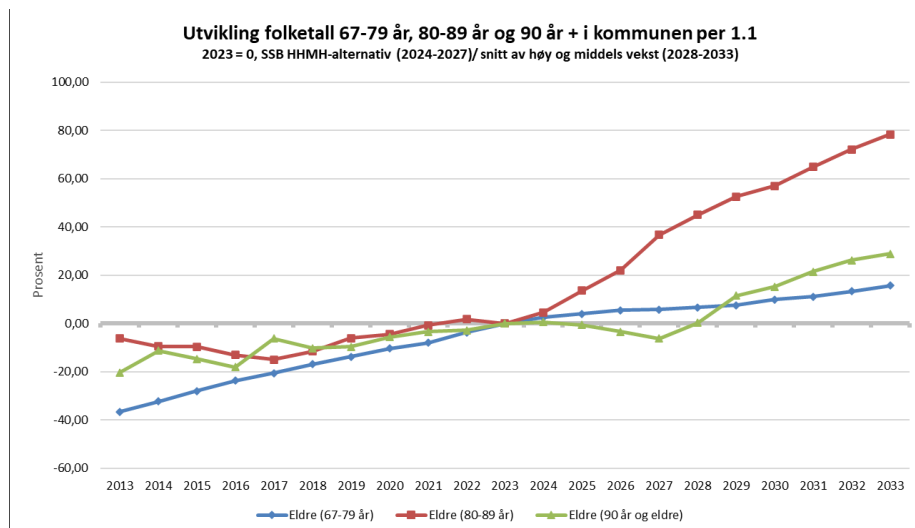
Foto: Andrea Piacquadio/Pexels

Hvorfor er dette målet viktig?

Innbyggerne i Øvre Eiker har økende behov for helse-, sosial- og omsorgstjenester. Befolkningsprognosen viser en markant økning i antall eldre det neste tiåret. Flere familier trenger avlastning og bistand. Folkehelsen i Øvre Eiker er på flere områder dårligere enn kommunene vi sammenligner oss med. Skal samfunnets ressurser strekke til, må kommunale tjenester bidra til at flest mulig mestrer hverdagen selv.

Hva er det viktigste vi skal få til?

Kommunens tjenester skal investere i tiltak som støtter innbyggernes hverdagsmestring i alle livsfaser. Særlig viktig er mulighet til å bo trygt i eget hjem. Utenforskap skal forebygges og kommunens tjenester skal bidra til dette. Ved tidlig innsats og flerfaglig arbeid skal kommunen og innbyggerne skape velferd sammen. En velferd som er bærekraftig for fremtiden.

Den eldre delen av befolkningen utgjør en stadig større andel også i Øvre Eiker. Innbyggernes behov for helse- og omsorgstjenester øker og blir stadig mer sammensatt. Sykehusene redder og behandler flere, og et økende antall yngre innbyggere trenger helse- og omsorgstjenester og tilrettelagte tilbud.

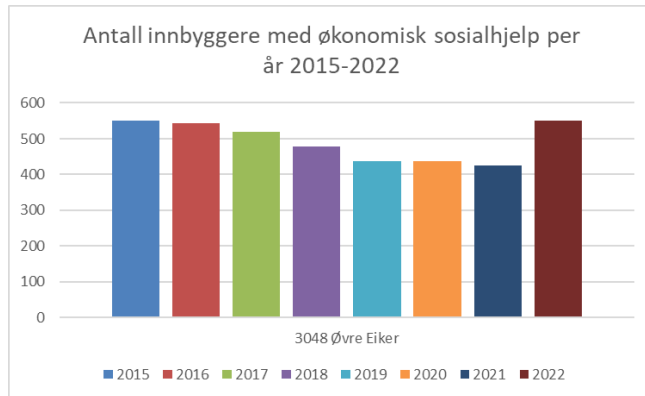
Eldre mennesker har ofte flere sykdommer samtidig. Med økende alder øker også risikoen for demenssykdom. Demenskartet (Aldring og helse) har beregnet at andelen innbyggere i Øvre Eiker med demens vil øke fra 1,9 prosent i 2020 til 2,4 prosent i 2030. Dette anslås å utgjøre en økning på 133 innbyggere med demens. Kommunen forventer at behovet for hjemmetjenester og sykehjemsplasser vil øke mye. Med utgangspunkt i dekning av sykehjemsplasser i forhold til antall innbyggere over 80 år, vil behovet øke med mellom 40 – 60 sykehjemsplasser innen 2030 og nærmest fordobles innen 2040.

Kostnadene til pleie og omsorg ligger fremdeles lavt i Øvre Eiker kommune sammenlignet med andre kommuner. Når innbyggernes behov øker, øker behovet for fagfolk og kostnadene vil stige mye. Kompleksitet i sykdommer og behov krever stadig mer kompetanse og kapasitet blant medarbeiderne. Helsepersonellkommissjonen (NOU 2023:4) viser at det vil bli stor mangel på kvalifiserte helsearbeidere fremover. Det er nødvendig å intensivere arbeidet med omstilling om vi skal sikre likeverdige helse- og omsorgstjenester til innbyggerne i tiden fremover.

Kommunestyret har vedtatt en modell for tildeling av tjenester som bygger på viktige prinsipper. Omstillingen av helse- og velferdstjenestene må bygge på disse prinsippene:

- Rehabilitering og mestring er ikke en ulempe for innbyggeren – det er derimot en ulempe hvis vi ikke rehabiliterer eller setter inn tiltak som bidrar til mestring.
- Det hjelper ikke innbyggeren i det lange løp, hvis vi «bare» kompenserer for et problem og ikke tar hånd om årsaken til problemet.

- Vi må arbeide på to fronter – her og nå sikre forsvarlig helsehjelp – og på lengre sikt bidra til selvhjelpenhet og mestring. Sosial boligpolitikk og tiltak for å bidra til at innbyggerne kan bo trygt hjemme er viktig i denne sammenhengen.
- Vi skal ikke gjøre *for* innbygger, men *med* innbygger.

Antall mottakere av sosialhjelp har gått litt ned fra 2015 til og med 2021, for så å stige i 2022. Grunnen til økningen i fjor er bosetting av ekstraordinært mange flyktninger fra krigen i Ukraina. De fleste nyankomne flyktninger må ha økonomisk sosialhjelp som supplement til introduksjonsstønad, blant annet på grunn av høy husleie.

Det er positivt at antall innbyggere under 30 år med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold, er redusert de siste årene. Kanskje det viktigste for å unngå at sosiale problemer går i arv, er at foreldrene er i arbeid. Gjennom NAV har vi tilgang til en rekke kommunale og statlige virkemidler. Disse virkemidlene i sammenheng med andre tjenester, styrker innbyggerens mulighet til å forsørge seg selv og sin familie. Som del av strategien «Ett lag for god oppvekst», arbeider kommunens medarbeidere helhetlig på tvers av tjenester og sammen med den aktuelle familie. Stikkord er investering i forebyggende tiltak, tidlig og flerfaglig innsats for å styrke familier med vedvarende lav inntekt.

Stadig flere personer med problemer innen rus og psykisk helse forventes behandlet i kommunen. Innbyggere i målgruppen har ofte komplekse utfordringer i livet, og bolig er gjerne et vesentlig problem. Kommunen har mangler i tjenestetrappen og det er ikke minst behov for bedre kompetanse og tiltak rettet mot de sykeste. Heldøgns bemannet bo- og tjenestetilbud til psykisk syke kjøpes fra private leverandører utenfor kommunen.

Det er fortsatt behov for flere bemannede botilbud for innbyggere med utviklingshemming eller andre funksjonsforstyrrelser. Utbyggingen av botilbud i Myraveien 35 B ferdigstilles i 2023 og kommer i drift fra 2024. Midlertidig botilbud i Hasselveien er vedtatt forlenget. Permanent løsning må avklares tidlig i perioden.

Bruken av startlån fra Husbanken har gitt mange innbyggere mulighet til å eie egen bolig. I 2023 er rammen 60 mill. kr. Kommunedirektøren foreslår å øke startlån til 70 mill. kr. i 2024. Erfaringen er at startlån er et meget godt virkemiddel for å styrke innbyggerens mestring gjennom eierskap til egen bolig.

Delmål 2.1: Innen 2025 har minst 70 prosent av innbyggere over 80 år hverken sykehjemsplass eller omfattende hjemmesykepleie fra kommunen

Sammensettingen av tjenestetrappen med flere tiltak lenger ned i trappen som kan forebygge behov for langvarige helse- og omsorgstjenester er avgjørende for å sikre bærekraftige tjenester. Styrking av tjenester til hjemmeboende, bruk av velferdsteknologi, hjelpemidler og fysio-/ergoterapi tilgjengelig er pågående prosesser. For å sikre gode pasientforløp og unngå at korttidsplasser opptas av innbyggere med behov for langtidsplass, er det samtidig nødvendig å bygge ut Eikertunområdet. At flere klarer seg selv i eget hjem bidrar til at kommunen har ressurser til de sykeste også i fremtiden. En analyse av kostnader og tjenesteprofil leveres før nyttår i 2023. Analysen vil være grunnlag for videre utvikling og omstilling innen pleie- og omsorgstjenestene.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Hverdagsmestring som arbeidsmetode og holdning i tjenestene
- Eikertunområdet utvikles i tråd med vedtatte planer
- Det gode nabolag på Eikerløkka planlegges med vekt på aldersvennlige boliger og muligheter for gode fellesskap
- Satsing på demensomsorg med flere tiltak og økt dagtilbud
- Samarbeid med frivillige
- Fysio- og ergoterapi og hjelpemidler tilgjengelig
- Forsterke satsingen på digitalisering og velferdsteknologi

Delmål 2.2: Innbyggere med behov, får støtte til å mestre utfordrende rus- og/eller psykiske problemer i tide

Det kommunale hjelpeapparatet ivaretar innbyggere med sammensatte rus og psykisk helseproblemer. Psykisk helse- og rustjenesten i kommunen er bare en liten del av den enkeltes bedringsprosess. De andre livsvilkårene må også ivaretas. Gjennom å vektlegge tidlig innsats og helhetlige tjenester til innbyggerne er målet å redusere problemene knyttet til psykiske problemer og rusavhengighet.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Utvikling av en tilgjengelig psykisk helse- og rustjeneste som også har kapasitet og kompetanse til å støtte til de sykeste. De tre hovedforløpene beskrevet i veilederen fra Helsedirektoratet «Sammen om mestring», ligger til grunn for utviklingen
- Kommunen må fortsatt kjøpe plasser til rus og psykiatri. Det vurderes om kommunen bør etablere heldøgns bemannet bo- og tjenestetilbud i egen regi
- Recovery, brukerinvolvering, tilgjengelighet og kunnskapsbasert praksis er sentrale elementer i tjenestens oppdrag

Delmål 2.3: Andelen innbyggere som forsørger seg selv ved eget arbeid øker

Høy sysselsetting og riktig kompetanse er en bærebjelke i velferdssamfunnet. Øvre Eiker ønsker å være en foregangskommune i arbeidet for å motvirke utenforskap fra arbeidslivet. Ungdom (16-30 år), særlig de som ikke fullfører videregående opplæring, lavinntektsfamilier og innbyggere med bakgrunn fra land utenfor EØS-området har høyere risiko enn andre for å bli stående utenfor arbeidslivet, og må følges opp særskilt. For de som har sammensatte utfordringer, skal kommunen sørge for riktig og samordnet innsats så raskt som mulig.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Innbyggere som mottar økonomisk sosialhjelp, skal så raskt som mulig få vurdert sine muligheter i arbeidsmarkedet og det skal settes inn tiltak for å fremme overgang til jobb
- NAV følger systematisk opp lavinntektsfamilier som ledd i arbeidet mot barnefattigdom
- Aktiv bruk av Kvalifiseringsprogrammet i NAV
- Gjennom Ressursteam 15-24, Ungdomsteamet i NAV og flere instanser i Oppvekst arbeider kommunen for at flere unge gjennomfører videregående opplæring
- Legge til rette for å ansette lærlinger, også når lærlingen trenger ekstra oppfølging.
- Samarbeid mellom kommunens ulike tjenester for å utvikle helhetlig og sammenhengende tilbud til innbyggere som strever på flere livsområder (arbeid, utdanning, bolig, helse mv.) og har behov for koordinert oppfølging

Delmål 2.4: Minimum 80 % av nye innbyggere med bakgrunn som flyktning skal være i utdanning eller arbeid fem år etter fullført introduksjonsprogram

Øvre Eiker kommune skal legge til rette for at nye innbyggere som har flyktet fra sine hjemland så raskt som mulig finner seg til rette i kommunen og blir aktive deltakere i arbeids- og samfunnsliv. Deltakelse i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger skal fremme overgang til arbeid og utdanning. Ved valg av kvalifiseringstiltak i introduksjonsprogrammet skal det tas utgangspunkt i flyktingenes medbragte kompetanse og framtidige behov i arbeidsmarkedet. Alle involverte tjenester skal ha eierskap til og understøtte målet om arbeid. Tjenestenes innsats skal ha et ressursfokus og innrettes slik at det skapes balanse mellom krav til egeninnsats og nødvendig støtte.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Legger til rette for at Øvre Eiker kommune kan ta imot flyktninger
- Undervisning i norsk tilpasses den enkeltes mål om arbeid eller utdanning, og alle flyktninger med rett til norskopplæring får mulighet til å kombinere jobb og norskopplæring gjennom hele året

- Benytte nettverk og kompetanse som markedskontakter og jobbspesialister i NAV har i lokalt arbeids- og næringsliv for å bidra til rask overgang til jobb
- Etablere et arbeidsinkluderingsprosjekt i Øvre Eiker kommune, der målet er at flyktninger raskest mulig får relevant erfaring for varig tilknytning til arbeidslivet. Statlige og kommunale virkemidler, herunder opplæringsstillinger benyttes fleksibelt i prosjektet.
- Samarbeid med frivillige lag og foreninger for raskere integrering i lokalsamfunnet
- Styrke integreringskompetansen i alle seksjoner, slik at tjenestene er i stand til å gi et likeverdig tilbud til innbyggere med minoritetsbakgrunn

Delmål 2.5: Alle innbyggere skal ha et trygt bosted

En trygg bolig er grunnlag for hverdagsmestring, gir mulighet for bedring og reduserer utenforskap. Den enkelte innbygger har selv ansvar for egen bolig, men kommunen har plikt til å bistå innbyggere som av ulike grunner ikke klarer dette selv. Ny lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet ble iverksatt sommeren 2023. Loven skjerper disse pliktene. Det er uansett god kommuneøkonomi å ha tilstrekkelig differensierte botilbud for ulike målgrupper, fordi en god bolig reduserer kostnader til andre velferdstjenester.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Startlån benyttes målrettet og potten foreslås økt
- Planlegge hvordan midlertidig bemannet botilbud i Hasselveien for mennesker med funksjonsnedsettelse kan erstattes med permanente boliger
- Revidere tiltaksplanen i boligsosialt program i tråd med utviklingen av en sosial boligpolitikk forankret i kommuneplanens samfunnsdel
- Samarbeide med kommunens eiendomsforetak om forbedringer i dagens boligportefølje for ulike målgrupper
- Vurdere innføring av Husbankens system for oversikt over boliger - KOBO

Delmål 2.6: Innbyggerne har tilgang til helsetjenester når de trenger det

Behov for helsetjenester øker i takt med demografiske endringer i kommunen. Fastlegeordningen og fysioterapitilbudet ble styrket i 2023 og fortsatt opptrapping følger vedtatt strategi. Ny avtale om interkommunal legevakt er inngått med Kongsberg kommune. Hjemmesykepleien har store oppgaver og Eikertun helsehus har stor pågang av pasienter som trenger helsehjelp, opptrening eller palliativ pleie. Familiesenteret følger opp mange barn og unge med ulike helseplager. Migrasjonshelsetjeneste er etablert for å møte behov for helsetjenester blant de mange nyankomne flyktninger. Økende mangel på helsepersonell (ref. Helsepersonellkommisjonen) gjør det nødvendig å tenke nytt rundt oppgavedeling, samarbeid og digitale løsninger i helsetjenestene.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Utvikle del 2 av strategi for styrking av helse- og velferdstjenestene
- Øke antall fastleger i kommunen ved utvidelse av og samarbeid med noen eksisterende legekontor
- Samarbeide med spesialisthelsetjenesten om utvikling av helsetjenestene
- Ta i bruk digitale løsninger der vi kan, blant annet anskaffelse av ny elektronisk pasientjournal

Hvordan vet vi om vi får det til

- Flere eldre over 80 år klarer seg selv og trenger ikke hjemmesykepleie eller sykehjemsplass
- Vi følger med på antall sykehjemsplasser i forhold til antall innbyggere 80 år og over
- Flere voksne uføre har egen bolig utenfor foreldrehjemmet
- Flere innbyggere med demens har tilbud om dagtilbud
- Færre innbyggere har behov for økonomisk sosialhjelp
- Flyktningene kommer i utdanning eller arbeid etter avsluttet introduksjonsprogram
- Flere innbyggere eier egen bolig ved bruk av startlån/leie til eie
- Flere innbyggere har tilgang til fastlege
- Tilgangen til fysioterapi øker
- Antall innbyggere med psykiske plager reduseres
- Utenforskap reduseres med færre unge utenfor arbeid eller utdanning
- Helse- og velferdstjenestene skal ha bedre resultater enn gjennomsnittet av kommunene og forbedre sin rangering på Kvalitetsindeksen (Agenda Kaupang) og Kommunebarometeret (Kommunal Rapport).

Måleindikatorer hovedmål 2	2021	2022	Anslag 2023	Mål 2024	Mål 2025	Mål 2026	Mål 2027
Andel innbyggere 80 år og over med hjemmesykepleie eller sykehjemsplass	35,2 %	33,7 %	33,0 %	32,5 %	32,0 %	31,5 %	30,0 %
Dekningsgrad sykehjem ift antall innb 80 år og over, inkl kjøpte plasser	13,3 %	13,2 %	14,1 %	13,7 %	13,0 %	12,5 %	12,3 %
Uføre (voksne) som bor sammen med foreldre - andel	9,4 %	9,5 %	9,5 %	9,0 %	8,5 %	8,0 %	7,5 %
Antall innbyggere (unike) med dagtilbud på Trivsels- og mestringssenteret	48	51	53	60	70	75	80
Andel innbyggere 18 - 66 pr som mottar økonomisk sosialhjelp	3,4 %	4,4 %	4,5 %	4,0 %	3,7 %	3,5 %	3,4 %
Andel flyktninger i arbeid / utdanning etter avsluttet introprogram (målt 2021)	86,0 %		75,0 %	80,0 %	80,0 %	82,0 %	85,0 %
Antall familier som får mulighet til å eie egen bolig ved Starlån	17	21	27	30	35	40	45
Andel pasienter på liste uten lege (prosent)	4,8 %	16,0 %	14,0 %	10,0 %	7,0 %	6,0 %	0,0 %
Antall årsverk fysioterapeut rettet mot voksne per 1000 innb (private + kommunale)	6,6	6,5	7	7,5	7,8	8	8
Antall med psykiske symptomer/lidelser (0-74 år) per 1000 innb			185	160	160	160	150
Andel unge (15-29 år) som står utenfor arbeid, utdanning og opplæring	10,6 %		10,5 %	9,5 %	9,0 %	8,7 %	8,5 %
Plassering Kvalitetsindeksen Pleie og omsorg	0	276	250	200	150	140	130
Plassering Kvalitetsindeksen Helse	0	307	250	200	150	140	130
Plassering Kvalitetsindeksen Sosial	0	199	190	150	140	130	120
Plassering Kommunebarometeret Pleie og omsorg	128	85	85	80	75	70	60
Plassering Kommunebarometeret Helse	214	178	170	160	150	140	120
Plassering Kommunebarometeret Sosial	112	131	130	120	110	100	80

Mål 3: Barn og unge har en trygg og god oppvekst

Foto: Ingvild Kjølø-Finquist

Hvorfor er dette målet viktig?

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i juni 2022. Kommuneplanen sier hvorfor målet er viktig med følgende ordlyd:

“En god barndom varer hele livet. En god oppvekst skapes i møtet mellom familie, slekt, venner, nærmiljø og gode kommunale tjenester for alle. Noen barn og familier trenger noe i tillegg til det ordinære. Støtte til voksne i familien kan være en god vei for å hjelpe barna. De kommunale tjenestene må jobbe sammen som ett lag for å sikre barn og unge en god

oppvekst. Og laget skal samhandle tett med familien selv og nærmiljøet for å finne gode løsninger. Et årvåkent lokalsamfunn, tidlig innsats og flerfaglig arbeid skal bidra til at alle barn og unge får en god start for å forebygge utenforskap”

Hva er det viktigste vi skal få til?

Barn og unge skal oppleve å leke, lære, utvikle seg og mestre. Alle skal oppleve å bli møtt med respekt, toleranse og medmenneskelighet. Alle skal oppleve vekst og utvikling ut fra sine forutsetninger og oppleve mestring og føle seg inkludert. Trygge rammer i barnehage, skole og i hjemmet er en viktig forutsetning for å lære. I samarbeid med de det gjelder skal vi finne gode løsninger for barn og unge som trenger noe ekstra.

Ståsted

Oppvekstmiljøene skal utformes etter barnas beste

Foto: Pailin Piencharoen

Foto: Øvre Eiker kommune

Oppvekstvilkårene i Øvre Eiker kommune er gode for de aller fleste barn og unge. Gode tilbud og tjenester for barn og familien, bomiljø tett på naturen og allsidige aktivitetsmuligheter, bidrar til å skape et godt oppvekstmiljø. Tjenestene støtter opp om foreldrenes oppdrageroppgave både enkeltvis og i tverrfaglig samarbeid.

Øvre Eikers oppvekstprofil 2023 viser at barn oppnår gode skoleresultater, de bor ikke trangt, og færre enn landsgjennomsnittet vokser opp i lavinntektsfamilier. Statistikken viser også at kommunen fortsatt har en høyere andel unge med psykiske lidelser og symptomer, større andel barn med barnevernstiltak, og at de unge ikke er fornøyd med treffsteder i kommunen. Det er færre unge som gjennomfører videregående opplæring enn i landet for øvrig.

Kvaliteten i barnehager og skoler er god. Barnehagene og skolene jobber systematisk og verdibasert. De viktigste verdiene ligger forankret i formålsparagrafene for barnehage og skole. Handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø skal sikre at barna har det bra i barnehagen, har venner og at de utvikler seg til robuste og trygge barn. Arbeidet med lek, psykisk helse og livsmestring i barnehagene gjør at vi sender mer robuste barn over til skolen.

Skolene jobber systematisk for å skape et trygt og helsefremmende elevmiljø med fokus på trivsel og tiltak mot mobbing. Resultater på elevundersøkelsen ligger på landsgjennomsnitt eller bedre, og resultater på nasjonale prøver ligger over nasjonalt gjennomsnitt. Karaktersnittet etter 10-årig grunnskole, ligger rundt nasjonalt nivå. For 7.trinn er trivselen lavere enn landsnivå og flere opplever mobbing.

Kulturskolen har de siste årene i tråd med den nye rammeplanen for kulturskoler arbeidet med å opprette nye tilbud både innen bredde og fordypning. Nye tilbud er nå godt etablert med et stabilt elevtall. Kulturskolens nye dansetilbud rommer nå ca. 150 elever. Ny struktur på tilbudet har kapasitet for ca. 200 elevplasser. I forbindelse med planlegging av nye Hokksund barneskole er det fra 2025 planlagt sambruk knyttet til blant annet kulturskolens dansetilbud.

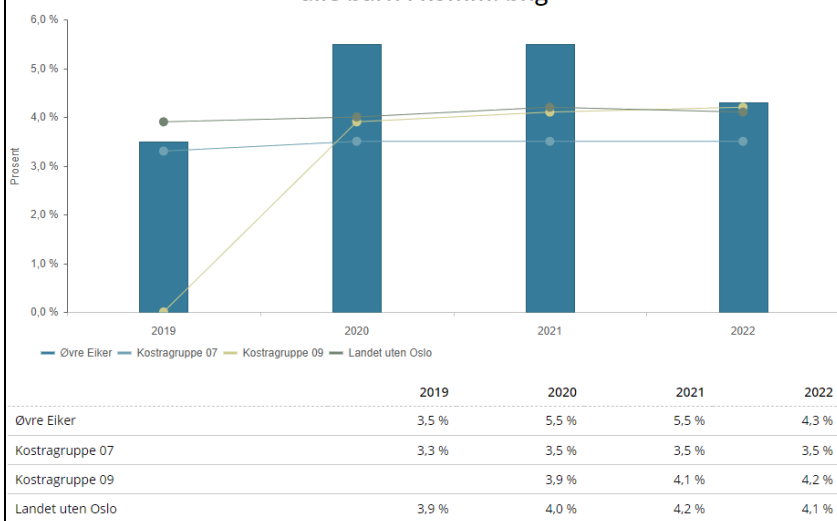
Kulturskolen har pr 01.10.23 totalt 400 elevplasser. Av barn i alderen 6-15 år er det ca. 11,9% som benytter seg av kulturskoletilbudet. Innenfor instrumentalopplæring er det spesielt gledelig at rekrutteringen til skolekorpset i Skotselv har hatt en stor økning, fra 6 til 25 elever i løpet av de siste året.

Kulturskolen har ansvar for koordineringen av Den kulturelle skolesekken i kommunen. I samarbeid med den kulturelle skolesekken sentralt er det i løpet av 2022-23 gjennomført en pilot som også gir tilbud til elever ved Voksenopplæringen. Evalueringen viste at det er et ønske om at voksenopplæringen også i fremtiden skal være inkludert i den kulturelle skolesekken.

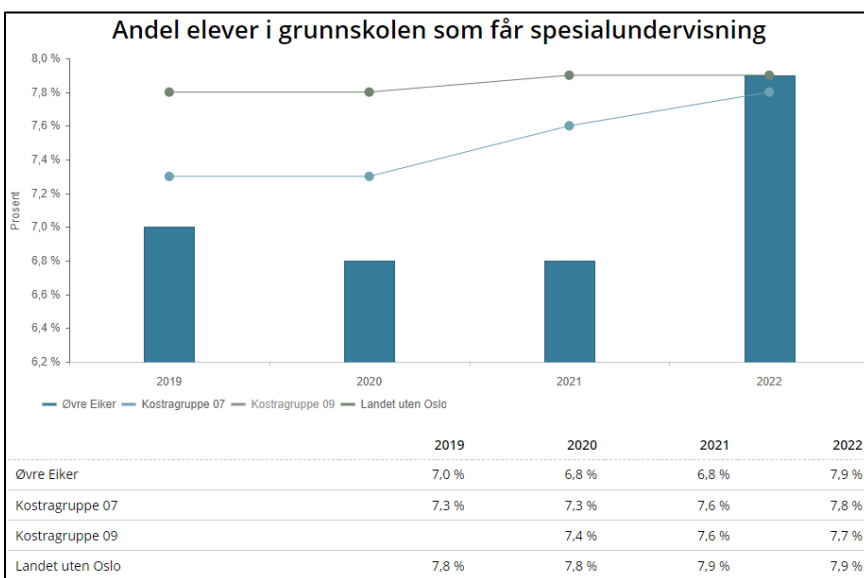
Bemanningsnivået i barnehagene er styrt av nasjonalt fastsatt bemanningsnorm og pedagognorm. Ressurser til spesialpedagogisk hjelp og ressurser til tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne kommer i tillegg.

Andel barn med spesialpedagogisk hjelp i barnehagene har økt mye de siste årene, se tabellen under. I 2022 er det en nedgang og det forventes omtrent samme nivå i 2023. Økningen har vært riktig i lys av andel barn som har behov, og dette ivaretar tidlig innsats for barn med nedsatt funksjonsevne. I saker om spesialpedagogisk hjelp, blir det gitt rettigheter til enkeltbarn om hvilke innhold det skal være i barnehagen ut over det ordinære tilbudet.

Andel barn, eks. minoritetsspråkl, som får ekstra ressurser, i forhold til alle barn i komm. bhg

Grunnskolene har en lærernorm som styrer grunnbemanningen i skole. I tillegg kommer timer til spesialundervisning og norsk for fremmedspråklige elever. Antall elever med spesialundervisning i skolen har igjen økt og ligger nå på nasjonalt nivå på 7,9 %.

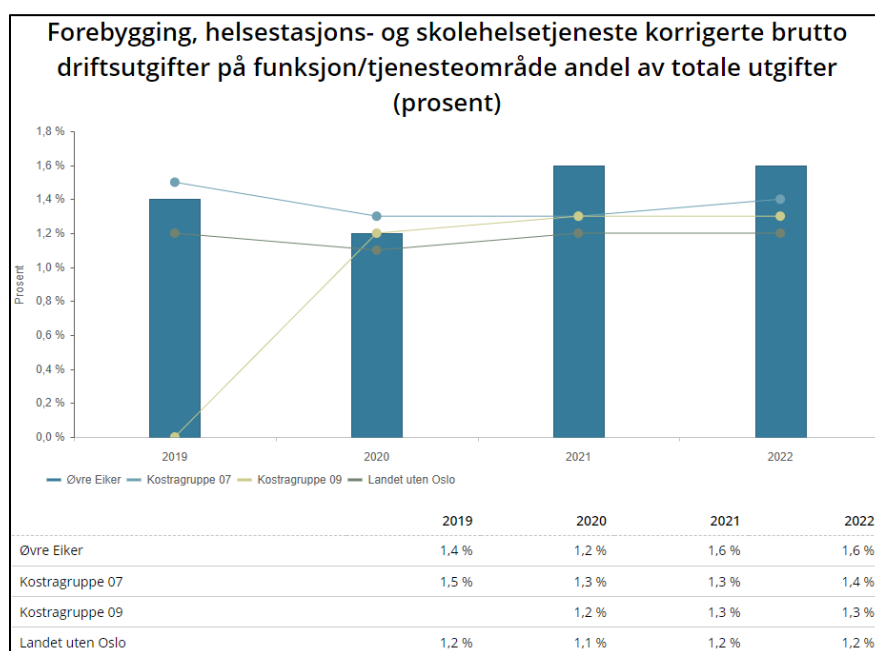
Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) har de siste årene vridt innsatsen fra individrettet arbeid med enkeltelever til i større grad å veilede ansatte i skole og barnehage. Ansatte i PPT har faste dager i skoler og barnehager for å være tettere på de arenaene der barn og unge er. Målet er forebygging og veiledning til systemene rundt barn og unge om hvordan elever med særlige behov kan få tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen.

Denne omlegging av praksis er en del av samarbeidet med Kongsberg-regionen og «Alle med»-samarbeidet for kompetanseheving og videreutvikling. Ett av målene er tidlig innsats og tilpasset opplæring der inkluderingsperspektivet er særlig vektlagt.

Mål for PPT er å bidra til at prosent spesialundervisning ligger lavere enn landsgjennomsnitt (8%), og i sammenligningsgruppe Oslo og Viken (7%). Spesialpedagogisk hjelp i barnehage ligger per i dag noe over landsgjennomsnitt. PPT har en økning i antall henviste barn og elever i 2021-2022, det vil være en økning i henvisninger også ved utgangen av 2023.

Familiesenteret jobber primært forebyggende i samarbeid med andre. Tidlig innsats starter når barnet er i magen. Alle innbyggere får nå tilbud om oppfølging av jordmor i svangerskapet, og hjemmebesøk rett etter fødsel. Barsel- og spedbarnskontroller blir prioritert bl.a. for å bidra til gode relasjoner mellom barn og foreldre. Per nå benytter 98 % seg av tilbudet ved helsestasjonen gjennom individuelle- og gruppetilbud i sped- og småbarnsalderen. I skolealder følges den unge opp til 16 år, med unntak av helsestasjon for ungdom som jobber opp til 23 år.

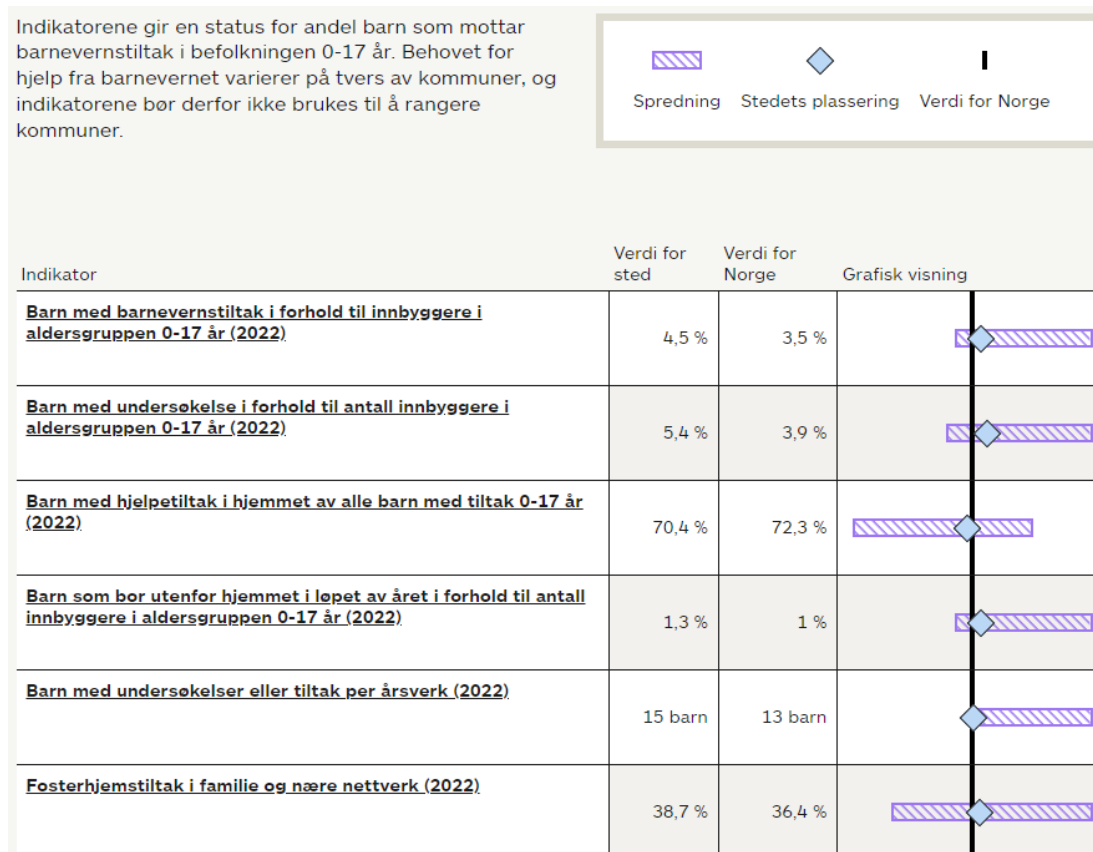
Ressursteam 15-24 hjelper ungdom som står i fare for å falle ut av utdanning eller jobb, med tiltak for å gi håp og mestring på vei inn i voksenlivet. Ung Arena ble etablert i Hokksund i 2022 i samarbeid med organisasjonen Mental helse. Tilbudet er videreført med drift i 2023.

Veksten innen helsestasjons- og skolehelsetjenester skyldes delvis satsingen «Ett lag for god oppvekst» og helhetlig innsats, inklusiv drift av Familiehjelpa.

Migrasjonshelse har vært organisert for stykkevis og delt i kommunen. Dette har resultert i at tjenestene har manglet god samhandling innad, og mot andre nødvendige og ønskelige samarbeidspartnere. Fra høsten 2023 er det opprettet en tjeneste til migrasjonshelse med egen tjenesteleder organisert under oppvekst.

Barnevernet skal fremme en trygg barndom og gode oppvekstvilkår for barn og ungdom, og har som sin spesielle oppgave å ta vare på de mest utsatte barna. Barn og unge skal beskyttes mot omsorgssvikt og ikke lide fysisk eller psykisk overlast. Ny barnevernlov trådte i kraft 01.01.2023. Tjenesten jobber aktivt med kompetanseheving for å nå de nye kompetansekravene som trer i kraft 2031. Andelen barn med undersøkelser, barneverntiltak og tiltak utenfor hjemmet er høyere enn landsgjennomsnittet.

Barnevernsreform/oppvekstreform som trådte i kraft 01.01.2022 har medført større ansvar til kommunene. Målet er at vi gjennom enda tettere samarbeid på tvers av tjenestene, ser behovene til barna tidligere og starter opp med tiltak overfor barn og familier som trenger det. Selv om barnevernsreformen først og fremst regulerer barnevernet, er det enighet om at målene best nås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Det gjennomføres mye godt arbeid for å bidra til at målene i barnevernsreformen nås, men det er en realitet at rammene og bemanningen i skole og barnehage setter noen begrensninger for hva som er mulig. Den viktigste ressursen i dette arbeidet er voksne som har tilstrekkelig med tid og kompetanse til å "møte" barn og familier når hverdagen blir krevende for dem. Nok voksne til å iverksette tiltak på tidligere tidspunkt samt flere yrkesgrupper inn i barnehage og skole, ville kunne øke både kompetansen og måloppnåelsen.

Kommunestyret la i vedtak i 2021 til grunn følgende verdier i innføringen av barnevernreformen:

“Innbyggerne har ansvar for å skape et godt liv for seg og sin familie. Kommunen skal ved behov bistå voksne og barn som strever. Kommunens primære metode er å se på løsninger i og sammen med familien, for å bidra til deres livsmestring. Kommunen bidrar med de fagmiljøene som trengs for å løse utfordringene. Nærmiljøet, frivillige lag og foreninger trekkes inn dersom familien ønsker det. Familien skal selv eie sin sak og de løsningene man kommer fram til.”

Satsingsområdet “Ett lag for god oppvekst” og systematisk samhandling mellom familiene, aktuelle tjenester og frivillige, er nøkkelen til å lykkes med å gi barn en god oppvekst selv om familien har utfordringer som de trenger hjelp til å løse.

Delmål 3.1: Mestring og trivsel for barn og elever skal ligge på nasjonalt nivå eller høyere

Rammeplan for barnehage og læreplan i skole legger stor vekt på folkehelse og livsmestring og tjenestene vil videreføre arbeidet med denne satsingen. Det er et mål at alle barn og unge skal oppleve mestring og tilhørighet og ansatte har ansvar for å sikre et trygt og helsefremmende sosialt barnehage- og skolemiljø for alle.

Trivselen i skolen er høy. Gjennom elevundersøkelsen skårer 7.trinn 4,2 og 10.trinn skårer 4,0 på trivsel. Skalaen er fra 1-5. Øvre Eiker kommune deltar i et samarbeid om psykisk helse, SAPH. Deltakere i samarbeidet er Modum bad, Buskerud fylkeskommune, kommunene Krødsherad, Modum, Sigdal og Øvre Eiker. Det er utviklet kompetansepakker for ansatte i barnehage og skole/skolefritidsordning for økt kompetanse i hvordan vi kan jobbe for å sikre opplevelse av mestring, trivsel og god psykisk helse.

Forskning viser at tiltak som iverksettes for alle, er det beste forebyggende tiltaket, og kommunens viktigste virkemiddel er derfor barnehager og skoler med god kvalitet. De ansatte skal jobbe etter prinsippene i barnekonvensjonen hvor barns rettigheter og barns beste skal ivaretas hver eneste dag. Barnehagene har gjennom flere år jobbet etter de 7 psykisk helserettigheter som ifølge Arne Holte vil bidra til god psykisk helse og gjøre barnehagene helsefremmende. I forlengelsen av dette skal barn og elever kjenne seg inkludert og oppleve mestring. I Kompetanseløftet «Alle med» gjennomføres det omfattende kompetanseheving i skoler, barnehager og støttetjenester – i samarbeid med Kongsbergregionen – for å rigge laget rundt barnet. Det er en forventning om at dette vil øke mestring og trivsel for barn og elever.

Skolen underviser i områder som gir elever økt forståelse for hva som påvirker egen helse, og bidrar til å utvikle robuste barn og unge som kan tåle livets opp- og nedturen. Skolehelsetjenesten har som del av dette et års-hjul for hvilke temaer som skal behandles når i skoleløpet.

Delmål 3.2: Leken og lekemiljøene er barns viktigste utviklings- og læringsarena

Lekens betydning skal løftes frem som det viktigste i å utvikle psykisk og fysisk helsefremmende miljøer. Lekemiljøene skal utvikles både ute og inne og barns medvirkning skal ha plass i all planlegging og videreutvikling.

Barnekonvensjonens prinsipper om rett til lek og hvile, medvirkning og barns beste er rettigheter som skal være førende. I barnehagene skal leken ha den største plassen for barns utvikling og læring. I småskolen og skolefritidsordningen (SFO) skal leken få en større plass og være et tydelig supplement til andre læringsformer.

Delmål 3.3: Elevenes faglige og sosiale læringsutbytte skal ligge på nasjonalt nivå

Skolene skal sørge for at barn og unge utvikler seg og lærer til det beste for seg selv og samfunnet. Elever lærer i samspill med andre barn og voksne.

Kompetanseheving innen inkluderende barnehage - og skolemiljø sammen med universitets- og høyskolesektoren (finansiert av utdanningsdirektoratet) er satt i system via "Alle med". I skolene har tverrfaglige tema, folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling en sentral plass.

Delmål 3.4: Minst 80 % av ungdom fullfører videregående opplæring i 2026

Det er for mange unge innbyggere i kommunen som verken er på skole eller i arbeid, og dermed står i fare for uheldig utvikling. Innsatsen for å hindre frafall i videregående opplæring handler mest om det som skjer i barnehagealder og tidlig skolealder. Økt satsing på psykisk helse og livsmestring i de første leveårene, vil gi stor effekt i et langsiktig løp og øke grad av gjennomføring av videregående opplæring. Dette vil igjen være viktig for å mestre voksenlivet og kunne bidra til et godt liv for den enkelte og for samfunnet.

Utvikling og styrking av et positivt selvbilde hos barn og unge og tro på at "jeg kan" er et viktig innsatsområde i tidlig alder. Ansatte må identifisere barn i risiko fra graviditeten og sped – og småbarns alder. Innsatsen må rettes mot barnets/unges familie og omgivelsene barnet/unge vokser opp i. Fokus på mestring på alle arenaer er helt avgjørende for barnets utvikling. Det er derfor viktig at barnehagene og skolene har gode systemer for å se barn som har det vanskelig og finner løsninger sammen med barna/unge, foreldre og støttetjenestene. Ansatte må være årvåkne og dele sin bekymring med foreldre på en ivaretagende måte.

Kommunen har mange gode tjenester og tiltak som støtter opp om de unges vei inn i voksenlivet. Siste tilskudd er Flexible Assertive Community Treatment, FACTung – et lavterskeltilbud for unge i aldersgruppen 12-25 år med alvorlig funksjonssvikt på flere

områder i livet, sammensatte vansker og behov for langvarig og integrert innsats fra flere tjenester. Teamet består av to kommunale årsverk delfinansiert av Helsedirektoratet ut 2025. Disse samarbeider tett med spesialisthelsetjenesten og får faglig oppfølging og veiledning derfra.

Delmål 3.5: Tidlig innsats og inkludering har høy prioritet

Oppvekstreformen gjeldende fra 2022 betyr en forsterket vektlegging av tidlig innsats og forebyggende arbeid. Ansatte skal oppdage barn og familiens utfordringer tidlig, og sammen med familien bidra til å skape den hverdagen familien har behov for. Tiltak skal tilpasses den enkeltes behov og samtidig være bærekraftig for innbyggeren og for kommunens økonomi.

Opptappingsplan psykisk helse gir føringer for det forebyggende arbeidet i kommunen. Denne har stort fokus på tverrsektoriell forebyggende innsats og tilgjengelige lavterskeltilbud i kommunene, for i større grad å forebygge at psykiske helseplager utvikler seg til å bli psykiske lidelser. For nærmere informasjon vises til dokumentet [Meld. St. 23 \(2022–2023\) \(regjeringen.no\)](#).

Barn, unge og deres familiers helse og sosiale forhold har stor betydning for barns oppvekstvilkår. Å avdekke behov så tidlig som mulig, vil gi barn, unge og foreldre en mulighet til å mestre livet. Bedre tverrfaglig samarbeid, BTS - modellen er innført som system for å fange opp barn som bekymrer, og gi alle ansatte et verktøy til hjelp i dette arbeidet. Hensikten med modellen er å bidra til tidlig innsats og samordnede tjenester med medvirkning fra barnet/den unge og foreldre uten at det blir brudd i oppfølgingen. Det beste forebyggende arbeidet skjer gjennom et godt familieliv, trygge omsorgspersoner, et godt oppvekstmiljø og gode tjenester.

Igangsette tiltaket “Nye familier” på helsestasjonen. Nye familier er et tidlig intervensjonsprogram basert på hjemmebesøk av helsesykepleier, fra siste del av svangerskapet og i barnets to første leveår. Programmet er brukerstyrt og kommer i tillegg til den ordinære oppfølgingen på helsestasjonen. Målet er å styrke førstegangsforeldres mestringsevne og trygghet i foreldrerollen, gjennom tidlig innsats. Nye familier har fokus på ressursmobilisering og foreldre støttende arbeid.

Skolehelsetjenesten sammen med skolepsykologene jobber med forebyggende programmer, informasjon og undervisning om helse til klassene på skolen. Et 8.trinn fra en ungdomsskole har pilotert høst 2023 med programmet Robust ungdom, hvor målet er å styrke ungdommens robusthet, klassemiljø og skolekultur hvor alle blir inkludert. Dette skal evalueres vår 2024. Det planlegges to hjemgrupper for barn med delt bosted på 5.trinn og 9.trinn. I tillegg har skolepsykologene utviklet et gruppetilbud for alle ungdomsskoleelever som strever med presentasjon av seg selv, klassefremlegg og det å tørre å rekke opp hånden i timen, oppstart høst 2023. Helsestasjon for ungdom vil invitere alle på 9. trinn for

informasjon om deres tilbud. Det er i tillegg stort fokus på økt tilgjengelighet ved å videreutvikle og ta i bruk flere digitale tjenester i Digi Helsestasjon og Digi-ung.

Frisklivssentral for barn og unge er et lavterskeltilbud som gir veiledning om livsstilsendring til familier om kosthold, aktivitet og søvn. Fokus på god fysisk og psykisk helse er viktig for å bidra til en best mulig hverdag for barn og unge. Det jobbes med videreutvikling av tjenesten.

Økt fokus på fagfolk ute der barn og unge er. Tverrfaglige team i barnehage og skole opprettholdes, og flere tjenester skal ha sin kontorplass ute i tjenestene der barn og unge er. Fysioterapeuter skal jobbe med mer forebyggende og helsefremmende fokus ute i barnehagene. Dette pilotes i Ormåsen barnehage med oppstart 2024. Dagens forebyggende arbeid på Eiker videregående forsterkes med familieteamet sammen med helsesykepleier en dag i uken med oppstart høst 2023.

Familiehjelpa videreføres som lavterskeltilbud for barnefamilier. Gode tiltak på lavterskelnivå er avgjørende for å lykkes. Familiehjelpa utvider verktøykassa og familieråd innføres som tiltak. Familieråd er et møte der familie og nettverk sammen med barnet gis mulighet til selv å finne løsninger og ta ansvar for det som er utfordrende. Målet er å komme fram til en plan som ivaretar barnet. En koordinator hjelper familien med å planlegge og gjennomføre familierådet. Barnekoordinatorerne i Familiehjelpa skal gis opplæring som familierådskoordinatorer.

Migrasjonshelse, alle nyankomne flyktninger skal få hjemmebesøk fra migrasjonshelse, og det planlegges oppstart av egen skolehelsetjeneste på voksenopplæringen vår 2024.

Traumebevist omsorg – skole rulles ut i skolene. PPT og barnevern har ansvaret for opplæringen.

Delmål 3.6: Alle barn og unge har minst en god venn

Barn og unges livskvalitet sikres sammen med familie og gjennom vennskap. Vi vet at vennskap er en av de viktigste beskyttelsesfaktorene i et barns oppvekst. Den viktigste arena for å skape vennskap, er i barnehage og skole. Tjenestene skal jobbe med å sikre at alle barn har minst en nær venn og det er de voksne sitt ansvar.

I barnehagene blir alle 4 og 5 åringer spurt om de har en god venn når barnesamtaler gjennomføres. Om barnet ikke har en eller flere gode venner, iverksettes tiltak. Gode og velutviklede lekemiljøer i barnehagene blir gode møteplasser for glede og vennskap, utfordring og fleksibilitet, utforskning og læring. I skolene er alle voksne aktive bidragsytere for å bistå elevene i å forstå og kunne delta i det sosiale felleskapet på sine premisser.

Klassen og/eller trinnet er en god sosialiseringarena hvor alle skal få sin plass og hvor den voksne har en aktiv rolle i å bistå eleven. Det benyttes egnede verktøy både i skole og barnehage når vennskap kartlegges.

Delmål 3.7: Innbyggere får i økende grad løst sine behov gjennom samarbeid med frivillige

Barn og unges oppvekstmiljø skapes sammen med de som bor i et område. Å etablere gode samhandlingsarenaer lokalt må skje sammen med innbyggerne som bor i et område, lokale lag og foreninger, grendeutvalgene, foreldreråd (FAU) i barnehage og skole og tjenestene. Systematisk jobbing med dette vil gi verdi for den enkelte innbygger og for lokalsamfunnet. Knytte tettere kontakt med frivilligheten og grendeutvalgene. For å lykkes med Familieråd som metode er kommunen avhengig av at frivillige stiller opp og bidrar til barn og familier som trenger det.

Hvordan vet vi om vi får det til

Måleindikatorer hovedmål 3	2021	2022	Anslag 2023	Mål 2024	Mål 2025	Mål 2026	Mål 2027
Målt i elevundersøkelsen skal elevenes trivsel være på landsgjennomsnitt (Nasjonale tall endrer seg fra år til år. Nasjonale tall 22: 4,2 - 7. trinn og 4.1 - 10.trinn) eller høyere, høyeste score er 5). Måloppnåelse vil også være at den enkelte skole har høyere score enn forrige måling.	7. trinn 4,0		7. trinn 4,2	7. trinn 4,2	7. trinn 4,2	7. trinn 4,2	7. trinn 4,2
	10. trinn 4,2		10. trinn 4,0	10. trinn 4,0	10. trinn 4,0	10. trinn 4,0	10. trinn 4,0
Målt i kommunens 0-visjon mot mobbing, og som et minimum ligge under nasjonalt gjennomsnitt (Nasjonale tall endrer seg fra år til år. Nasjonale tall 22: 7. trinn 9.9, 10. trinn 7.4). Måloppnåelse vil også være at den enkelte skole har høyere score enn forrige måling.	7. trinn 10,6		7. trinn 9,9	7. trinn: 9,9	7. trinn: 9,9	7. trinn: 9,9	7. trinn: 9,9
	10. trinn 5,1		10. trinn 6,1	10. trinn: 6,1	10. trinn: 6,1	10. trinn: 6,1	10. trinn: 6,1
Målt i grunnskolepoeng skal disse ligge på nasjonalt nivå eller over (tallene nasjonalt endrer seg fra år til år. Nasjonale tall vår 23: 42,4). Måloppnåelse vil også være at den enkelte skole har høyere score enn forrige måling.	41,6 (ikke eksamen pga pandemi)		42,2	42,2	42,2	42,2	42,2
Målt i foreldreundersøkelsen skal barnehagenes opplevde lekemiljø være på landsgjennomsnitt (4,1 i 2022, kan endre seg fra år til år) eller høyere (høyeste score er 5). Måloppnåelse vil også være at den enkelte barnehage har høyere score enn forrige måling.	Ikke tilgjengelige tall			4,1	4,1	4,2	4,2
Måloppnåelse vil også være at den enkelte barnehage har høyere score enn forrige måling.	Ikke tilgjengelige tall		4,1	4,1	4,1	4,2	4,2
Målt i foreldreundersøkelsen skal barns trivsel være på landsgjennomsnitt (4,8 i 2022, kan endre seg fra år til år) eller høyere (høyeste score er 5). Måloppnåelse vil også være at den enkelte barnehage har høyere score enn forrige måling.	Ikke tilgjengelige tall		4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Barnehagene dokumenterer gjennom barnesamtaler at alle 4- og 5-åringer har en god venn.	Ikke tilgjengelige tall	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Av alle barn med behov for tiltak fra barneverntjenesten skal andelen barn med hjelpetiltak ligge på nasjonalt nivå i 2026.	62,10 %	70,40 %					
Andelen hjelpetiltak som avsluttes i barneverntjenesten med måloppnåelse ligger på.	Ikke målt	Ikke målt	Ikke målt	50 %	50 %	60 %	60 %
"Nye Familier" er etablert som tiltak. Antall familier som har fått tilbud om tiltaket.	Ikke startet	Ikke startet	Ikke startet	20	25	30	35
Familieråd som lavterskeltiltak er godt etablert, antall familieråd som er gjennomført.	Ikke startet	Ikke startet	Ikke startet	5	15	20	25
Andelen bekymringsmeldinger skal øke i aldersgruppen 0-6 år og senkes i aldersgruppen 7-17 år med mål om å komme tidligere inn i familiene.	18,40 %	29,90 %	36,30 %	40 %	45 %	50 %	50 %
Barn med behov for fosterhjemstiltak skal så langt det er mulig plasseres i familie og nettverk. Andelen plasseringer i familie og nettverk skal ligge over landsgjennomsnittet.	49,40 %	38,70 %	38 %	39 %	40 %	50 %	60 %

Mål 4: Kommunen sikrer bærekraftig utvikling

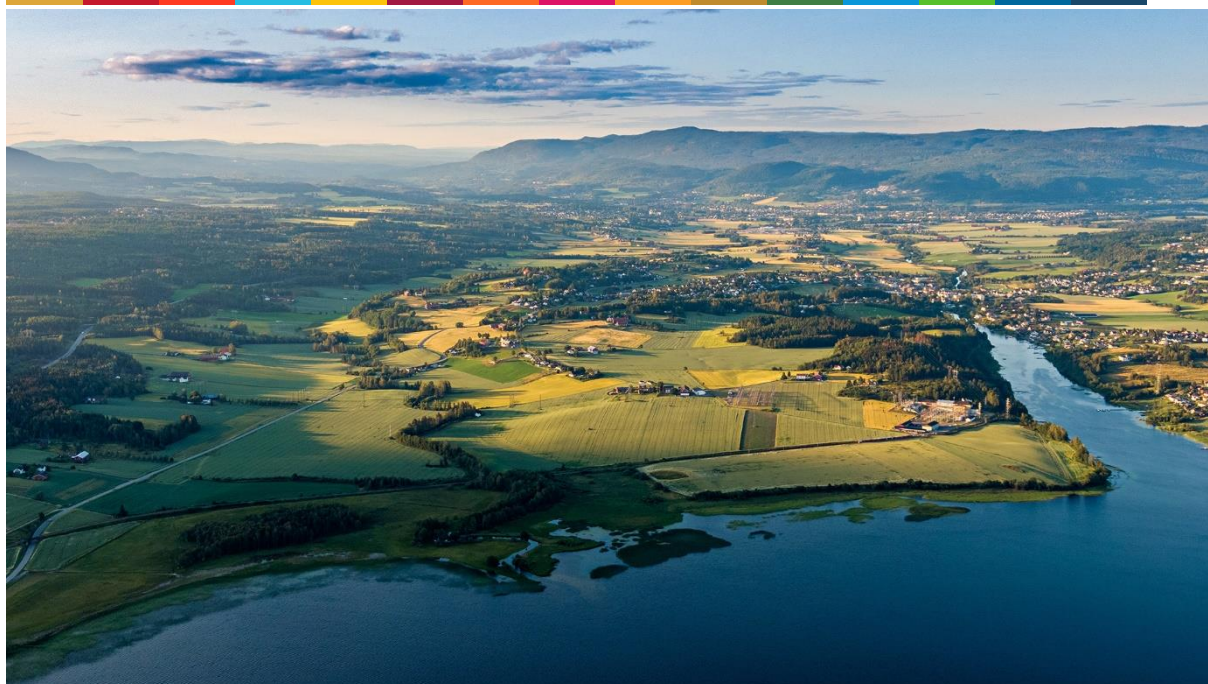

Foto: Lukasz Grochal

Hvorfor er dette målet viktig?

Øvre Eiker kommune har i flere år vært en vekstkommune, med befolkningsvekst langt over landsgjennomsnittet. Å legge til rette for fortsatt vekst, er viktig i arbeidet med å utvikle kommunesamfunnet og tjenestene kommunen leverer.

Kommuneplanen, med samfunnsdel og arealdel, er kommunens viktigste styringsverktøy. I kommuneplanen skal kommunestyret styre den langsiktige bruken av arealene i kommunen, og gir avklaringer på hva som skal bebygges, transformeres eller bevares.

Et konkurransedyktig, bærekraftig og framtidretta næringsliv er viktig for utvikling og vekst, og spiller sammen med den øvrige utviklinga lokalt, og kommunens evne til å tilrettelegge. Næringslivet i Øvre Eiker er i stor grad bygget opp av og med kommunens egne innbyggere, med stor lokalkunnskap og betydelig innsikt i historie, kultur og hva som skal til for at både innbyggere, ansatte og bedriftseiere skal trives og satse.

Revisjon av kommuneplanen ga mulighet for en debatt om kommunens rolle i et langsiktig perspektiv. En strategisk viktig geografisk plassering gir grunnlag for fortsatt befolkningsvekst og næringsetableringer. Bedre samferdselsløsninger er nødvendig, men det er krevende å finne løsninger som samtidig ivaretar landskap og dyrka jord. Det må jobbes

aktivt for å bedre framkommeligheten på eksisterende veinett og samtidig få finansiering til tiltak som bedrer trafiksikkerhet og framkommelighet for de som går og sykler. En byvekstavtale mellom staten og Buskerudbyen vil kunne gi et bedre busstilbud og tilrettelegging for de som går og sykler.

Øvre Eiker kommune vokser. En balansert utvikling krever at vi også har vekst i antall arbeidsplasser i kommunen. Antall arbeidsplasser i kommunen har ligget nokså stabilt over tid, og det er derfor betydelig flere som pendler ut av, enn inn i, kommunen for å komme på jobb. Det er naturlig å ha et spesielt fokus på næringsutvikling med basis i kommunens naturgitte ressurser.

Foto: Anne Myrvold Heggestad

Hva er det viktigste vi skal få til

Øvre Eiker kommune har gode forutsetninger for å bidra til å nå nasjonale og globale mål for reduserte klimautslipp og en bærekraftig sosial utvikling. Kommunen har hatt reduksjon i CO₂-utslipp de siste 10 årene. Skog, jord og vassdrag kan imidlertid forvaltes enda bedre for å binde mer karbon og andre klimagasser. Kommunens vekst må håndteres slik at den kan skje innenfor vedtatt nullvekstmål for biltrafikk.

Utbyggingsområdene i Øvre Eiker, med unntak av Ormåsen, ligger under marin grense. Alle områder som ligger på gammel havbunn må kartlegges før utbygging, og enkelte områder har grunnforhold som krever spesiell aktsomhet for inngrep og nye tiltak. Kommunen vil legge stor innsats i å bedre kunnskapen om grunnforhold, i nært samarbeid med grunneiere og utbyggere. Aktiv informasjon og tilgjengelighet til denne kunnskapen skal vektlegges.

I 2022 ble Drammensregionens interkommunale råd opprettet. Det er Holmestrand, Drammen, Lier og Øvre Eiker som utgjør Drammensregionen. Det er vedtatt en strategi for Drammensregionen, som har som mål et tettere samarbeid mellom kommunene i regionen på noen utvalgte områder. Næringsutvikling, kompetanseutvikling, og klima- og miljø blir en del av dette regionale samarbeidet. Øvre Eiker samarbeider i flere retninger, og vil fortsatt ha godt samarbeid for eksempel med Kongsberg om helse, og med kommunene i Buskerudbyen om areal- og transportutvikling.

Etableringen av Viken fylkeskommune og Statsforvalter for Oslo og Viken endret det regionale bildet. Det samme gjør oppløsningen av Viken, som trer i kraft i 2024.

Ny kommuneplan (arealdel) vil gi kommunen retning for en bærekraftig utvikling, og kommunen har i 2023 vedtatt klima-, energi- og miljøplan. Kommuneplanen er ambisiøs med tanke på klima. Kommunen skal være i forkant av utviklingen, og arbeide mer systematisk for å forebygge og forberede seg på hendelser som ligger frem i tid. Kommunen skal sikre at våre planer og strategier er syretestet mot ulike mulige scenarier. Kommunen må ha fleksibilitet og evne til å gå inn i utradisjonelle samarbeid for å løse det som måtte dukke opp. Areal- og transportpolitikken og forvaltningen av natur og dyrka jord er avgjørende for klima og miljø.

Fokus på næringsutvikling, digitalisering og innovasjon er viktige virkemidler. For å møte framtidens utfordringer lokalt, regionalt og nasjonalt må Øvre Eiker være en kommune hvor det er ukomplisert å skape og drive næring. Tilrettelegging for næring i sentrumsområdene vil bidra til liv i tettstedene. Bedre utnyttelse av eksisterende næringsarealer er av felles interesse både for eiere og kommune.

Det er foreløpig store svakheter i nasjonal statistikk om klimautslipp. Dette kan vi kompensere gjennom bedre lokal statistikk, blant annet gjennom samarbeidet i Buskerudbyen.

Kommunen har i 2023 vedtatt ny klima-, og miljø- og energiplan, der det også skal avgjøres om miljøstyring skal være en del av kommunens styringssystem, herunder legge til rette for en styrket tilnærming til sirkulær økonomi.

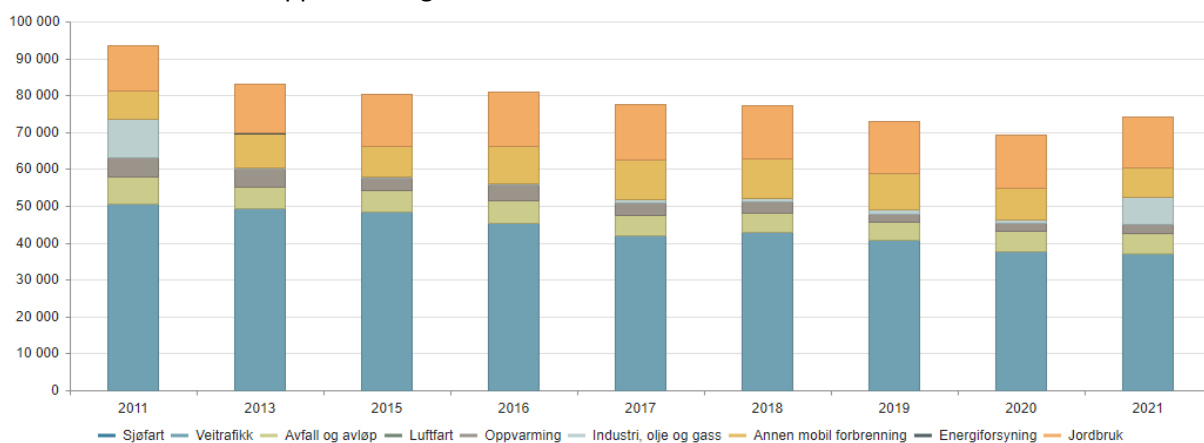
Kommunen kan se på muligheten for å styrke seg på SABIMAs rangering «Naturkampen» uten at dette går på bekostning av kommunens vekst- og utviklingspotensial, og vil også synliggjøre verdien av karbonbinding i skog.

Ståsted

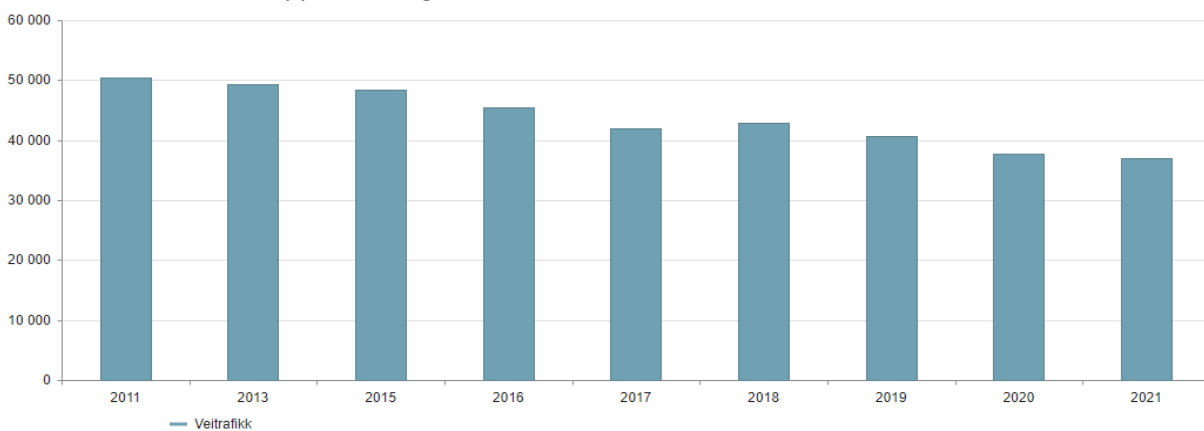

Eikeren skal sikres som drikkevannskilde. Foto: Dagfinn Kolberg

Grafen under viser utslipp av klimagasser i tonn CO₂-ekvivalenter

Grafen under viser utslipp av klimagasser i tonn CO₂-ekvivalenter veitrafikk

Mer detaljer er beskrevet i klima-, energi- og miljøplanen.

Delmål 4.1: Bærekraftig arealforvaltning og transport

Kommuneplanen, reguleringsplanen og oppfølgingen av disse, er de viktigste verktøyene i arbeidet med å oppnå en bærekraftig arealforvaltning og transport i fremtiden.

Klimavennlig areal- og transportutvikling, er avhengig av samarbeid med nabokommuner og statlige og regionale aktører. Buskerudbyen er et viktig og forpliktende samarbeid, som arbeider med å nå nullvekstmålet.

I 2023 ble det klart at det ikke blir noen byvekstavtale med Buskerudbyen og staten nå. Buskerudbyen vil i kommende år fortsatt motta belønningssmidler, og Øvre Eiker får en andel av disse til tiltak i kommunen.

Belønningssmidlene i Buskerudbyen finansierer tiltak for økt kollektivtrafikk og mer sykling og gange. En eventuell fremtidig byvekstavtale med staten vil gi kommunene i Buskerudbyen flere og sterkere virkemidler i dette arbeidet.

Det regionale samarbeidet i Buskerudbyen bidrar til et felles kunnskapsgrunnlag og hjelper oss til nødvendig samordning mellom kommunene, fylkeskommunen og statlige etater. En framtidig byvekstavtale vil kunne bidra til nødvendig framkommelighet også for næringslivets transportbehov. Buskerudbyen fikk ikke forhandle om byvekstavtale i 2022, men fortsetter å jobbe for å komme til forhandlingsbordet med staten.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Deltar aktivt i Buskerudbysamarbeidet med relevante ansatte og jobber aktivt og målrettet for å få størst mulig investeringstilskudd til prioriterte prosjekter fra Buskerudbyen, Viken fylkeskommune og andre relevante organer
- I arbeidet med areal- og transportplan for Buskerudbyen, blir det lagt vekt på arealpolitikkenes betydning for transportbehov og klima
- Jobber for å få mest mulig ut av belønningssmidler fra Buskerudbyen, og for en framtidig byvekstavtale. En framtidig byvekstavtale skal brukes aktivt for å lette overgangen til klimavennlige transportløsninger
- Samarbeider med nabokommuner for å posisjonere viktige samferdselsprosjekter inn mot neste rullering av Nasjonal transportplan, herunder i) to tog i timen mellom Kongsberg og Oslo; ii) ny RV350 og iii) økt persontrafikk på Randsfjordbanen
- Jobber med å finne operative løsninger, slik at kommunen blir parkeringsmyndighet og kan innføre klimavennlig parkeringsregime
- Jobber med strategi for bilbruk og parkering i kommunens egen virksomhet
- Masseforvaltning skal planlegges etter bestemmelsen i kommuneplanen
- Bygningsarven skal forvaltes i et bærekraftperspektiv, blant annet ved å utarbeide brannsikringsplan for områder som er særlig verdifulle og sårbare ved brann

Delmål 4.2: Kommunens naturressurser skal ikke forringes i verdi

Kunnskapsgrunnlaget som ble utarbeidet i arbeidet med ny kommuneplan er grunnlag for klima, miljø- og energiplanen.

For å nå klimamål må vi ta vare på naturen, og omvendt. Når biologisk mangfold svekkes, svekkes naturens evne til å fange karbon. Dette får for eksempel konsekvenser for arealbruk. Kommunene har fått økt ansvar og mer framtrædende rolle i arbeidet med bærekraftig utvikling, redusere klimagassutslipp og planlegge for tilpasning til et klima i endring.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Ferdigstiller klima-, miljø- og energiplanen. Planen er vedtatt i 2023, skal den følges opp i 2024, og revideres med jevne mellomrom
- Jobber kunnskapsbasert med arealutvikling, og avveier ulike hensyn.
- Jobber etter null-visjon for nedbygging av dyrket mark til bolig og næringsutbygging
- Samarbeider med skogeiere om skogforvaltning som optimaliserer opptak og lagring av CO₂
- Jobber med tilbakeføringsplan for Hoensmarka og vurderer hvordan dette kan sikres som rekreasjonsområde
- Klima-, miljø- og energiplan som bl.a. har tiltak for:
 - Energieffektivisering i eksisterende og fremtidige bygg
 - Strategi for opprydding av avfall på private og offentlige eiendommer, veier og offentlige steder
 - Tiltak for å redusere plast fra landbruket og byggeplasser
- Kunnskap og tiltak for å sikre stabilitet i grunn og håndtering av overvann
- Forsterket vekt på risiko- og sårbarhet og sikkerhet i plan- og byggesaker
- Kommunen skal redusere flathogsten i kommuneskogen og skal i høyest mulig grad ikke gjennomføre flathogst men skal heller benytte seg av andre hogstmetoder som plukkhogst
- Kommunen skal ikke gjennomføre hogst i hekke og yngle perioden

Delmål 4.3: Øvre Eiker kommune har vassdrag med god vannkvalitet

Øvre Eiker kommune er med å forvalte to sentrale vannområder; Eikeren og Drammenselva. Arbeidet i vannområdene er viktige tiltak for å fremme godt miljø og ta vare på viktig natur. Eikeren er også drikkevannskilde.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Jobber for å hindre utslipp i vann og vassdrag spesielt ved å tilrettelegge for oppgradering eller sanering av spredte avløp, og stimulere til omlegging i landbruket

- Være en ressurs i vannforvaltningsarbeidet i begge vannområdene. Kommunen er også vertskap for vannområdekoordinator for Eikeren
- Tilstandsrapportering og oppfølging av reviderte tiltaksprogram for vannområdene
- Bygger nytt og fremtidsrettet renseanlegg i Hokksund
- Tilrettelegger friområder og grønne korridorer mot vassdragene
- Oppdaterer kunnskap og gjennomfører tiltak som sikrer Eikeren som drikkevannskilde
- Støtte opp under statlig gjennomføring av utrydding av lakseparasitten. Kommunen er vertskap for prosjektleder i prosjekt i Drammensvassdraget
- Deltar aktivt i arbeidet i vannområdene Eikeren og Drammensvassdraget, noe som også bidrar til en bedre sunnhetstilstand i Oslofjorden

Delmål 4.4: Klima- og miljøperspektivet i kommunens bygg

Øvre Eiker kommunale eiendom KF har ansvaret for ca. 93.000 kvm formålsbygg som fordeler seg på skoler, barnehager, idrettshaller, kulturbygg og rådhuset. Målet om å redusere klima- og miljøavtrykket skal skje ved målrettede tekniske tiltak. Gode energieffektive bygg bruker mindre energi til blant annet oppvarming.,

- Jobbe videre med energiledelse, styring og energieffektivisering av kommunens eiendomsportefølje
- Ha systematisk oversikt over bygningsmassens mulige enøktiltak.
- Investere i energibrønner, varmepumper og solcelleanlegg for kommunens bygg.
- Kommunen skal i størst mulig grad vedlikeholde og rehabilitere formålsbygg istedenfor å bygge nytt.
- Løpende vurdere avhending og fortetting for å effektivisere arealer og bidra til lavere klimafotavtrykk.
- Ved nybygg skal det velges løsninger og materialer som har lave utslipp i sitt livsløp
- Jobber med å forvalte og ta vare på viktige kulturminner
 - Brannsikringsplan Dyngge og trehus Vestfossen
- Samarbeider med skogeiere for å optimalisere opptak og lagring av CO₂
- Underbygger oppgraderinger som reduserer forurensende utslipp fra private avløpsanlegg
- Gjennomfører tiltak for å redusere klima- og miljøavtrykk fra kommunens bygg

Delmål 4.5: Antall arbeidsplasser i kommunen øker med minst 1,4% i året

Det er et klart potensiale for nyetableringer og vekst i eksisterende virksomheter og næringer i kommunen. Kommunen kan bidra gjennom stedsutvikling, gode tjenester, oppdaterte planer og forutsigbar saksbehandling. NHOs kommunerangering viser at mange næringer er robuste og har potensial for vekst.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Å fremme ny strategisk næringsplan for kommunestyret i løpet av 2024. Planen skal utvikles i tett samarbeid med næringslivet og det politiske miljøet i kommunen. Det skal i planen avsettes ressurs til arbeid med næringsutvikling og bistand, og det skal vurderes om denne bør opprettes utenfor kommunens ordinære organisasjon.
- Innovasjon i jord- og skogbruksnæringen, nye kompetansearbeidsplasser i kommunen og etablering av plasskrevende industri blir omhandlet i næringsplanen
- Å møte næringslivets behov for avklaringer fra kommunen. Og følge opp vedtak om at administrasjonen i 2023 skal legge fram en sak til kommunestyret om innføring av en kommunal svargaranti for næringslivet
- Viderefører samarbeid om regionale løsninger, som gir nødvendig støtte til etablerere, grundere og entreprenørskap i utdanningen. Partnerskapsavtale med fylkeskommunen er et viktig grunnlag for disse tjenestene og utøves gjennom Gründerboost
- Støtte opp under matnettverket Ekte Eiker, som fremmer lokal produksjon og markedsføring av lokalt produsert mat
- Har oppmerksomhet på fag- og yrkesopplæringen, og spesielt lærlingordningen. Jobber for at alle ungdommer skal gis mulighet til å fullføre videregående opplæring, og at alternative fagopplæringsløp er en del av strategien

Delmål 4.6: Arealutnyttelsen øker for å fremme positiv næringsutvikling

Kommuneplanens bestemmelser oppdateres i 2023/2024, og ny regulering kan være aktuelt for enkelte områder for å stimulere til næringsutvikling. Dette vil bli drøftet med eiere og de som driver virksomhet på områdene.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Dialog med eiere om planer og bestemmelser som kan gi fornyelse og bedre utnyttelse av etablerte næringsarealer
- Sentrumsplaner for Hokksund og Vestfossen gir grunnlag for næringsutvikling, og næringsvirksomhet i sentrumsområder skal fremmes i alt relevant planarbeid
- Den dyrka og dyrkbare jorda, skog- og andre naturressurser skal sikres for bærekraftig næringsdrift
- Innenfor regelverket for offentlige anskaffelser, samhandler vi og har dialog med lokale leverandører og lokalt næringsliv, og interessenter
- Samspiller med Næringsforeningen i Drammensregionen og Drammensregionen interkommunale politiske råd, i arbeidet med å utvikle en region som er attraktiv for næringslivet
- Bruke indikatorer fra f.eks. NHOs kommune-NM i arbeidet med å utvikle egen næringspolitikk
- Har dialog med bedrifter som er etablert i kommunen, for å få innsikt i hva som skal til for at bedrifter skal etablere seg og bli i kommunen

Hvordan vet vi om vi får det til

- Buskerudbyen har inngått byvekstavtale med Staten
- Kommunen har mottatt investeringstilskudd og har gjennomført prosjekter som planlagt (Buskerudbyen, Statens vegvesen, Miljødirektoratet)
- Antall arbeidsplasser i næringslivet øker
- NHOs kommunebarometer rangerer Øvre Eiker blant topp 50 av landets kommuner
- Mål fastsettes i klima-, miljø- og energiplanen, som sluttbehandles i november 2023.
- Antall daa dyrket mark holdes på samme nivå som i 2022, ved at samlet omdisponering av jordbruksareal holdes lik null
- Andel av vann som går tapt på grunn av lekkasje reduseres
- Prosent av husholdningsavfallet levert til materialgjenvinning eller biogassproduksjon øker gradvis
- Vannforbruk pr. tilknyttet innbygger m³ reduseres
- Økologisk tilstand i Eikervassdraget er god
- Økologisk tilstand i Drammensvassdraget er god
- Lakseparasitten i Drammenselva er utryddet (2030)
- Vi beholder plassering på kommunebarometeret, eller klatrer på plassering av indikatoren Miljø
- Kommunens bygg skal ha minimum 30 % lavere klima- og miljøavtrykk innen 2026

	Energi kWh 2021	Energi kWh 2022	Utvikling % 2021-2022
Rådhuset inkl. svømmehall	2 214 479	2 273 233	2,65 %
Teknisk sentral	553 368	505 671	-8,62 %
Smellhaugen barnehage	176 954	150 294	-15,07 %
Solbakken barnehage	94 635	85 061	-10,12 %
Lerberg barnehage	191 477	177 585	-7,26 %
Ormåsen barnehage	205 203	204 024	-0,57 %
Røren barnehage (Smetten)	48 945	49 477	1,09 %
Hokksund U. Skole (HUS)	684 269	655 524	-4,20 %
Hokksund barneskole	947 114	830 480	-12,31 %
Darbu skole	315 564	298 167	-5,51 %
Vestfossen skole	2 114 389	1 912 139	-9,57 %
Røren skole	540 729	474 268	-12,29 %
Ormåsen skole	473 274	432 235	-8,67 %
Skotselv skole	412 499	379 449	-8,01 %
Eikertun	3 404 840	3 063 328	-10,03 %
Eiker Aktivitetssenter	187 893	157 196	-16,34 %
Arbeidern	143 911	129 178	-10,24 %
Skotselv kulturhus	322 023	294 599	-8,52 %
Totalt	13 031 567	12 071 908	-7,36%

Tabell: Energiforbruk og endring i forbruk, alle energikilder. Kilde: Øvre Eiker kommunale eiendom KF

Måleindikatorer hovedmål 4	2021	2022	Anslag 2023	Mål 2024	Mål 2025	Mål 2026	Mål 2027
Buskerudbyen har inngått byvekstavtale med staten (Det er p.t. klart at dette ligger langt frem i tid, men det er fortsatt et mål)	Nei	Nei		Nei	Målet settes politisk		
Antall arbeidsplasser i næringslivet øker			72,6	73	73	73	73
NHOs kommunebarometer rangerer Øvre Eiker blant topp 50 av landets kommuner (indikator næringsliv. obs! NHOs kommune NM 2023)			59	59	55	55	50
Jordbruksareal omdisponert siste fire år (dekar)		34	25	18	0	0	0
Andel av vann som går tapt på grunn av lekkasje		32	30	30	29	29	28
Økologisk tilstand i Eikervassdraget er god			Moderat	Moderat	Middels	God tilstand	God tilstand
Økologisk tilstand i Drammenselva er god			Svært dårlig			God tilstand	God tilstand
Lakseparasitt i Drammenselva er utryddet (2030)			Forberedelse	Forberedelse	Behandling	Behandling	Behandling
Plassering Kommunebarometeret klima og natur			48	48	48	47	47

Mål 5: Innbyggere og kommune løser utfordringer sammen

Bruk stemmeretten/Foto: Sunniva Riste Bjørkli

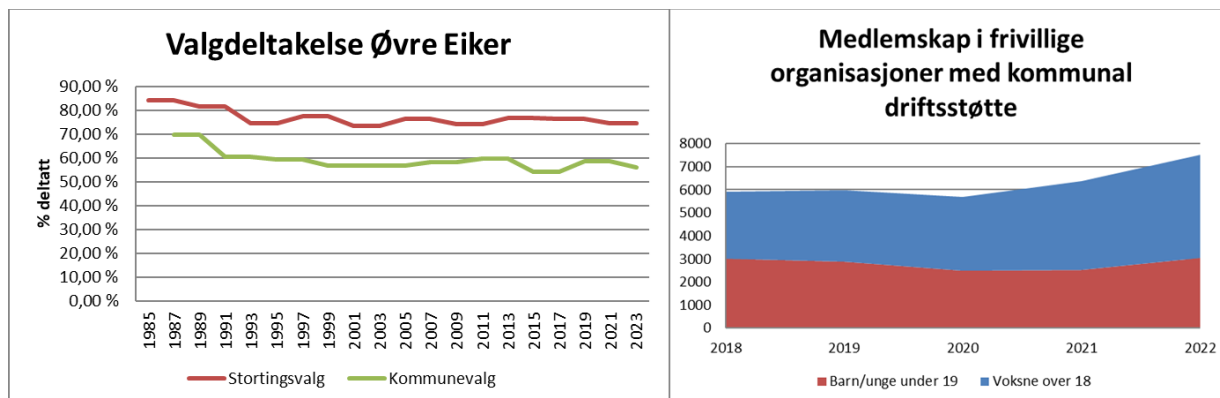
Hvorfor er dette målet viktig?

Kommunens visjon er «Sammen skaper vi et livskraftig Øvre Eiker». Kommunen er en av flere aktører i lokalsamfunnet, som kan bidra til at alle kan skape seg et godt liv. Kommunen skal ikke, og kan ikke, løse alle utfordringer, og erfaring tilsier at løsningene også blir bedre når flere hoder tenker sammen. Derfor skal kommune og innbyggere møtes for å finne gode løsninger sammen, framfor hver for seg. Det stiller høye krav til både kommunen og innbyggerne.

Hva er det viktigste vi skal få til?

Øvre Eiker kommune er et lokalsamfunn hvor innbyggerne tradisjonelt har hatt høy tillit til kommunens folkevalgte. Tilliten er nødvendig for å få oppslutning om krevende, men nødvendige tiltak. Et opphetet offentlig ordskifte kan true tilliten. Oppslutning om demokratiets kanaler er viktig for å bevare tilliten. Derfor er det viktig å opprettholde tilliten mellom folk og folkevalgte, og folk og kommuneadministrasjonen, samt holde deltakelsen i valg og frivillighet på et høyt nivå.

Ståsted

Kommunens strategi for medvirkning og samskaping – «Livskraftige sammen» er godt kjent av ansatte i kommunens tjenester, som jobber etter denne strategien. Kommunen samarbeider med kommunene i Smartbynettverket om digitale verktøy for å gjøre det mulig for flere innbyggere å medvirke. Kommunen samarbeider med grendeutvalgene om å styrke samarbeidet mellom kommune og grendeutvalg, og mellom grendeutvalgene, og har fast kontaktperson for idrettsråd, musikkråd og teaterråd.

Delmål 5.1: Valgdeltakelsen ved Stortingsvalget 2025 er høyere enn i 2021

Deltakelse i frie og uavhengige valg, er grunnleggende i det å opprettholde og utvikle demokratiet. I en verden preget av geopolitiske spenninger og ustabilitet, er det viktigere enn noen gang å mobilisere for valgdeltakelse og folkestyre. Kommunedirektøren og de ansatte kan bidra med å legge best mulig til rette for valgdeltakelse, og sikre at valget skjer rettmessig og i henhold til lovens intensjoner. Lokalpolitikere er samtidig viktige representanter og aktører også ved Stortingsvalg, og står friere i det å mobilisere til valgdeltakelse. Valgdeltakelsen i 2021 var i Øvre Eiker på 74,5 %.

Mange får i dag sitt viktigste møte med kommunens beslutningsprosesser digitalt. Vår hjemmeside skal bidra til å sikre effektiv informasjon og kontakt med tjenestene. Mye avhenger også av at det kommunen kommuniserer ut er lett tilgjengelig og har klart språk. Møter ansikt til ansikt er fortsatt viktig, og folk må oppleve at det er lett å kunne møte de som tar beslutninger i kommunen.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Videreutvikler digitale løsninger for innsyn og innbyggerdialog
- Jobber kontinuerlig med å lage politiske saksframlegg som har klart språk og er tilgjengelig for flest mulig
- Bruker og utvikler møteplasser mellom kommune og grendeutvalg
- Legge godt til rette for de som vil bruke stemmeretten ved valg

Delmål 5.2: Øvre Eiker kommune gir driftsstøtte for 7 000 medlemmer i frivilligheten i 2024

Høy deltakelse i frivillighet skaper et mer robust lokalsamfunn. Det er fordi frivillighet betyr flere tette nettverk som kan håndtere nye utfordringer, og fordi deltakelse i frivillig arbeid gir verdifull kompetanse i å delta i beslutningsprosesser. I tillegg gir frivillig deltakelse bedre fysisk og psykisk helse for de fleste. Økt deltakelse i frivilligheten bør gi utslag i at frivilligheten søker om støtte for flere medlemmer.

Frivilligheten driver for sine egne mål, og skal ikke være kommunens verktøy. Kommunen skal ikke prøve å styre frivilligheten, men bør i stedet bidra til at det er lettere å starte opp og drive frivillig arbeid. Kommunen skal stadig fornye og forbedre sin samhandling med frivillig sektor, og skal ha en framtidsrettet kultur- og frivillighetspolitikk.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Ny kultur- og frivillighetsstrategi

Delmål 5.3: Øvre Eiker kommune har et virkningsfullt samarbeid med innbyggerne

Øvre Eiker kommune har lenge vært en foregangskommune når det gjelder samarbeid mellom kommune og innbyggere. Kommunen har gode forutsetninger for å ta innbyggerdeltakelse og samskaping til et nytt nivå. Det vil forutsette kulturendringer i alle tjenester – og kanskje utfordre innbyggerne også.

Metodeutvikling på dette området er større enn det Øvre Eiker kan drive med alene. Kommunen må derfor delta aktivt i nettverk med andre kommuner. Kommunen har et godt samarbeid med Smartbynettverket. Samarbeidet er på å utvide verktøykassa for medvirkning og samskaping.

Dette er noe av det vi arbeider med:

- Kommunen bruker digitale verktøy i kombinasjon med fysiske møter mellom mennesker, for å redusere terskelen og bidra til at flere kan delta
- Systematisk samarbeid med grendeutvalgene

Hvordan vet vi om vi får det til

- Valgdeltakelsen i 2025 er høyere enn ved valget i 2021
- Gjennom relevante svar vi får i innbyggerundersøkelser

Måleindikatorer hovedmål 5	2021	2022	Anslag 2023	Mål 2024	Mål 2025	Mål 2026	Mål 2027
Valgdeltakelsen i kommunevalg er over 65%			52,2 %				65 %
Driftsstøtte til medlemmer i frivilligheten	5683	6372	7514	7550	7570	7590	7600

Mål 6: Innbyggerne har en meningsfylt fritid

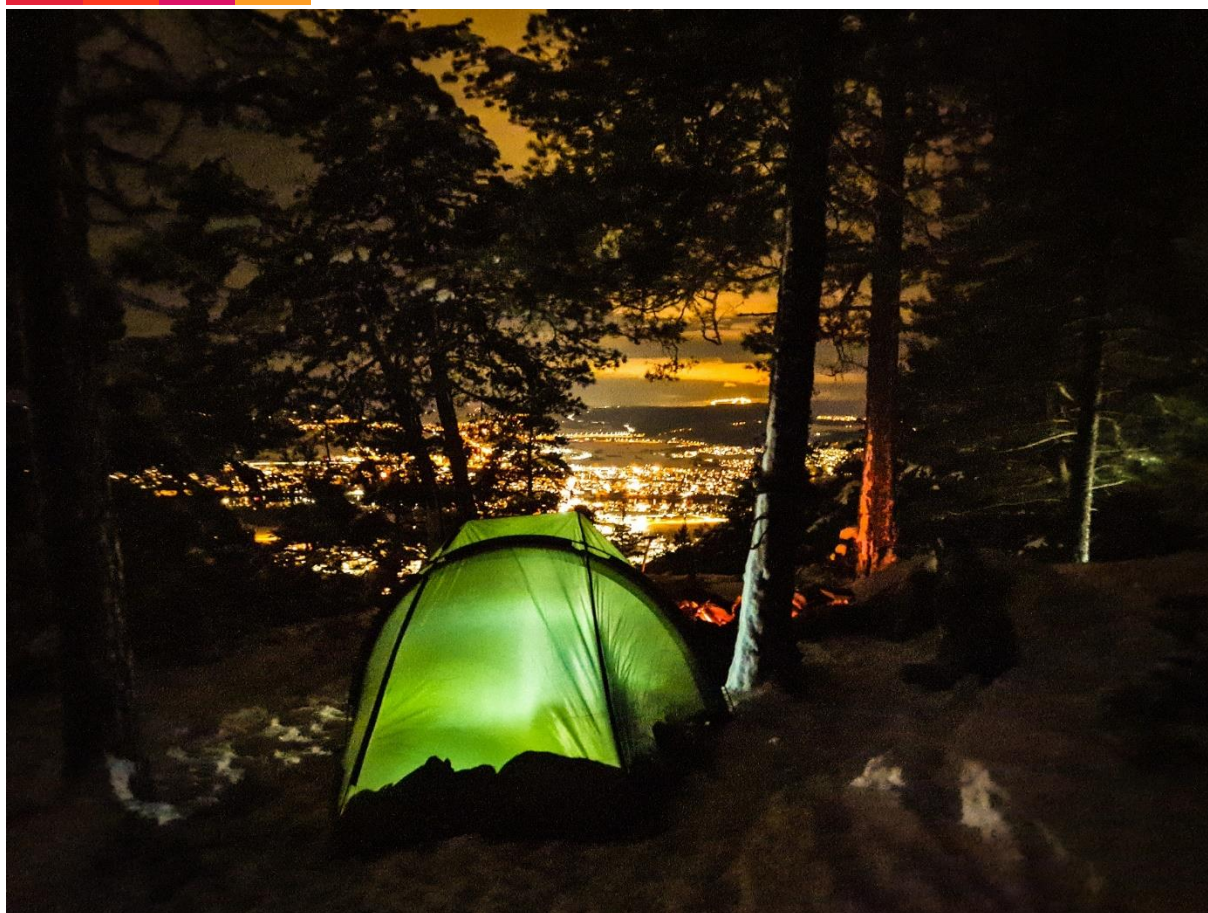

Foto: Janniche Eknes

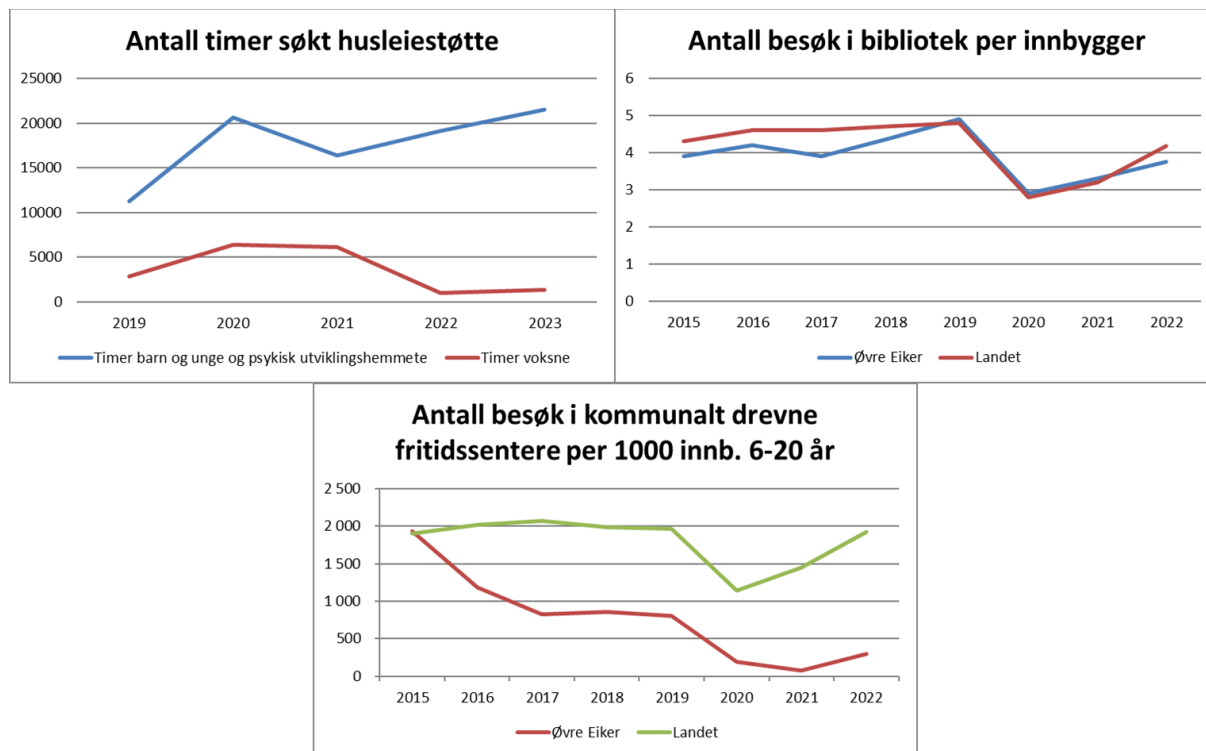
Hvorfor er dette målet viktig?

En god fysisk og psykisk helse forutsetter at folk kjenner mening i tilværelsen. De fleste vil ha en fritid som er stimulerende og oppleves meningsfylt for dem. Kommunen skal legge til rette for at alle innbyggere har mulighet til å delta i slike aktiviteter, uavhengig av egne forutsetninger. Da må kommunen bidra til at det er utviklet et mangfold av gode møteplasser og kulturelle/sosiale tilbud i kommunen.

Hva er det viktigste vi skal få til?

For barn og unge er det en nasjonal målsetting gjennom *Fritidserklæringen* at alle barn skal kunne delta i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre barn. Slik skal det også være i Øvre Eiker. For voksne vil frivillige og privatdrevne møteplasser være viktige. Kommunen skal også gjennom bibliotek sørge for at befolkningen har tilgang til en gratis, lavterskel møteplass. Bruken av møteplasser og tilfredsheten med dem bør over tid øke.

Ståsted

Kommunen prioriterer biblioteket som kommunalt drevet møteplass. Med innføringen av meråpent i Hokksund og Fiskum har besøkstallene steget kraftig de siste årene, og ligger over landsgjennomsnittet, også gjennom covid-pandemien. Kommunen driver også aktivitetstilbud for ungdom, innen psykisk helse og for mennesker med psykisk utviklingshemming. KOSTRA-statistikk for fritidstilbud fanger ikke opp økt aktivitet med Åpen hall eller liknende. Det er mye aktivitet i frivilligheten, selv om aktiviteten ble påvirket av tiden under og etter pandemien.

Delmål 6.1: 75 % av alle barn i Øvre Eiker deltar i minst én organisert fritidsaktivitet

Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er viktig for barn og unges trivsel og muligheter i livet, og for å motvirke utenforskap. Da er det viktig at ikke økonomiske, sosiale eller kulturelle barrierer hindrer deltakelse. I Øvre Eiker er det per 1. januar 2023 4.634 barn og unge i aldersgruppa 0-19 år.

Foto: Øvre Eiker kommune

Skal vi vite om vi når målene i fritidserklæringen, må kommunen utvikle bedre måter å telle deltakelse på. Kommunen bør også samarbeide tett med den organiserte frivilligheten om utvikling av tiltak på området.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Velge metodikk for å måle deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter totalt sett, og at oversikt over fritidsaktiviteter for barn skal være lett tilgjengelig og oppdatert.
- Finne egnede modeller for samarbeid som sikrer inkludering på tross av barrierer relatert til økonomi, kultur og sosiale forhold. Eksempler på modeller er Inkluderende Ormåsen, ALLEMED, Aktive lokalsamfunn, RØRE og uttesting av kontingentkasse
- Vurderer om ungdom som tidligere har deltatt i gruppeaktivitetene gjennom friskliv, kan delta videre som ungdomsleder

Delmål 6.2: Andelen lite fysisk aktiv ungdom er under 10 %

Fysisk aktivitet er en forutsetning for et langt liv med god helse. Fysisk aktivitet bidrar også til bedre psykisk helse. Derfor er det viktig å gjøre det lettere å være fysisk aktiv. Ungdomstida er ei tid hvor mange slutter å være aktive. Kommunen bør jobbe med å gjøre det lettere for alle å være fysisk aktive i hverdagen.

Kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet har pekt på hva som er viktige barrierer for at folk er fysisk aktive, og beskriver hva Øvre Eiker kommune skal gjøre for å redusere barrierene. Samtidig har kommunen allerede konkrete aktiviteter som er med på å gjøre det lettere for barn og unge å være fysisk aktive. Disse aktivitetene skal kommunen fortsatt prioritere å bruke tid og ressurser på.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Iverksette kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet
- Bidrar til at det blir flere lavterskeltilbud for fysisk aktivitet til alle
- Bidrar til å tilrettelegge for egenorganisert fysisk aktivitet og friluftsliv, og at utstyrssentralen BUA skal fortsatt være attraktiv å bruke
- Samarbeider med frivilligheten og innbyggerne om å få flere i aktivitet

Delmål 6.3: Hvert tettsted har relevante og oppdaterte møteplasser

En god kulturpolitikk, som sikrer tilgjengelige lokale møteplasser og treffsteder, er viktig for sosiale fellesskap og meningsfylt fritid. Dette gjelder både arenaer for fysisk aktivitet, steder man kan droppe innom for å slå av en prat og arenaer for ulike arrangementer. Kommunen skal arbeide for at det finnes relevante møteplasser i hele kommunen, og at kommunens egne arenaer er tilpasset nåtidens behov. Kommunens arenaer må utfylle hverandre.

Kommunen må ha oppdaterte og tydelige kulturpolitiske prioriteringer. Dette innebærer også å bestemme hvordan de ulike kulturarenaene og møteplassene som kommunen forvalter skal samspille, og hvor kommunen skal sette inn mest ressurser. En rekke møteplasser er privateide eller frivillig drevne, og kommunen bør styrke sitt samarbeid med eierne av disse.

Dette er noe av det kommunen arbeider med:

- Ny Kultur-og frivillighetsstrategi inkludert en definert møtestedstrategi
- Utvikle ungdomskubbene i samarbeid med ungdommen
- At bibliotekene brukes aktivt som en møteplass i vid forstand
- Synliggjøre frivillig eide møteplasser og aktiviteter i kommunen
- At skolene, og det som ligger rundt dem, kan være møteplasser på hvert enkelt sted, og utvikles videre som møteplasser
- At uteområdene i barnehagene kan brukes aktivt som møteplasser for nærmiljøet

Hvordan vet vi om vi får det til

- Antall medlemmer i idrettslag i Øvre Eiker øker
- Antall medlemmer i musikk- og teaterråd øker
- Andel lite fysisk aktiv ungdom reduseres (Ung data undersøkelse)
- Antall utlån fra BUA holdes stabilt eller øker
- Antall etablerte lavterskelanlegg øker
- Antall besøk på kommunale fritidssentre øker
- Antall besøk på biblioteket øker
- Antallet barn og unge som deltar på Frisklivsentralen fortsetter i organisert fritidsaktiviteter øker
- Vi beholder plassering på kommunebarometeret, eller klatrer på plassering av indikatoren Kultur

Måleindikatorer hovedmål 6	2021	2022	Anslag 2023	Mål 2024	Mål 2025	Mål 2026	Mål 2027
Antall medlemmer i idrettslag øker	5407	5376	5390	5400	5410	5420	5430
Antall medlemmer i musikk- og teaterråd øker	4958	5386	5655	5940	6230	6550	6800
Antall utlån fra BUA holdes stabilt eller øker		5713	5850	6000	6100	6200	6300
Antall besøk på kommunale fritidssentre øker	77	593	600	600	650	700	750
Antall besøk på biblioteket øker	Ca. 64 350	75 300	76 500	78 000	78 500	79 000	79 500
Plassering Kommunebarometeret kultur		167	291	270	270	260	260

Mål 7: Kommunen er en effektiv og attraktiv organisasjon

Foto: Fauxels

Hvorfor er dette målet viktig?

Kommunen må ha evne til å stadig tilpasse seg lokale og nasjonale endringer, samt utfordringer i en skiftende verden. Oppgaver og forventninger til kommunen stiger raskere enn ressursene. Kommunens økonomi er sårbar og det er et økende behov innenfor flere tjenesteområder, mens inntektene ikke står i forhold til behovet. Det er derfor særdeles viktig at kommunen til enhver tid benytter sine ressurser så effektivt som mulig og leverer tjenester med en kvalitet som i størst mulig grad er i tråd med det som er målsatt/vedtatt.

Våre ledere og medarbeidere er vår viktigste ressurs og drivkraft til å møte dagens og fremtidens utfordringer. Deres kompetanse og engasjement til å utfordre, prøve og feile og utnytte ny teknologi blir en viktig faktor for å videreutvikle kommunens tjenester.

Dette forutsetter at Øvre Eiker kommune er en attraktiv arbeidsgiver, som skaper mening i arbeidsdagen for sine ansatte, ansetter og utvikler ledere med høy relasjonell kompetanse, og følger arbeidslivets og kommunesektorens spilleregler.

Hva er det viktigste vi skal få til?

Kommunen må tilrettelegge for et systematisert kvalitetsarbeid der innovasjon, digital transformasjon og kultur for kontinuerlig forbedring er viktige innsatsfaktorer for å oppnå dette målet.

Vi skal løse floker i samarbeid med innbyggere, næringsliv og frivillighet. En forutsetning for å lykkes er at vi har så lavt fravær blant våre medarbeidere som det er mulig å oppnå.

Ståsted

Medarbeiderundersøkelsen 10-faktor er et forskningsbasert dialog- og utviklingsverktøy som gir oss sammenlignbare måltall med tidligere undersøkelser i egen kommune og sammenligningsgrunnlag med andre kommuner.

Kommunen har gjennomført 10-faktorundersøkelsen i 2017, 2020 og 2023. Resultatene for vår kommune, også sett opp mot landsgjennomsnittet i 2023:

Faktor	Navn	Øvre Eiker			Norge	Beskrivelse
		2017	2020	2023	2023	
Faktor 1	Indre motivasjon	4,3	4,4	4,3	4,2	Motivasjonen for oppgavene i seg selv, det vil si om oppgavene oppleves som en drivkraft og som spennende og stimulerende. (Også kalt indre jobbmotivasjon)
Faktor 2	Mestringstro	4,4	4,4	4,3	4,3	Mestringstroen gjenspeiler hver enkelt medarbeiders tiltro til egen kompetanse og mulighet til å mestre utfordringer i jobbsammenheng.
Faktor 3	Autonomi	4,3	4,4	4,3	4,3	Medarbeidernes opplevelse av å ha mulighet til å jobbe selvstendig og gjøre egne vurderinger i jobben sin, basert på egen kompetanse, og innen en definert jobbrolle.
Faktor 4	Bruk av kompetanse	4,3	4,4	4,3	4,2	Medarbeidernes opplevelse av å få brukt egen jobbrelevante kompetanse på en god måte i sin nåværende jobb.
Faktor 5	Mestringsorientert ledelse	4,1	4,1	4,0	4,0	Ledelse som vektlegger at den enkelte medarbeider skal få utvikle seg og bli best mulig ut fra sine egne forutsetninger, slik at medarbeideren opplever mestring og yter sitt beste.
Faktor 6	Rolleklarhet	4,4	4,4	4,3	4,3	Høy rolleklarhet innebærer at forventningene til den jobben medarbeideren skal gjøre er tydelig definert og kommunisert.
Faktor 7	Relevant kompetanseutvikling	3,8	3,8	3,8	3,7	Relevant kompetanseutvikling er avgjørende for at medarbeiderne til enhver tid er best mulig rustet til å utføre sine oppgaver med høy kvalitet, og er avgjørende for kvaliteten på de tjenester som leveres, uansett hvilken type tjeneste vi snakker om.
Faktor 8	Fleksibilitetsvilje	4,5	4,5	4,5	4,4	Medarbeiderens villighet til å være fleksibel på jobb og tilpasse sin måte å jobbe på til nye behov og krav.
Faktor 9	Mestringsklima	4,2	4,2	4,2	4,1	I et mestringsklima motiveres medarbeiderne av å lære, utvikle seg og gjøre hverandre gode, fremfor å rivalisere om å bli best.
Faktor 10	Prososial motivasjon	4,7	4,8	4,7	4,7	Motivasjon for å gjøre noe nyttig og verdifullt for andre, også kalt prososial motivasjon, er en viktig drivkraft for mange og har en rekke godt dokumenterte, positive effekter.

10-faktorundersøkelsen gjennomføres hvert tredje år - neste gang i 2026.

I Agenda Kaupangs analyse av Norges best styrte kommuner kom Øvre Eiker kommune på 31.plass i kategorien «mest effektiv» i 2023. Med effektiv kommune ser man på både kostnadsnivå og kvalitetsnivå. I Agenda Kaupangs kommuneindeks betegnes dette som en sammenslåing av kvalitetsindeks og kostnadsindeks. På kostnadsindeks er Øvre Eiker på topp 20 i landet.

Kommuneindeksen 2023 Øvre Eiker

Konklusjoner Kommuneindeksen:

Kvalitet: middels

Kostnad: god

Finans: middels

Samlet vurdering: god

Effektivitet: god

Effektivitet: bedre enn
kommunegruppen

Kommune navn	Kvalitet indeks	Kostnad indeks	Finans indeks	Kommune indeks	Effektivitet indeks	Kvalitet rang	Kostnad rang	Finans rang	Kommune rang	Effektivitet rang
Øvre Eiker	0,03	1,05	-0,19	0,29	0,54	166	20	199	67	31
Kongsberg	0,32	0,73	-0,33	0,24	0,52	8	83	234	84	36
Ås	0,14	0,99	-0,29	0,27	0,56	81	30	226	71	21
Rælingen	0,22	1,07	-0,65	0,21	0,64	38	18	303	100	5
Nannestad	0,06	1,47	0,16	0,56	0,76	147	1	113	13	2
Lier	0,09	0,72	-0,22	0,19	0,40	113	85	210	108	74
Holmestrand	-0,06	1,08	-0,07	0,32	0,51	227	14	164	57	37
Kommunegruppe 7	0,04	0,77	-0,31	0,16	0,41					

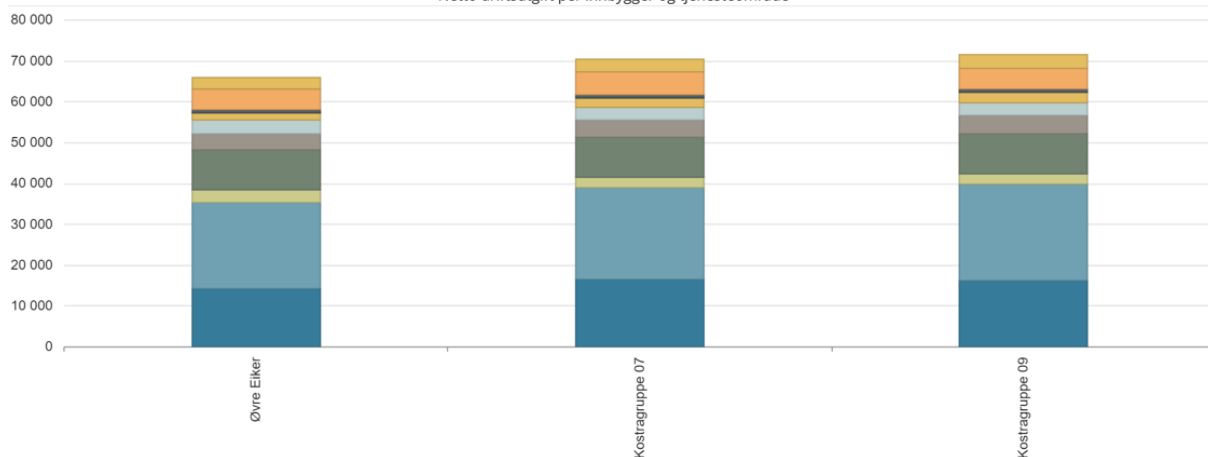
Norges best styrte kommuner 2023 - Kommuneindeksen Agenda Kaupang

9

Øvre Eiker kommune kom på 30.plass på kommunebarometeret i 2023:

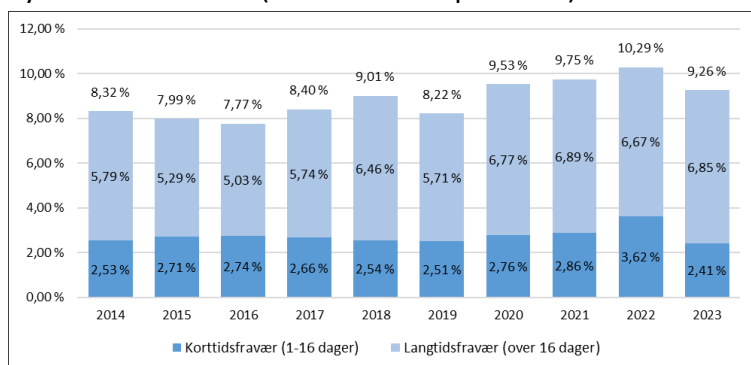

Netto driftsutgift per innbygger og tjenesteområde

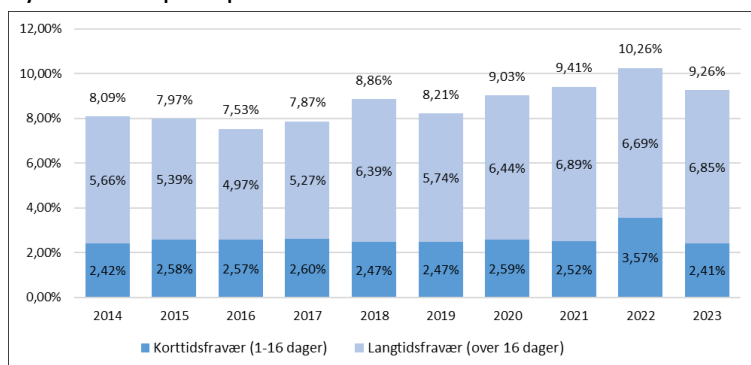

	Øvre Eiker	Kostragruppe 07	Kostragruppe 09
■ Grunnskole	14 297	16 465	16 232
■ Pleie og omsorg	21 130	22 508	23 577
■ Barnevern	3 005	2 634	2 624
■ Barnehage	9 792	9 775	9 769
■ Kommunehelse	3 917	4 114	4 397
■ Sosiale tjenester	3 421	3 107	3 162
■ Kultur og idrett	1 768	2 433	2 569
■ Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	844	854	886
■ Adm, styring og fellesutgifter	5 000	5 419	5 045
■ Andre områder	2 675	3 196	3 323
Totalt	65 849	70 505	71 582

Sykefravær hele år (2023 t.o.m. september):

Sykefravær pr september alle år:

Delmål 7.1: Øvre Eiker kommune er blant landets 30 mest effektive kommuner, med riktig kvalitet på tjenestene

Kommunen skal effektivt levere tjenester med riktig kvalitet til sine innbyggere, og samtidig ha evne til å tilpasse seg endringer og utfordringer i en stadig skiftende verden.

Systematisert kvalitetsarbeid, innovasjon, digital transformasjon og kultur for kontinuerlig forbedring er kjerneelementer for å oppnå dette målet. Det er også en tett sammenheng mellom arbeid med kvalitet og å skape verdi i tjenesteproduksjonen.

For å skape verdi i kommunens i tjenesteproduksjon legges følgende prinsipper til grunn:

- **Brukertilfredshet:** Når kommunale tjenester er av riktig kvalitet og oppfyller forventningene til innbyggerne, opplever de verdi og brukertilfredshet. Dette fører også til økt tillit til kommunen.
- **Effektiv ressursbruk:** Ressursene benyttes effektivt når tjenester fungerer godt med bærekraftig bruk av ressurser som tid, penger og arbeidskraft.
- **Tillit og omdømme:** Offentlige virksomheter som leverer gode tjenester, oppfyller sine forpliktelser og viser åpenhet, bygger tillit hos innbyggerne og øker kommunens omdømme.
- **Gevinstrealisering og måling av resultater:** Kvalitetsmålinger av kommunens tjenester og evaluering av de tiltakene kommunen gjennomfører skal bidra til å vise de gevinstene som realiseres. Dette kan gi innbyggere, ansatte og folkevalgte en bedre forståelse av hvordan kommunens ressurser blir brukt og hvilken innvirkning de har.

Systematisert internkontroll og kvalitetsarbeid

Kommunen skal ha en internkontroll som er systematisk og basert på risikovurderinger. I 2024 implementeres et nytt og helhetlig kvalitetssystem, Compilo. Bruk av kvalitetssystemet skal bidra til bedre internkontroll og en utvikling i tråd med folkevalgtes planer og vedtak, samt sikre økt kvalitet og effektivitet i tjenesteyting og forvaltning.

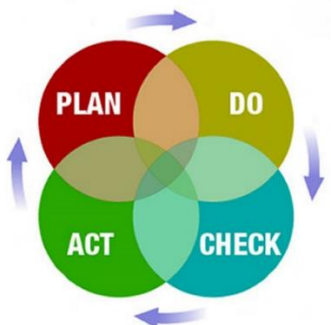
Kvalitetssystemet skal også skape økt trygghet hos de ansatte, og lederne skal oppleve å ha bedre kontroll, oversikt og forståelse av ansvar og risiko. Dette skal gi mot og trygghet til å forsøke noe nytt og prøve og feile.

Innovasjon og digital transformasjon som drivkraft

Innovasjon er nøkkelen til å møte både dagens og morgendagens utfordringer. Vi må forplikte oss til å være åpne for nye ideer og være fleksible og raus overfor det som er nytt og ukjent. Da er tillit til ledere og medarbeidere en viktig faktor, slik at de våger å ta nødvendig risiko til å prøve noe nytt. I dette bildet er digital transformasjon helt nødvendig. Digital transformasjon er en prosess der virksomheten endrer hvordan den utfører sine oppgaver, tilbyr bedre tjenester, jobber mer effektivt eller skaper helt nye tjenester – der brukerfokus og brukeropplevelsen er kjernen i endringen og man baserer seg på utnyttelse av digital teknologi.

Læring og kontinuerlig forbedring som kultur

Det skal bygges videre på en arbeidskultur for læring og kontinuerlig forbedring. Alle ansatte skal motiveres til å aktivt delta i prosessen med å identifisere og implementere forbedringer. Vi skal etablere mekanismer for å samle inn og vurdere forbedringsforslag fra ansatte i kvalitetssystemet. I tillegg skal vi fortsatt jobbe målrettet med å skape en kultur der vi feirer suksesser og samtidig utnytter læring av feil for å sikre at vi alltid beveger oss fremover. Vår kontinuerlig forbedringskultur skal baseres på grunnleggende metodikk i form av PDCA-modellen, som er en fire-trinns syklisk prosess: Planlegge (Plan), Utføre (Do), Kontrollere (Check), Handle (Act).

Delmål 7.2: Gjennomsnittlig sykefravær skal være under 8 % ved utgangen av 2025

Lavt sykefravær er et tegn på en sunn organisasjon, og vil gi kommunen flere muligheter til å skape velferd sammen med innbyggerne. Høyt sykefravær er verken bra for arbeidstaker, arbeidsmiljø, arbeidsgiver eller innbygger. Hvert enkelt tjenestested setter seg mål for sykefraværet, og kommunen jobber systematisk og løpende med å redusere sykefravær. Kommunen skal vise omsorg for syke medarbeidere, men tett oppfølging og samarbeid mellom arbeidsgiver og arbeidstaker skal redusere det fraværet det er mulig å gjøre noe med. Det forutsetter ledere som har kapasitet til å være tett på sine medarbeidere og god lederstøtte fra støttetjenestene. Systematisk HMS-arbeid, godt partssamarbeid, arbeidsmiljø og sykefraværarbeid henger sammen for å skape helsefremmende arbeidsplasser.

Øvre Eiker kommune som arbeidsgiver har vedvarende for høyt sykefravær. Dette er bekymringsfullt. Fraværet er urovekkende høyt i kommunale barnehager. Sykefraværet blant innbyggere i kommunen i arbeidsfør alder er blant det høyeste i Buskerud og er økende. Vi ser de samme tendenser til årsaksforhold blant våre medarbeidere som NAV ser blant innbyggere. Psykisk uhelse er et økende samfunnsproblem. Som arbeidsgiver, må Øvre Eiker kommune ha et realistisk forhold til hva som er mulig å gjøre noe med for å få ned sykefraværet. Organisasjonen trenger et oppnåelig mål å forholde seg til, i tillegg til visjonen om at sykefraværet skal være så lavt som overhodet mulig.

Delmål 7.3: Øvre Eiker kommune er en attraktiv arbeidsgiver

Våre medarbeidere er kommuneorganisasjonens viktigste ressurs. Kommunen må ha folk med rett kompetanse, på rett plass og til rett tid. Mangel på kompetent arbeidskraft er en av de største utfordringene kommune-Norge står overfor i møte med endringer. Penger alene løser ikke alle problemer. Offentlig og privat sektor konkurrerer om de samme medarbeiderne. Utdanningskapasiteten innenfor viktige yrkesgrupper er for lav. Øvre Eiker kommune må derfor være en attraktiv arbeidsgiver. Det betyr blant annet å sørge for at vi har attraktive stillinger, inkludert heltidsstillinger i turnustjenestene. Vi skal ha relevant lønnspolitikk, god kompetanseutvikling og helsefremmende arbeidsmiljøer for medarbeiderne. Våre medarbeidere må være innstilt på endring og utvikling, samtidig som kommunen som arbeidsgiver må legge vekt på målrettet kompetanseutvikling.

For mange av kommunens medarbeidere, spesielt innen helse og omsorg, jobber fortsatt deltid. Mye av kommunens heltidsproblematikk ligger i at ansatte selv ønsker å jobbe deltid. Bruken av midlertidig ansatte må reduseres. Det må bli økt forståelsen i organisasjonen for hvor viktig heltidskultur er for innbyggerne som møter de kommunale helse- og omsorgstjenestene og for medarbeidernes arbeidsmiljø.

Tidligere arbeids- og inkluderingsminister Marte Mjøs Persen uttalte nylig at attraktive arbeidsgivere må tilby

- faste, hele stillinger
- lønn til å leve av
- faglig fellesskap

Delmål 7.4: Øvre Eiker kommune har en trent beredskapsorganisasjon, som involverer nødetater og frivillighet

Samfunnet står overfor store utfordringer knyttet til klimaendringer, cyberkriminalitet, pandemier og globalisering. Kommunen må gjøre sitt for å være i forkant, slik at Øvre Eiker forblir et godt sted å bo, også når omverdenen endres dramatisk. Alt kan ikke forutses, så når en uønsket hendelse eller krise oppstår, må kommunen kunne iverksette de tiltak som er nødvendige for å beskytte befolkningen og opprettholde kritisk infrastruktur og viktige samfunnsfunksjoner. Alt som skjer, skjer i en kommune.

Orientering under flommen «Hans» høsten 2023. Foto: Øvre Eiker kommune

Beredskapsarbeidet baseres på fire hovedprinsipper:

- ansvarsprinsippet
- likhetsprinsippet
- nærhetsprinsippet
- samvirkeprinsippet

Det er god forståelse for disse prinsippene i organisasjonen. Planverk, intern beredskapsorganisering og beredskapsråd er på plass, men det vil alltid være løpende behov for å videreutvikle samarbeid med andre beredskapsaktører. Dette omfatter blant annet nødetatene og frivilligheten.

Det er utarbeidet tiltaksplan knyttet til Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse 2021-2025. Tiltaksplanen inneholder risiko og sårbarhetsreducerende tiltak for alle hendelser som er vurdert i gul og rød kategori.

Samvirkeprinsippet betyr at tjenestene i kommunen har selvstendig ansvar for å sikre best mulig samvirke med relevante partnere om forebygging, beredskap og krisehåndtering. Det er også viktig å gjennomføre øvelser, både internt og i større skala, ved å delta på øvelser på regions- og fylkesnivå. Kommunen har utviklet et solid planverk, men det krever at planene holdes oppdatert.

Hvordan vet vi om vi får det til

- Kommunen er blant de 30 mest effektive kommuner i Agenda Kaupangs analyse av Norges best styrte kommuner
- Kommunen er blant de 30 beste kommunene i kommunebarometeret
- Positivt netto driftsresultat alle år
- Sykefraværet samlet overstiger ikke 8 %
- Velferdsforeningen for ansatte får løpende flere medlemmer – frivillig å være medlem
- Gjennomsnittlig stillingsprosent for hele kommuneorganisasjonen er økende - måles i årsrapporten
- Beredskapsplanverket er gjennomgått og revidert
- Det er gjennomført beredskapsøvelser

Beredskapsmessig vil vi vite mest om hvor gode vi har vært til å møte det nye og uforutsette etter at en hendelse har funnet sted, og vi kan se tilbake på hvordan det har gått med Øvre Eiker. Det er viktig å ha gode systemer for evaluering, både underveis og når krisen/hendelsen er over. Kommunedirektøren vil jevnlig rapportere på hvordan organisasjonen arbeider for å håndtere ulike fremtidsscenario og beredskapssituasjoner.

Måleindikatorer hovedmål 7	2021	2022	Anslag 2023	Mål 2024	Mål 2025	Mål 2026	Mål 2027
Positivt netto driftsresultat alle år (mill.kr.)	40,7	32,0	6,6	1,1	13,7	14,9	-0,5
Kommunen er blant de 30 beste kommunene i kommunebarometeret	47.plass	40.plass	30.plass	30.plass	30.plass	30.plass	30.plass
Kommunen er blant de 30 mest effektive kommuner i Agenda Kaupangs analyse av Norges best styrte kommuner			31.plass	30.plass	30.plass	30.plass	30.plass
Sykefraværet samlet overstiger ikke 8 %	9,8 %	10,3 %	9,5 %	8,5 %	8,0 %	8,0 %	8,0 %
Gjennomsnittlig stillingsprosent for hele kommuneorganisasjonen er økende	84,7 %	85,5 %	86,0 %	86,5 %	87,0 %	87,5 %	88,0 %
Beredskapsplanverket er gjennomgått og revidert	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Det er gjennomført beredskapsøvelser *	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

* I 2021 var det satt krisestab i store deler av året selv om det ikke ble gjennomført øvelse

4. DRIFTSBUDSJETT 2024-2027

4.1. Driftsbudsjettet 2024

4.1.1. §5-4 Bevilgningsoversikter – drift

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Rammetilskudd	-525 885	-589 512	-653 384	-671 576	-688 269	-702 351
Inntekts- og formuesskatt	-771 016	-738 977	-784 874	-787 203	-789 540	-791 883
Andre generelle driftsinntekter	-41 474	-60 395	-76 958	-76 305	-80 963	-74 084
Sum generelle driftsinntekter	-1 338 375	-1 388 884	-1 515 216	-1 535 084	-1 558 772	-1 568 318
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 284 490	1 337 851	1 440 383	1 462 105	1 486 882	1 491 011
Avskrivninger	47 597	48 279	49 906	53 466	54 671	54 958
Sum netto driftsutgifter	1 332 087	1 386 130	1 490 289	1 515 571	1 541 553	1 545 969
Brutto driftsresultat	-6 288	-2 754	-24 927	-19 513	-17 219	-22 349
Renteinntekter	-7 566	-4 500	-19 262	-21 156	-21 924	-23 509
Utbytter	-27 083	-18 600	-25 155	-40 285	-40 285	-20 285
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	1 734	-2 400	-2 500	-2 600	-2 700	-2 800
Renteutgifter	16 578	30 559	59 291	64 286	65 799	67 860
Avdrag på lån	34 591	40 974	51 379	57 350	61 083	63 764
Netto finansutgifter	18 255	46 033	63 753	57 595	61 973	85 030
Motpost avskrivninger	-47 597	-48 279	-49 906	-53 466	-54 671	-54 958
Netto driftsresultat	-35 630	-5 000	-11 080	-15 384	-9 917	7 723
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	2 907	3 010	3 465	3 465	3 465	3 465
Avsetninger til bundne driftsfond	19 345	120	120	120	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-22 549	-122	-265	-278	-282	-288
Avsetninger til disposisjonsfond	35 927	6 112	8 160	12 077	6 614	0
Bruk av disposisjonsfond	0	-4 120	-400	0	0	-11 020
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	35 630	5 000	11 080	15 384	9 917	-7 723
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Budsjettet for 2024 gjøres opp med et netto driftsresultat rett i overkant av 11,0 millioner kroner eller 0,6% av brutto driftsinntekter.

I 2025 og 2026 budsjetteres det med netto driftsresultat, på henholdsvis 15,4 mill.kr. og 9,9 mill.kr som tilsvarer 0,8% og 0,5% av driftsinntektene. I 2027 budsjetteres det med negativt driftsresultat på 7,7 mill.kr.

Dette er et nivå på netto driftsresultat som er langt under det anbefalte nivået på 1,75% fra TBU og er ikke bærekraftig på lengre sikt. Resultatene i 2025 og 2026 bedres noe som følge av budsjetterte ekstrautbytte fra EEU som er en engangsinntekt.

Frie inntekter øker fra 1 389 millioner kroner i opprinnelig budsjett 2023 til 1 515 millioner kroner i 2024. Det tilsvarer en vekst på 9,1 % og skal dekke generell lønns- og prisvekst, økte

pensjonsforpliktelser, bosetting av flyktninger, befolkningsvekst og nye oppgaver/tiltak fra staten (reduerte makspriser barnehage, helårseffekter av tidligere vedtak osv.). Det er også viktig at kommunen klarer å ta ned driftsrammene igjen når integreringstilskuddene begynner å gå ned. I planperioden er det lagt til grunn et likt årlig nivå på antall flyktninger som 2023.

Hvis det i tilleggsprosposisjonen kommer mer penger til kommunesektoren bør dette utelukkende benyttes til å øke netto driftsresultat. Om kommunens netto driftsresultat skulle vært på anbefalt nivå, 1,75%, tilsvarer det et netto driftsresultat på 32,5 mill.kr.

Lønns- og prisvekst

Lønns- og prisvekst (kommunal deflator) anslås til 4,3% i 2024. I 2023 var det i opprinnelig budsjett lagt til grunn 3,7% deflator, mens denne ble i RNB anslått til 5,2%. I forslag til statsbudsjett 2024 er anslaget på deflator for 2023 nedjustert til 4,5%. Det er i hovedsak prisvekst som trekker deflator ned, hvor prisvekst nå anslås til 3,2 % mot tidligere anslag på 4,9 %. Andelen av kommunal deflator som gjelder lønnsvekst anslås til 57,5, mens øvrig 42,5 gjelder prisvekst. Vektleggingen av lønnsvekst synes lav da kommunen i tillegg til egne ansatte også kjøper mange tjenester som i hovedsak er drevet av lønnsvekst. I år hvor lønnsveksten er vesentlig høyere enn prisvekst vil dette slå negativt ut for kommunene da man ikke kompenseres tilstrekkelig for økte kostnader som følge av lønns- og prisvekst.

Frie inntekter

De frie inntektene (skatt og rammetilskudd inkl. inntektsutjevning) øker med 4,5% fra siste prognose 2023 til anslåtte frie inntekter i 2024. Det betyr at veksten i frie inntekter ligger omtrent på forventet pris- og lønnsvekst. Men et større beløp enn økningen er bundet opp i nye tiltak fra regjeringen, økte pensjonskostnader og generell lønns- og prisvekst. Disse punktene utgjør til sammen en kostnadsvekst på nesten 80 mill.kr. fra regulert budsjett 2023, eller om lag 5,5% av de totale frie inntektene for 2024.

Noen hovedpunkter fra statsbudsjettet:

Rentekompensasjonsordning og tilskuddsordning for læringsarenaer og utstyr

Regjeringen foreslår å innføre en rentekompensasjonsordning for investeringer i lokaler og større utstyr som bidrar til en mer praktisk og variert skole. Ordningen vil få en investeringsramme på totalt 8 milliarder til kommunene, hvor én milliard kroner skal fases inn hvert år i åtte år. Med ordningen vil staten betale for kommunenes renteutgifter knyttet til investeringer. Hvordan ordningen i praksis skal fungere er i skrivende stund ikke klart. Retningslinjer er ikke utarbeidet så av forsiktighetsprinsipp er det for planperioden ikke innarbeidet noen beløp knyttet til dette.

Regjeringen foreslår også å bevilge 127 millioner kroner til en tilskuddsordning for å få mer praktisk og variert læring på 5.-10. trinn. Med dette tilskuddet kan skolene kjøpe inn

utstyrspakker og apparater til for eksempel skolenes verksteder, laboratorier, musikkrom, skolekjøkken eller utstyr til mer fysisk aktivitet eller uteskole. Kommunene vil få et tilskudd fordelt etter elevtall. De aller minste kommunene er garantert et minstebeløp på 10 000 kroner. For Øvre Eiker betyr det en rammeøkning på 0,44 mill.kr som legges på budsjetttrammen til skole.

Bo trygt hjemme-reformen

Regjeringen foreslår 75 millioner kroner i økte bevilgninger til oppfølging av tiltak i stortingsmeldingen for et mer aldersvennlig samfunn - Bo Trygt hjemme-reformen. Heller ikke innretningen på dette tiltaket er klart og det legges ikke inn et konkret beløp i rammen til helse og velferd for dette punktet, men de får en mer generell styrking som også skal innebefatte denne reformen.

Gevinster knytt til nytt prøvegjennomføringssystem i skolen

Nytt prøvegjennomføringssystem øker graden av digitalisering og gir gevinster og for kommunesektoren. Kommunene sin gevinst, som i stor grad er knytt til digitalisering av kartleggingsprøver, er i 2024 vurdert til 6,6 mill. kroner. Rammetilskuddet blir redusert tilsvarende. For Øvre Eiker utgjør dette et forholdsvis lite beløp og kommunedirektøren velger å ikke redusere rammen til skole som følge av dette.

Gratis deltids plass på SFO på 2. trinn – helårseffekt av endring i 2023

Det er fra høsten 2023 innført gratis 12 timer SFO på andre trinn. Som følge av dette øker rammetilskuddet og tiltaket får helårseffekt i 2024. Skole styrkes med 3,055 mill.kr. som følge av dette.

Gratis barnehage fra tredje barn i barnehagen – helårseffekt av endring i 2023

Fra høsten 2023 er barnehageplass gratis fra tredje barn for familier som har flere barn i barnehagen samtidig. Tiltaket får helårseffekt i 2024 og gir en liten økning i rammen til barnehage med 85.000,-

Redusert pensjonspåslag for private barnehagar

Fra 1. januar 2022 ble pensjonspåslaget for private barnehager redusert fra 13 pst. til 10 pst. av lønnskostnadene i de kommunale barnehagene. Det vart samtidig innført en treårig overgangsordning for enkeltstående barnehager, slik at de skulle få lengre tid til å tilpasse seg. Som følge av dette er rammetilskuddet redusert i både 2022 og 2023. Siden pensjonspåslaget til de enkeltstående barnehagene blir trappet videre ned i 2024, blir rammetilskuddet redusert og rammen til barnehage reduseres 0,23 mill.kr. som følge av dette.

Reduksjon i maksimal foreldrebetaling i barnehagen

Maksimalprisen for foreldrebetaling i barnehagen ble fra 1. januar 2023 redusert til 3 000 kroner per måned. Fra 1.august 2024 blir foreldrebetalinga redusert til 2 000 kroner per måned. Som følge av dette styrkes rammen til barnehage med 5,755 mill.kr.

Pasienttilpasset basistilskudd – helårseffekt av endring i 2023

Basistilskuddet til fastleger ble økt og lagt om fra 1. mai 2023. Helårseffekt av dette i 2024 medfører økt ramme til Helse og velferd på 0,88 mill.kr.

Økt satser for sosialhjelp – helårseffekt av endring i 2023

Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2023 ble de veiledende satsene for sosialhjelp satt opp med 10 pst. fra 1 juli 2023. Helårseffekt i 2024 innebærer en økning i rammen til Helse og velferd med 1,046 mill.kr

Endringer i kontantstøtten – konsekvenser for barnehage

Endringer i kontantstøtten i 2024 er ventet å føre til en økning i etterspørselen etter barnehageplass. Som kompensasjon for dette tilføres barnehage 0,42 mill.kr.

Helsestasjon og skolehelsetjenesten

Siden 2014 er det gitt midler til helsestasjons- og skolehelsetjenesten via rammetilskuddet med en særskilt fordeling. For 2024 er dette på landsbasis økt med 40 mill. kroner ut over deflator. Dette gir en styrking av rammen til familiesenteret på 0,2 mill.kr.

Veksttilskudd

I 2024 får Øvre Eiker kommune et økt veksttilskudd sett mot 2023. I 2023 utgjorde veksttilskuddet 1,7 millioner kroner, mens det for 2024 vil være 4,8 millioner kroner.

Satsinger, korreksjoner og innlemminger i forslag til statsbudsjett i 1000 kr:	Øvre Eiker
Oppvekst	9 724
Gratis deltid SFO 2.trinn (helårseffekt av endring 2023)	3 055
Gratis barnehage fra 3.barn (helårseffekt av endring 2023)	85
Redusert pensjonspåslag, private barnehager	-230
Endring i kontantstøtte, konsekvenser for barnehageplasser	423
Redusert makspris barnehage fra 1.8.2024 og helårseffekt av endring i 2023	5 755
Tilskuddsordning for å få mer praktisk og variert læring på 5.-10. trinn	440
Helsestasjon/skolehelsetjeneste	196
Helse og omsorg	1 930
Pasienttilpasset basistilskudd (helårseffekt av endring 2023)	884
Økte satser økonomisk sosialhjelp (helårseffekt av endring i 2023)	1 046
Sum alle endringer	11 654

Tabellen viser de direkte endringene i rammetilskuddet som følge av forslaget til statsbudsjett. Der hvor endringen får direkte utslag i utgifter/inntekter til en seksjon er denne trukket/kompensert og fremkommer i oversikten under hver seksjon i kapittel 4.2 og er kommentert under de enkelte punktene over.

4.1.2. §5-4 Bevilgninger – drift

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK	11 079	13 330	16 697	17 697	16 697	17 697
SERVICE OG FELLESTJENESTER	43 183	44 962	45 076	45 076	45 076	45 076
KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING	75 710	82 013	83 249	82 899	82 899	82 899
FELLES DRIFTSOMRÅDE	19 085	26 718	24 335	34 364	48 610	54 653
ØKONOMI, STYRING OG STØTTE	14 980	15 547	14 886	14 886	14 886	14 886
ØVRE EIKER KOMMUNALE EIENDOM KF	0	0	0	0	0	0
SELVKOSTOMRÅDER	-23 129	-33 599	-58 151	-73 818	-78 611	-90 161
OPPVEKST	576 065	608 388	665 024	671 824	675 124	682 124
HELSE OG VELFERD	554 776	576 370	648 722	669 019	682 039	683 669
Sum bevilgninger drift, netto	1 271 747	1 333 729	1 439 838	1 461 947	1 486 720	1 490 843
Herav:						
Netto renteutgifter og -inntekter	-65	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	12 306	120	120	120	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-17 569	-122	-265	-278	-282	-288
Bruk av disposisjonsfond	-7 415	-4 120	-400	0	0	0
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 284 490	1 337 851	1 440 383	1 462 105	1 486 882	1 491 011

4.1.3. Budsjettpremiser for kommunens budsjett og økonomiplan

Rammetilskudd og skatteinntekter

I kommunedirektørens budsjettforslag er KS' modell for beregning av skatt og rammetilskudd benyttet. Det ligger til grunn et anslått innbyggertall pr. 01.01.2024 på 20.796. Innbyggertall pr. 01.01.2024 er viktig for beregning av inntektsutjevning av skatteinntekter. Det er også lagt til grunn at Øvre Eiker kommune vokser noe fortere enn landet generelt.

Pensjonskostnader

Pensjonskassenes prognoser for 2024 er lagt til grunn for beregning av pensjonspremie, pensjonskostnad, premieavvik og amortisering av premieavvik. Kommunen har to pensjonsleverandører; Statens Pensjonskasse (SPK) for pedagogisk personell og KLP for resten av arbeidstakerne. Det forutsettes benyttet 10 millioner kroner av premiefondet for dekning av pensjonskostnaden. Denne bruken av premiefond er knyttet til ekstraordinære midler som ble tilført i 2021 etter overgang til ny pensjonsordning. Dette er midler som vil være brukt opp i løpet av de neste 3 årene. Pensjonskostnadene fra 2023 til 2024 øker ganske kraftig. Dette er som anslått i fjorårets handlingsdel. Høy prisvekst, betydelig lønnsoppgjør og historisk høyt trygdeoppgjør er årsakene til at reguleringspremien i år blir svært høy.

Nettorammer

Seksjonenes budsjetter vedtas på nettoramme (utgifter-inntekter=nettoramme). For seksjonene betyr dette at de har ansvaret for den totale disponeringen av ressurser sett opp mot måloppnåelsen. Netto ramme benyttes fordi det skal gi et handlingsrom med tanke på virkemiddelbruk, men fasthet med tanke på mål.

Lønns- og priskompensasjon

Deflator er et teknisk begrep som skal uttrykke summen av lønns- og prisvekst. For 2024 er kommunal deflator anslått til 4,3 %, mens lønnsveksten isolert er anslått til 4,9 %. Alle seksjoner er kompensert med forventet pris- og lønnsvekst (deflator) 4,3 %.

Kommunal deflator var i revidert nasjonalbudsjett for 2023 anslått til 5,2 %, men er i statsbudsjettet nedjustert til 4,5 %. I forbindelse med behandlingen av 1. tertial 2023 ble seksjonene kompensert for økningen mellom opprinnelig deflator på 3,7 % og ny deflator i RNB på 5,2 %. Når anslaget i statsbudsjettet nedjusteres til 4,5 % for 2023 så trekkes dette fra rammene til seksjonene i 2024 budsjettet før ny deflator legges på.

Driftsvolum 2024

Budsjettrammene for seksjonene i 2024 tar utgangspunkt i opprinnelig budsjett for 2023, korrigert for vedtak fattet i økonomiplan 2023-2026 og vedtak fattet i kommunestyret gjennom året med varig effekt. Rammene justeres deretter med endringer i tjenestevolum (demografi), lønns- og prisvekst, tekniske justeringer, og endringer fra statsbudsjettet. Detaljert informasjon om endring i rammene er gitt under hver seksjon.

Budsjettrenter

I økonomiplanperioden er budsjettrentene fra Kommunalbanken lagt til grunn. Det gjøres en beregning på rentekostnad på hvert enkelt lån kommunen har med gjeldende renteaftaler. Eksisterende lån beregnes med faktisk rente (fastrente) og anslag på fremtidige flytende rente. Nye lån (simulerte låneopptak) legges inn med 3 mnd Nibor rente med 0,7 påslag med låneopptak 30.6. Rentenivået påvirker i særlig grad utviklingen i gebyrer innen selvkostområdene, men også husleien som kommunen må betale til Øvre Eiker kommunale eiendom KF. Rente nivået på selvkostområdene er regulert i forskrift og følger 5-år swap rente med 0,5 påslag.

Premiss	Kilde	Premiss 2024
Antall deltakere i introduksjonsprogram	SSB	58
Netto driftsutgifter til introduksjonsordningen per mottaker	SSB	217 000
Antall sosialhjelpsmottakere	SSB	550
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned, sosialhjelpsmottakere	SSB	14 600
Gjennomsnittlig stønadslengde i antall måneder	SSB	4,9
Antall unike brukere BPA/PA	HEV	24
Antall eksternt kjøpte plasser	HEV	18
Arbeidsledighet, antall	NAV	179
Befolkningsvekst i kommunen målt i %	SSB	1,3 %
Bosatte flyktninger, antall	NAV	100
Barnevernssaker, antall plasseringer ekskl akutt plasseringer og frivillige plasseringer	Oppvekst	41
Elever med spesialundervisning, utvikling gjennom året i prosent av antall elever	Oppvekst	7,9 %
Strømkostnader, forbruk kWh	Økonomi	15 282 000
Rentekostnad kommune og KF fratrukket selvkost, startlån og boliger	Økonomi	51 580 000
Rentesats låneportefølje	Økonomi	4,62 %
Oppfylle lærernorm 1-4.klasse	Oppvekst	1:15
Oppfylle lærernorm 5-10.klasse	Oppvekst	1:20
Skatteinngang i andel av landsgjennomsnitt etter inntektsutjevning	Økonomi	96,1 %

4.1.4. Sentrale inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. bud. i fjor 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Skatt på inntekt og formue	-771 016	-738 977	-784 874	-787 203	-789 540	-791 883
Ordinært rammetilskudd	-525 885	-589 512	-653 384	-671 576	-688 269	-702 351
Andre generelle statstilskudd	-41 474	-60 395	-76 958	-76 305	-80 963	-74 084
Sum sentrale inntekter	-1 338 490	-1 388 884	-1 515 216	-1 535 084	-1 558 772	-1 568 318

Anslaget for de frie inntektene er basert på Grønt Hefte som er en del av statsbudsjettet og prognosemodellen til KS hvor egne anslag over befolkningsvekst og skatteinntekter legges inn. Skattøren reduseres med 0,2 prosentpoeng fra 2023 til 2024 og vil i 2024 være på 10,95 %.

I inntektssystemet er det anslått at ca. 40 % av kommunesektorens inntekter skal være fra skatt og dette er årsaken til at den kommunale skattøren blir redusert.

For årene 2024-2027 er det lagt til grunn en årlig befolkningsvekst på 1,3 %, noe som øker både skatteinntekter, inntektsutjevning og rammetilskudd.

Rammetilskuddet består av tilskudd pr. innbygger justert for utgiftsbehov, særskilte bevilgninger og inntektsutjevning for ulike skatteinngang. Rammetilskuddet er basert på prognosemodell fra KS. Dette avviker i noen grad fra Grønt Hefte fordi beregningene i statsbudsjettet er litt mindre finmasket.

For 2024 får Øvre Eiker kommune veksttilskudd på 4,8 millioner kroner, noe som i stor grad er drevet av bosetting av flyktninger i 2022.

Inntektsutjevningen for 2024 er beregnet til 22,8 millioner kroner. Inntektsgarantiordningen kompensere kommuner som har svakere skatteinngang enn landet i gjennomsnitt. Øvre Eiker kommune har uten inntektsutjevningen en skatteandel på 93,4 % av landet og etter skatteutjevningen 96,1 % av landsgjennomsnittet.

Rammetilskudd og skatteinntekter for Øvre Eiker kommune er fortsatt lavere enn det objektive utgiftsbehovet (98,6 %). Det betyr altså at det anslås at Øvre Eiker kommune har et utgiftsbehov som er 2,5 prosentpoeng høyere enn det inntektssystemet gir av inntekter. For Øvre Eiker kommune betyr dette at for å kunne yte likeverdige tjenester som andre kommuner med høyere inntekter må kommunen drive kostnadseffektivt.

Andre generelle statstilskudd består av to komponenter; kompensasjonstilskudd fra Husbanken til omsorgsboliger og skolebygg, samt integreringstilskudd for mottak av flyktninger. Integreringstilskuddet utbetales til kommunene for 5 år ved mottak av nyankomne flyktninger.

TILSKUDD	BOSETTINGSÅR	SUM (I KRONER)
Integreringstilskudd	År 1 (2022)	234 900 (enslig voksen)
Integreringstilskudd	År 1 (2022)	189 400 (voksen)*
Integreringstilskudd	År 1 (2022)	182 300 (enslige mindreårige)**
Integreringstilskudd	År 1 (2022)	189 400 (barn)*
Integreringstilskudd	År 2 (2021)	243 100
Integreringstilskudd	År 3 (2020)	172 900
Integreringstilskudd	År 4 (2019)	85 700
Integreringstilskudd	År 5 (2018)	70 200
Barnehagetilskudd	År 1 (2022)	27 100 (engangstilskudd)
Eldretilskudd	År 1 (2022)	176 000 (engangstilskudd)

*Personer blir regnet som voksne fra og med året de fyller 18 år.

**Enslige mindreårige flyktninger utløser integreringstilskudd år 1 med sats for enslige mindreårige flyktninger. Dette gjelder også enslige mindreårige flyktninger som har fylt 18 år ved bosetting.

I og med at det i årene 2015-2017 ble bosatt mange flyktninger var inntektene også relativt høye. Fra 2018 og fremover sank antall bosatte flyktninger og dermed inntekter og utgifter, men med krigen i Ukraina har det vært en sterk vekst i 2022. I 2022 ble det bosatt 198 flyktninger og det er planlagt bosatt ytterligere 100 flyktninger i 2023 og samme antall er lagt til grunn i perioden 2024-2027. For andre året på rad velger regjeringen å holde integreringstilskuddet på samme nominelle beløp og det betyr 8-9 millioner kroner i 2023 og 2024 mindre enn det reelt sett burde vært med en lønns- og prisjustering.

I budsjettet for 2024 er tjenestene styrket for å håndtere økte behov som følge av den store tilstrømningen av flyktninger. For 2024 er det beregnet integreringstilskudd på ca. 77 millioner kroner og tjenestene er styrket med ca. 72 millioner kroner. Øvrige midler avsettes til uforutsette utgifter gjennom året. Med veksten i utgifter som følge av bosetting av flyktninger er det dessverre slik at staten ikke dekker de reelle kostnadene og det betyr i realiteten at det må salderes ved å ta ned andre budsjetter.

4.1.5. Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000

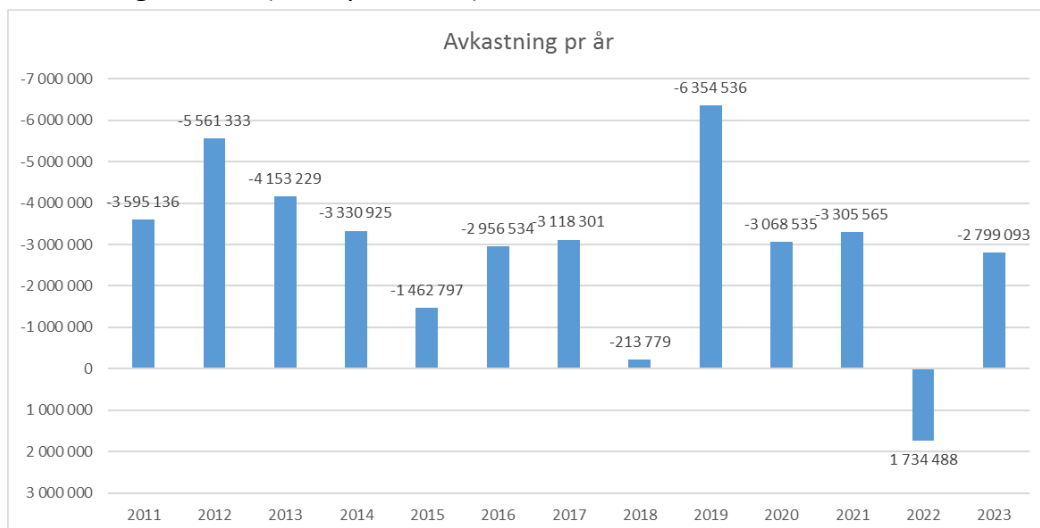
	Regnskap 2022	Oppr. bud. i fjor 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Renteinntekter	-7 566	-4 500	-19 262	-21 156	-21 924	-23 509
Utbytter	-27 083	-18 600	-25 155	-40 285	-40 285	-20 285
Gevinst finansielle instrumenter	1 734	-2 400	-2 500	-2 600	-2 700	-2 800
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	16 578	30 559	59 291	64 286	65 799	67 860
Avdrag på lån	34 591	40 974	51 379	57 350	61 083	63 764
Netto finansinntekter/finansutgifter	18 255	46 033	63 753	57 595	61 973	85 030

Renteinntektene gjelder innskuddsrente i banken, og mottatte renter fra startlån. Det er samlet budsjettert med 19,26 mill.kr. i inntekt på renter. Innskuddsrente er usikker og avhenger av likviditet og rentenivå, men det er et forsiktig anslag som er lagt til grunn og noe under det som ser ut til å bli 2023 nivå.

Utbytte er budsjettert med 25,16 millioner kroner totalt. Det er fordelt på 12,87 millioner kroner fra Øvre Eiker Energi, 11,29 millioner kroner fra Vardar og 1,0 millioner kroner fra Eiker Eiendomsutvikling.

Gevinst på finansielle instrumenter er plasseringer i aksjer, obligasjoner og rentepapirer som forvaltes av DNB. I planperioden er det budsjettert med 2,5 millioner kroner i 2024 og stigende med 100.000,- kroner årlig utover i perioden. Forvaltningskapitalen er på om lag 105 millioner kroner, så det legges opp til et konservativt avkastningsmål. Historisk sett ligger avkastningen høyere med unntak av 2015, 2018 og 2022, men av forsiktighetshensyn legges det inn et lavt avkastningsmål. Årlig avkastning har i snitt fra 2011-2022 vært ca. 3 mill.kr., hvor 2022 er eneste år med tap.

Avkastning i kroner (2023 pr. 01.10.):

Renteutgiftene fortsetter å øke kraftig fra foregående år. Startlånsrenten er økt med tilsvarende som renteinntekter på startlån og ligger med økende beløp utover i perioden med 13,26 mill.kr. i 2024. Økningen skyldes stadig større låneopptak knyttet til startlån. Effekten for kommunen ved en rente opp- eller nedgang vil være tilnærmet null på det som gjelder startlån da kommunen betaler renter til Husbanken men samtidig får inn renter fra de som har startlånene.

Renter på investeringslån er lagt inn med forventet markedsrente og tatt hensyn til de fastrenteavtalene som kommunen har. Årsaken til ytterligere økning i renteutgifter er økt rentenivå og økte investeringer. Utover i økonomiplanperioden er det ikke stor endring fra år til år. Det ligger i intervallet 46-50 mill.kr. årlig i rentekostnader. Mye av økningen fra 2023 til 2024 skyldes investering i renseanlegg og øvrige VA investeringer. Kostnaden føres på renter mens inntekten kommer i form av økte inntekter på selvkostområdene som vises som en større negativ ramme (netto inntekt) på selvkostområdet i tabell under punkt 4.1.2.

Avdrag på lån fortsetter å øke fra 2023 og i hele planperioden. Hoveddelen av økningen er knyttet til selvkost investeringer, spesielt nytt renseanlegg fra 2025. Dette har samme effekt som renter ved at avdragene til kommunen øker, mens inntekten kommer på selvkostområdet i tabell 4.1.2. og dekkes av gebyrer betalt av innbyggerne. Flere av kommunens egne investeringer foreslås budsjettert med bruk fra investeringsfond og ikke som låneopptak og vil således ikke påvirke avdrag.

Tabellen viser den samlede netto effekten av renter og avdrag korrigert for selvkost.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Avdrag investeringslån	34 591	39 735	51 379	57 350	61 083	63 764
Rentekostnader investeringslån	14 535	30 637	46 029	49 130	49 375	49 851
Kalkulatoriske avskrivninger selvkost	13 258	15 304	17 232	27 472	30 302	32 602
Kalkulatoriske renter selvkost	16 423	22 346	24 677	33 331	34 771	36 299
Netto effekt renter og avdrag	19 445	32 722	55 499	45 677	45 385	44 714

4.1.6. Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. bud. i fjor 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Overføring til investering	2 907	3 010	3 465	3 465	3 465	3 465
Avsetninger til bundne driftsfond	19 345	120	120	120	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-22 549	-122	-265	-278	-282	-288
Avsetninger til disposisjonsfond	35 927	6 112	8 160	12 077	6 614	0
Bruk av disposisjonsfond	0	-4 120	-400	0	0	-11 020
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	35 630	5 000	11 080	15 384	9 917	-7 723

Avsetning til disposisjonsfond er avsetning av årets resultat i 2025 og 2026. Bruk av disposisjonsfond i 2024 er delvis inndekning av årets resultat og bruk av resterende oppvekstreform fond. I 2027 er det kun inndekning av årets resultat.

Overført til investering er pliktig egenkapitalinnskudd i KLP som det ikke er anledning til å lånefinansiere, men må finansieres over driftsbudsjettet. I 2024 er egenkapitalinnskuddet anslått til 3,465 millioner kroner.

Bruk av og avsetning til bundne driftsfond er små beløp som gjelder tilskuddsmidler for musikk- og kulturskolen og bruk av avsatt overskudd fra selvkostområdene byggesak, oppmåling og eierseksjonering.

4.1.7. §5-6 Økonomisk oversikt – drift

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Rammetilskudd	-525 885	-589 512	-653 384	-671 576	-688 269	-702 351
Inntekts- og formuesskatt	-771 016	-738 977	-784 874	-787 203	-789 540	-791 883
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-46 474	-60 395	-76 958	-76 305	-80 963	-74 084
Overføringer og tilskudd fra andre	-253 473	-188 760	-193 298	-193 298	-193 299	-193 299
Brukerbetalinger	-49 634	-44 191	-40 089	-40 089	-40 089	-40 089
Salgs- og leieinntekter	-72 167	-93 906	-120 238	-136 957	-142 841	-154 385
Sum driftsinntekter	-1 718 649	-1 715 741	-1 868 841	-1 905 428	-1 935 001	-1 956 091
Lønnsutgifter	800 505	825 316	911 559	927 829	943 414	949 414
Sosiale utgifter	200 479	208 236	227 929	227 929	227 929	227 929
Kjøp av varer og tjenester	567 764	571 363	590 909	613 108	627 663	637 206
Overføringer og tilskudd til andre	96 016	59 794	63 611	63 583	64 105	64 235
Avskrivninger	47 597	48 279	49 906	53 466	54 671	54 958
Sum driftsutgifter	1 712 361	1 712 987	1 843 914	1 885 915	1 917 782	1 933 742
Brutto driftsresultat	-6 288	-2 754	-24 927	-19 513	-17 219	-22 349
Renteinntekter	-7 566	-4 500	-19 262	-21 156	-21 924	-23 509
Utbytte	-27 083	-18 600	-25 155	-40 285	-40 285	-20 285
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	1 734	-2 400	-2 500	-2 600	-2 700	-2 800
Renteutgifter	16 578	30 559	59 291	64 286	65 799	67 860
Avdrag på lån	34 591	40 974	51 379	57 350	61 083	63 764
Netto finansutgifter	18 255	46 033	63 753	57 595	61 973	85 030
Motpost avskrivninger	-47 597	-48 279	-49 906	-53 466	-54 671	-54 958
Netto driftsresultat	-35 630	-5 000	-11 080	-15 384	-9 917	7 723
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	2 907	3 010	3 465	3 465	3 465	3 465
Avsetninger til bundne driftsfond	19 345	120	120	120	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-22 549	-122	-265	-278	-282	-288
Avsetninger til disposisjonsfond	35 927	6 112	8 160	12 077	6 614	0
Bruk av disposisjonsfond	0	-4 120	-400	0	0	-11 020
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	35 630	5 000	11 080	15 384	9 917	-7 723
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Tabellen over viser samlede inntekter og utgifter for kommunen, som gir et brutto driftsresultat. Så legges finanskostnader til for å få netto driftsresultat, og nederst salderes budsjettet med bruk og avsetninger til fond og overføring til investering.

4.1.8. §5-7 Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser

beløp i 1000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Restgjeld kommunen	1 635 315	2 197 701	2 720 131	3 028 888	3 200 787	3 418 315
fordelt på selskap/husbanklån:						
Øvre Eiker kommune	699 602	890 118	1 070 547	1 139 560	1 182 957	1 219 582
Restverdi anleggsmidler selvkost *	509 118	736 427	920 506	997 610	1 068 385	1 139 210
Husbank/startlån	213 856	260 956	322 661	389 896	450 931	507 911
Øvre Eiker kommunale eiendom KF	721 857	1 046 627	1 326 923	1 499 433	1 566 899	1 690 822
Kommunens garantiansvar	18 829	17 467	16 140	14 813	13 485	12 158

* Restverdi på anleggsmidlene til selvkost ligger til grunn for beregning av kalkulatoriske renter og avdrag.

Kommunen har en kraftig vekst i gjeld i perioden. Men det er en blanding av gjeld som er en risiko for kommunen og som ikke er det.

Gjelden i det kommunale foretaket gjelder i hovedsak formålsbygg, og er således en risiko for kommunen. Mens deler av gjelden også er knyttet til boliger hvor leietaker betaler for gjelden via husleie. Startlån har kommunen noe risiko ved, men det er mottakere av startlån som betaler gjelden. Det har vært lite mislighold av startlån i kommunen historisk sett. Kommunens egen gjeld øker kraftig i perioden, men store deler av økningen er knyttet til vann- og avløps investeringer. Denne gjelden er risikofri da den dekkes av abonnentene. Øvrige gjeld i kommunen holdes forholdsvis likt med dagens nivå.

4.2. Seksjonenes økonomi 2024

Økonomien i seksjonene har fra opprinnelig budsjett 2023 til forslag budsjett 2024 en nominell vekst på 116 millioner kroner, men sammenlignet med forventet regnskap 2023 vil dette være en svekkelse av handlefriheten.

I budsjettet for 2024 er det skjelet til utvikling i regnskapet for 2023 og korrigert ut ifra det. Budsjettet innebærer at det ikke er rom for noen aktivitetsøkning ut over det som ligger foreslått på seksjonene i tabellene under. Det har kommet en rekke innspill i tjenestens gjennomgang som presenteres i budsjettsaken.

4.2.1. KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen omfatter kommunedirektør, politisk ledelse og alle politiske styrer, råd og utvalg, politisk sekretariat.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	13 330	13 330	13 330	13 330
Vedtatt forrige periode				
Adm. just. flytting mellom seksjoner	2 845	2 845	2 845	2 845
Kommunevalg og stortingsvalg	-1 000	0	-1 000	0
Sum Vedtatt forrige periode	1 845	2 845	1 845	2 845
Budsjettendring i år				
Adm. just. flytting mellom seksjoner	-2 047	-2 047	-2 047	-2 047
Kommuneadvokatene til ansvar 101 fra 116	3 025	3 025	3 025	3 025
PS 71/23 - 1.tertial - økt deflator	203	203	203	203
Sum Budsjettendring i år	1 181	1 181	1 181	1 181
Lønns- og prisvekst				
Deflator	548	548	548	548
Pensjon	142	142	142	142
Deflator 2023 - nedjustert	-95	-95	-95	-95
Sum Lønns- og prisvekst	595	595	595	595
Konsekvensjustert budsjett	3 621	4 621	3 621	4 621
Konsekvensjustert ramme	16 951	17 951	16 951	17 951
Nye tiltak				
Innsparingskrav 2024	-254	-254	-254	-254
Sum Nye tiltak	-254	-254	-254	-254
Nye tiltak og realendringer budsjett	-254	-254	-254	-254
Ramme 2024-2027	16 697	17 697	16 697	17 697

Budsjettvurdering

Endringene i budsjettet fra 2023 til 2024:

- Kompensasjon for pris- og lønnsvekst inkludert justering i pensjon og nedjustert deflator for 2023.
- DigiViken finansieres med et tilskudd pr. innbygger på 3,3 kroner i 2024.
- Innsparingskrav på kr. 254.000,-.
- Kommuneadvokatene flyttet fra seksjon økonomi, styring og støtte til kommunedirektør.

4.2.2. SERVICE OG FELLESTJENESTER

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen har en støttefunksjon i organisasjonen, samt at den har systemansvar for en rekke områder. Seksjonen består av servicesenter, arkiv, HR, IT og kommunikasjon.

I tillegg har HR-avdelingen ansvar for å koordinere beredskapsarbeidet i kommunen og ansvar for å koordinere arbeidet med våre lærlinger.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	44 962	44 962	44 962	44 962
Vedtak forrige periode				
Adm. just. flytting mellom seksjoner	-1 095	-1 095	-1 095	-1 095
Digitalt utenforskap	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Vedtak forrige periode	-2 095	-2 095	-2 095	-2 095
Budsjettendring i år				
Justering husleie	50	50	50	50
PS 71/23 - 1.tertial - økt deflator	598	598	598	598
Sum Budsjettendring i år	648	648	648	648
Lønns- og prisvekst				
Deflator	1 780	1 780	1 780	1 780
Pensjon	357	357	357	357
Deflator 2023 - nedjustert	-279	-279	-279	-279
Sum Lønns- og prisvekst	1 858	1 858	1 858	1 858
Konsekvensjustert budsjett	411	411	411	411
Konsekvensjustert ramme	45 373	45 373	45 373	45 373
Innsparingstiltak				
Oppsigelse lisens gammelt avvikssystem	-150	-150	-150	-150
Sum Innsparingstiltak	-150	-150	-150	-150
Nye tiltak				
Innsparingskrav 2024	-647	-647	-647	-647
Sikkerhetstiltak IT	500	500	500	500
Sum Nye tiltak	-147	-147	-147	-147
Nye tiltak og realendringer budsjett	-297	-297	-297	-297
Ramme 2024-2027	45 076	45 076	45 076	45 076

Budsjettvurdering

Endringene i budsjettet fra 2023 til 2024:

- Kompensasjon for pris- og lønnsvekst med 1,85 millioner kroner inkludert pensjonskostnader og nedjustert deflator for 2023.
- Styrking av IT-budsjett for å bedre sikkerheten med 0,5 millioner kroner.
- Innsparingskrav på 0,65 millioner kroner.
- Innsparing på kr. 150.000,- som følge av utfasing av QM+ (avvikssystem).

4.2.3. KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen omfatter: Forvaltning av natur og miljø, næringsutvikling, landbruksforvaltning, stedsutvikling, fysisk planlegging og overordnet planlegging, geodata og byggesak, vann og avløp, forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens veier og grøntområder, fiske- og viltforvaltning og kommuneskogen, kulturfaglige aktiviteter for barn og unge, idrett, bibliotek, kulturarv, svømmehaller, samt systemansvar for bruker- og innbyggermedvirkning, frivillighet, innovasjon, samskaping og folkehelse. Seksjonen forvalter også tilskudd til Kirkelig Fellesråd.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	82 013	82 013	82 013	82 013
Vedtatt forrige periode				
Adm. just. flytting mellom seksjoner	-1 870	-1 870	-1 870	-1 870
Brannsikringsplaner Dynge og Gamle-Hokksund	-250	-250	-250	-250
Ekstra aktivitetsmidler til biblioteket og BUA i 2023	-300	-300	-300	-300
Gratis inngang Kunstlaboratorium 2023 (PS 84/22)	-90	-90	-90	-90
Kulturtiltak for og med barn og unge i 2023 - ekstern utlysning	-200	-200	-200	-200
Opprettelse av aktivitetsråd (PS 90/2022)	0	-250	-250	-250
Planarbeid Øvre Eiker stadion	-500	-500	-500	-500
Sommerskole (forskerfabrikken) til kultur fra skole	80	80	80	80
Sum Vedtak forrige periode	-3 130	-3 380	-3 380	-3 380
Budsjettendring i år				
Flytting av ansatte	915	915	915	915
Justering husleie	31	31	31	31
PS 71/23 - 1.tertial - aktivitetsråd	100	0	0	0
PS 71/23 - 1.tertial - økt deflator	998	998	998	998
Sum Budsjettendring i år	2 044	1 944	1 944	1 944
Lønns- og prisvekst				
Deflator	3 284	3 284	3 284	3 284
Pensjon	769	769	769	769
Deflator 2023 - nedjustert	-466	-466	-466	-466
Sum Lønns- og prisvekst	3 588	3 588	3 588	3 588
Konsekvensjustert budsjett	2 502	2 152	2 152	2 152
Konsekvensjustert ramme	84 515	84 165	84 165	84 165
Nye tiltak				
Innsparingskrav 2024	-1 266	-1 266	-1 266	-1 266
Sum Nye tiltak	-1 266	-1 266	-1 266	-1 266
Nye tiltak og realendringer budsjett	-1 266	-1 266	-1 266	-1 266
Ramme 2024-2027	83 249	82 899	82 899	82 899

Budsjettvurdering

- Vedtak fra forrige periode er knyttet til flytting av ansatte eller oppgaver til eller fra seksjonen. I tillegg er det en del nedtrekk som er knyttet til engangsbevilgninger for 2023, samt aktivitetsrådet som tas ned i 2025 når to års perioden er over.
- Budsjettendring i år er endringer gjort i 2023 som enten er administrative justeringer eller kommunestyrevedtak. Det er gjort to administrative endringer, en endring som gjelder flytting av ansatt mellom denne og en annen seksjon og en endring som

gjelder korrigerings av husleie. Endringer gjort etter vedtak gjelder vedtak i 1. tertial der summen for aktivitetsrådet ble justert og deflator justering etter RNB.

- Lønns- og prisvekst kompensert med 2,502 millioner kroner inkludert justering av pensjon og nedtrekk av deflator 2023.
- Nye tiltak er det ikke funnet rom for i budsjettet. Så den eneste reelle endringen i seksjonen er et innsparingskrav på 1,5% som tilsvarer 1,266 mill.kr.

Kommunestyrets vedtak:

Det gis 100 000 kroner til å igangsette en møteplass for seniorer i egnet lokale. Summen skal dekke bevertning, informasjonsmateriell og lavterskelopplegg. Midlene tas fra seksjon kultur og samfunnsutvikling.

Det ble for budsjettet 2023 og budsjettperioden vedtatt at «Kulturseksjonen oppretter fondsmidler på totalt kroner 100 000 som grendeutvalgene kan søke på. Kulturseksjonen utarbeider retningslinjer for tildeling fra fondet, søknader og tildeling behandles av utvalg 3». Ordningen opprettes som en permanent ordning i Øvre Eiker og styrkes med kroner 50 000 for 2024. Dette dekkes av rammen til seksjon kultur og samfunnsutvikling.

4.2.4. FELLES DRIFTSOMRÅDE

Beskrivelse av dagens virksomhet

Kjøp av tjenester fra og tilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS (DRBV) inkludert 110-sentralen og Viken kommunerevisjon IKS. Det avsettes i tillegg midler til betaling for tjenester som ikke naturlig hører inn under andre seksjoner.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	0	0	0	0
Innsparingstiltak				
Effekt av ENØK tiltak	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Husleie Hokksund Barneskole Lerberg	0	-2 000	-5 000	-5 000
Sum Innsparingstiltak	-1 500	-3 500	-6 500	-6 500
Nye tiltak				
Eierbidrag DRBV og SørØst-110	19 525	19 525	19 525	19 525
Konsesjonskraft	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Refusjon Mjøndalen brannstasjon	-1 302	-1 302	-1 302	-1 302
Strømkostnader/uforutsette utgifter	1 770	1 770	1 770	1 770
Ufordelte midler bosatte flyktninger 2023	2 200	2 200	2 200	2 200
Viken kontrollutvalgssekretariat	277	277	277	277
ØEKE konsekvenser av investering - økt husleie	4 565	16 594	33 840	39 883
Sum Nye tiltak	25 835	37 864	55 110	61 153
Nye tiltak og realendringer budsjett	24 335	34 364	48 610	54 653
Ramme 2024-2027	24 335	34 364	48 610	54 653

Budsjettvurdering

Effekt av ENØK tiltak

Øvre Eiker kommunale eiendom har investeringskostnader ved ulike ENØK tiltak. Konsekvensen av dette er økt husleie til kommunen, men samtidig reduserte energiutgifter. Dette gjelder særlig rådhuset og Hokksund ungdomsskole som vil få effekt av tiltakene som er gjennomført i 2023. Et anslag på effekten av tiltakene og konsekvens for husleiene ligger budsjettert på felles driftsområde men vil fordeles ut på seksjonene etter nærmere gjennomgang.

Økte husleiekostnader som følge av investeringer i ØEKE og avsluttede leier

Som følge av investeringer i formålsbygg i ØEKE øker husleien for kommunen. Husleien beregnes bl.a. basert på avskrivninger på aktiverte anlegg. Etter hvert som anlegg aktiveres må rammen som er lagt inn på felles driftsområde fordeles ut på de seksjonene som får økt husleie. Dette gjøres administrativt etter hvert som husleiene øker ut på seksjonene. Den største effekten i planperioden kommer som følge av ny barneskole og ny svømmehall, men også flere mindre investeringer og tiltak på ulike formålbygg. Effekten av dette er synlig i tabellen over som viser en økning på over 50 mill.kr. i året på husleie på slutten av planperioden. Nedtrekk beskrevet som husleie Hokksund barneskole Lerberg gjelder unngåtte eksterne leier (moduler og falkhytta) i tillegg til kapitalkostnader eksisterende bygg. Forvaltning, drift og vedlikeholdskostnader er ikke tatt ut da dette forventes i stor grad å følge over på ny skole.

Eierbidrag DRBV, SørØst 110 og Viken kontrollutvalgssekretariat

Samlet eierbidrag er budsjettert med 18,22 millioner kroner, inkludert refusjon for at Drammen kommune ønsker å beholde en brannstasjon i Mjøndalen. Kontrollutvalgssekretariatet er budsjettert med 277.000,- kroner i 2024.

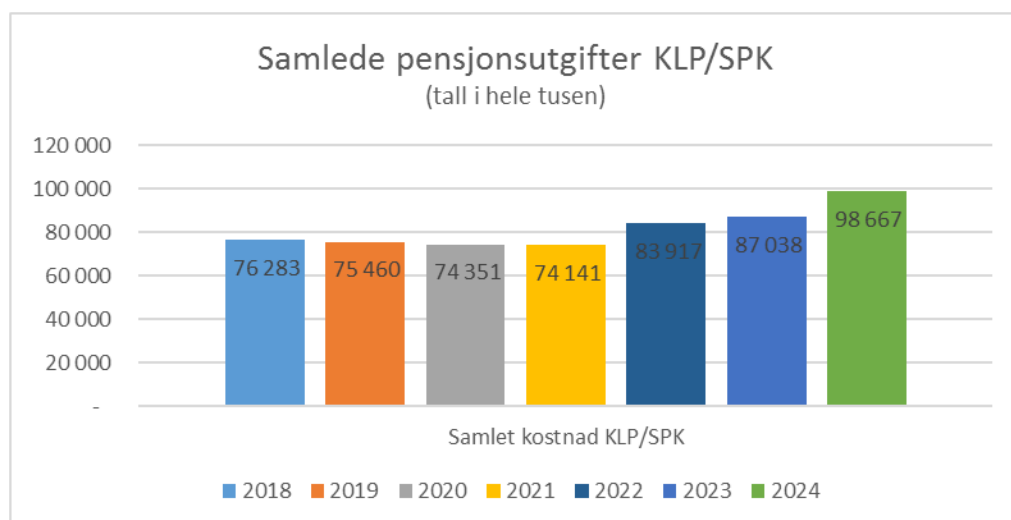
Konsesjonskraft og buffer til strømkostnader/uforutsette utgifter

Årlige inntekter fra konsesjonskraft inntektsføres her. Budsjetteres med vesentlig lavere beløp enn 2023 da strømprisen anslås lavere i 2024. Det avsettes i tillegg en buffer på 1,77 millioner kroner til å kompensere seksjonene ved evt. høyere energikostnader i tillegg til å ha en reserve om konsesjonskraften blir lavere enn budsjettert. Dette er også tenkt som en reserve for evt. andre uforutsette kostnader.

Premieavvik og reguleringspremie

Premieavviket på pensjon oppstår når innbetaling er lavere/høyere enn det netto pensjonskostnad som skal belastes driftsregnskapet er. Positivt premieavvik skal inntektsføres, mens negativt premieavvik skal utgiftsføres. Premieavviket amortiseres over 7 år. Kommunen gjøre en beregning på totale pensjonskostnader inkludert premieavvik, amortisert premieavvik og budsjetterte pensjonskostnader. Dette budsjetteres ut på

seksjonene i sin helhet. Dette innebærer at tidligere praksis med å legge premieavviket som egen sum på felles driftsområde går bort fra.

Samlet kostnad knyttet til pensjon har i mange år holdt seg ganske stabilt, men gjorde et signifikant hopp fra 2021 til 2022 og gjør et ytterligere hopp fra 2023 til 2024. Økningen fra 2020 til 2022 kan delvis forklares med pandemien hvor sykefraværet økte, vikarbruk økte og overtidbruk økte. Fra 2022 til 2023 blir det også noe økning som rapportert ifm. 1.tertial 2023. Et stort premieavvik i 2023 vil føre til en økning i pensjonskostnader fra 2024 og utover. Høy prisvekst, betydelig lønnsoppgjør og historisk høyt trygdeoppgjør medfører også økte pensjonsforpliktelser.

Ufordelte midler bosatte flyktninger

I forbindelse med budsjett 2023 ble integreringstilskuddet beregnet til ca. 48 millioner kroner og mesteparten av dette fordelt ut til berørte tjenester som NAV, Voksenopplæring, skole, barnehage, familietjenesten, barnevern, helse og psykisk helse med varig effekt. Anslaget for 2023 ble ytterligere økt med 13 mill.kr. ifm. med 1.tertial. Disse midlene ble bl.a. benyttet til å styrke seksjonene med varig effekt; Oppvekst (migrasjonshelse) med 3,7 mill.kr., Helse og velferd ble styrket med 10 mill.kr. hvor deler av dette må anses å gjelde flyktninger. I løpet av 2023 har også de ufordelte midlene blitt benyttet til å styrke Hokksund barneskole og Hokksund ungdomsskole. Kommunedirektøren anser det viktig å ha noe ufordelte midler som kan disponeres der hvor det er oppstått uforholdsmessige høye kostnader knyttet til flyktninger, slik at seksjonene kan kompenseres for dette.

Kommunestyrets vedtak:

Tiltak «Økte lærerstillinger», «Trykte læremidler» og «Behovsprøvet opplevelseskort» i seksjon Oppvekst finansieres ved bruk av 2,8 mill.kr. fra tiltak «Ufordelte midler bosatte flyktninger 2023»

4.2.5. ØKONOMI, STYRING OG STØTTE

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen omfatter økonomi, innkjøp, lønn, eierskap, digitalisering og innovasjon, i tillegg til at seksjonen har ansvaret for å koordinere samhandling mellom kommune og eiendomsforetak. Seksjonen er vertskap for 2 interkommunale samarbeid; lønn og innkjøp.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	15 547	15 547	15 547	15 547
Budsjettendring i år				
Adm. just. flytting mellom seksjoner	2 047	2 047	2 047	2 047
Flytting av ansatte	-915	-915	-915	-915
Kommuneadvokatene til ansvar 101 fra 116	-3 025	-3 025	-3 025	-3 025
PS 71/23 - 1.tertial - økt deflator	213	213	213	213
Sum Budsjettendring i år	-1 680	-1 680	-1 680	-1 680
Lønns- og prisvekst				
Deflator	560	560	560	560
Pensjon	335	335	335	335
Deflator 2023 - nedjustert	-99	-99	-99	-99
Sum Lønns- og prisvekst	795	795	795	795
Konsekvensjustert budsjett	-885	-885	-885	-885
Konsekvensjustert ramme	14 662	14 662	14 662	14 662
Nye tiltak				
Innsparingskrav 2024	-226	-226	-226	-226
Lisens nytt kvalitetssystem	450	450	450	450
Sum Nye tiltak	224	224	224	224
Nye tiltak og realendringer budsjett	224	224	224	224
Ramme 2024-2027	14 886	14 886	14 886	14 886

Budsjettvurdering

Endringene i seksjonens budsjetttramme er kun av teknisk karakter.

- Kompensasjon for pris- og lønnsvekst med 795.000 kroner.
- Innsparingskrav 0,23 millioner kroner.
- Rådgiver næring og eiendom flyttet til seksjon kultur og samfunnsutvikling.
- Fagansvarlig digitaliseringsrådgiver og innovasjonsrådgiver overført fra seksjon kommunedirektør.
- Betalingsansvar for nytt kvalitetssystem overført fra seksjon service og fellestjenester i tillegg til en kostnadsøkning for systemet i forhold til gammelt system

4.2.6. SELVKOSTOMRÅDER

Beskrivelse av dagens virksomhet

Omfatter vann, avløp, byggesak, eierseksjonering og oppmåling og er organisert under seksjon Kultur og samfunnsutvikling.

Gebyrene reguleres etter selvkostprinsippet og beregnes ut fra tjenestenes faktiske

kostnader. Kostnadene til produksjon av VA- tjenester dekkes direkte av abonnentene.

Kostnadene for byggesak, seksjonering og oppmåling dekkes over gebyrene per sak.

Byggesak, seksjonering og oppmåling er tjenester der det kan være store variasjoner fra et år til et annet.

Driftsbudsjett med endringer

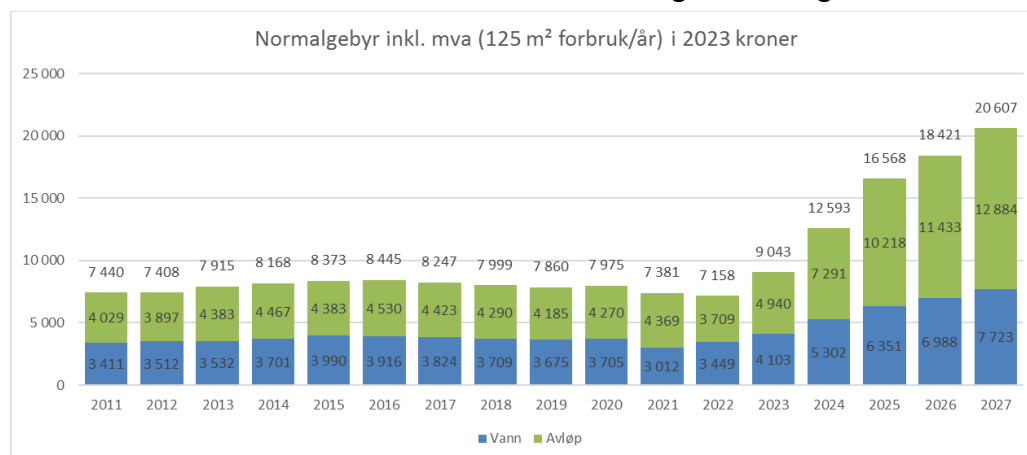
Driftsbudsjettet i selvkostområdene budsjetteres med bidraget de skal gi til kommunekassen for å dekke indirekte kostnad, kalkulatoriske renter og avdrag. Ved et overskudd avsettes det til fond og ved et underskudd brukes det av fond. Ved eventuelt underskudd og tomt fond som fremføres underskuddet til neste år for vann og avløp, men må dekkes av kommunekassen for byggesak, seksjonering og oppmåling. Ved et underskudd på vann og avløp vil dette få en direkte negativ innvirkning på årets resultat, men da tilsvarende positivt i årene fremover og en balanse i løpet av en 5 års periode. Hentes ikke det negative resultatet inn i løpet av 5 år vil kostnaden måtte dekkes av kommunekassa.

Budsjettvurdering

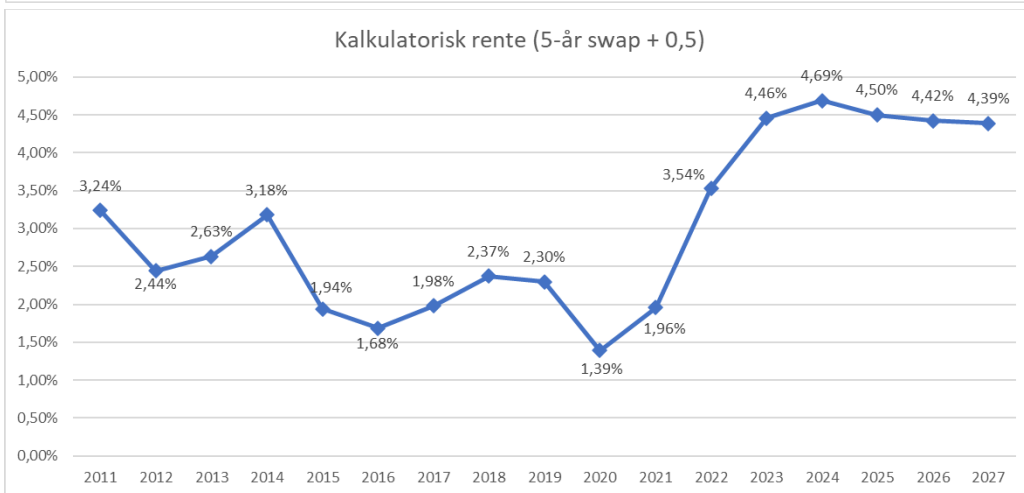
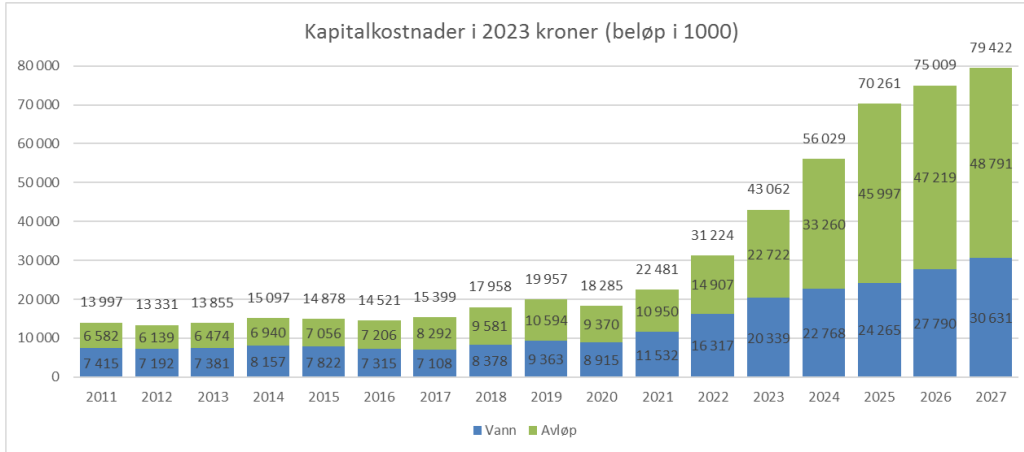
Gebyrene på områdene byggesak, oppmåling og eierseksjonering er i hovedsak justert med deflator, mens enkelte gebyrer er justert mer og noen er holdt uendret.

Vann og avløps gebyrene vil de neste årene måtte økes kraftig. Det er flere grunner til dette, hovedgrunnen er økt rente, men også økte investeringer, lavere forbruk pr abonnent, negative fond fra 2022 og 2023 (anslag) trekker i retning av gebyrøkning.

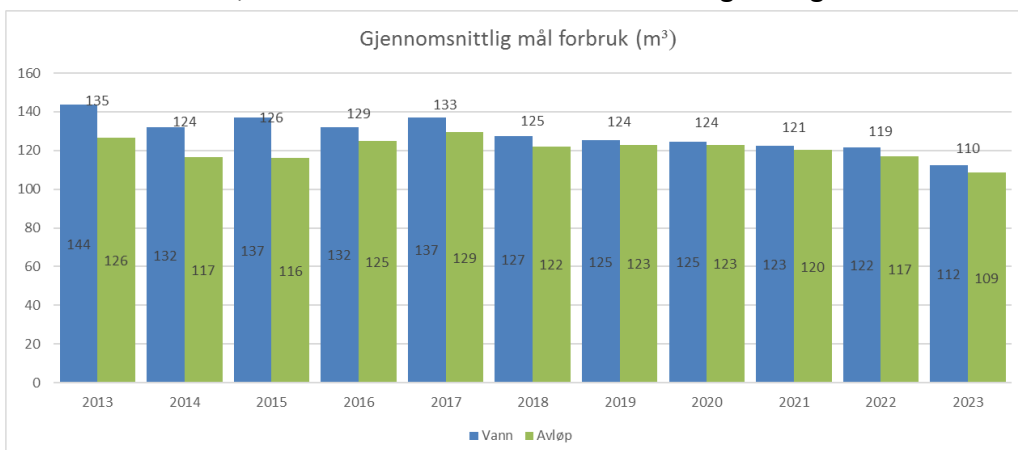
Grafen under viser utviklingen i årlig kostnad med et forbruk på 125 m³ omregnet til 2023 kroner. Den viser et uendret gebyrnivå i over 10 år, med en reel nedgang i årlig kostnad fra 2016. Dette til tross for forholdsvis store investeringer i ledningsnett.

Kapitalkostnadene (kalkulatoriske renter og avdrag) er holdt nede som følge av synkende og lave renter. Men når rentene nå har steget mye på kort tid slår dette kraftig ut på kapitalkostnadene. Samtidig investeres det i nytt renseanlegg som får full effekt på kapitalkostnader fra 2025, og det investeres også videre i utskifting av gammelt ledningsnett.

En annen utvikling som har gitt lavere inntekter enn anslått de siste to årene er forbruket til abonnentene. Det har fra å ha vært nesten helt stabilt rundt 125m³ pr abonnent hatt et synkende volum fra 2020. Som følge av lavere forbruk enn budsjettert blir også inntektene lavere enn anslått, som har ført til underskudd i 2022 og anslagsvis i 2023.

Fra 2024 foreslås det å gjøre andelen fastledd noe høyere enn den har vært tidligere. Grunnen er at mye av kostnadene er faste uavhengig av forbruk, f.eks. kapitalkostnadene. Dette vil medføre noe mindre svingninger i inntektene selv om forbruket varierer.

Ved budsjettering av 2022 så hadde kommunen et for høyt anslag på forbruk, som resulterte i for høy akonto fakturering gjennom året og dermed en stor tilbakebetaling i 1.termin 2023. Dette er da med på å forverre resultatet i 2023, og gjør at vi vil gå inn i 2024 med betydelig negative fond.

For å flate ut gebyrøkningen noe så foreslår kommunedirektøren å fortsette å øke de negative fondene noe de neste to årene. Det betyr å budsjettere vann og avløp med negativt resultat i 2024 og 2025, for så å ta inn igjen underskuddene i de påfølgende årene. Det foreslås også å gå over til månedlig fakturering av fastledd og tertial fakturering (avlesning av måler) på faktisk forbruk i stedet for akonto fakturering.

Kommunedirektørens forslag på å bruke noe av kommunekassen på å redusere gebyr økningen i 2024 og 2025, for så å ta igjen underskuddet påfølgende år, gir følgende normalgebyr sett mot det å ikke bruke av kommunekassen de to første årene i perioden:

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Normalgebyr kom.dir.forslag	9 043	12 593	16 568	18 421	20 607	22 429
Normalgebyr uten justering	9 043	14 225	16 819	17 595	19 424	22 403
Endring kom.dir.forslag		39,3 %	31,6 %	11,2 %	11,9 %	8,8 %
Endring uten justering		57,3 %	18,2 %	4,6 %	10,4 %	15,3 %

Forslaget gir en jevnere økning av gebyrene i stedet for et veldig kraftig økning 2024.

Beløpene det justeres med årlig:

	2024	2025	2026	2027	2024-2027
Vann	3 000 000	-1 300 000	-1 700 000		0
Avløp	7 000 000	3 000 000	-3 000 000	-7 000 000	0
Sum	10 000 000	1 700 000	-4 700 000	-7 000 000	0

Kommunestyrets vedtak:

Gebyrendringene på vann- og avløp skal følge den naturlige kostnadsutvikling, og skal ikke subsidieres av kommunekassen.

4.2.7. OPPVEKST

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen består av følgende tjenesteområder: Ordinært barnehagetilbud (både kommunale og private), ordinært grunnskoletilbud, skolefritidsordning (SFO), kulturskole, voksenopplæring, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), familiesenteret med helsestasjons- og skolehelsetjeneste og familieteam, migrasjonshelse og barneverntjeneste.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	608 388	608 388	608 388	608 388
Vedtatt forrige periode				
Sommerskole (forskerfabrikken) til kultur fra skole	-80	-80	-80	-80
Økt kapasitet barnehagesektoren	2 000	4 000	6 000	8 000
Sum Vedtak forrige periode	1 920	3 920	5 920	7 920
Budsjettendring i år				
Justering husleie	1 696	1 696	1 696	1 696
PS 71/23 - 1.tertial - Migrasjonshelse	3 700	3 700	0	0
PS 71/23 - 1.tertial - økt deflator	7 712	7 712	7 712	7 712
Sum Budsjettendring i år	13 108	13 108	9 408	9 408
Lønns- og prisvekst				
Deflator	25 327	25 327	25 327	25 327
Pensjon	2 899	2 899	2 899	2 899
Deflator 2023 - nedjustert	-3 599	-3 599	-3 599	-3 599
Sum Lønns- og prisvekst	24 626	24 626	24 626	24 626
Konsekvensjustert budsjett	39 654	41 654	39 954	41 954
Konsekvensjustert ramme	648 042	650 042	648 342	650 342
Nye tiltak				
Behovsprøvet opplevelseskort	200	0	0	0
Endring i kontantstøtte, konsekvenser for barnehageplasser - fra statsbudsjettet	423	423	423	423
Gratis barnehage fra 3.barn (helårseffekt av endring 2023) - fra statsbudsjettet	85	85	85	85
Gratis deltid SFO 2.trinn (helårseffekt av endring 2023) - fra statsbudsjettet	3 055	3 055	3 055	3 055
Helsestasjon/skolehelsetjeneste - fra statsbudsjettet	196	196	196	196
Innsparingskrav 2024	-6 689	-6 689	-6 689	-6 689
Redusert makspris barnehage fra 1.8.2024 og helårseffekt av endring i 2023 - fra statsbudsjettet	5 755	5 755	5 755	5 755
Redusert makspris barnehager (helårseffekt av endring i 2023) - fra statsbudsjettet	247	247	247	247
Redusert pensjonspåslag, private barnehager - fra statsbudsjettet	-230	-230	-230	-230
Styrking skole	5 000	10 000	15 000	20 000
Tilskuddsordning for å få mer praktisk og variert læring på 5.-10. trinn - fra statsbudsjettet	440	440	440	440
Trykte læremidler	200	200	200	200
Økt tilskudd private barnehager	5 900	5 900	5 900	5 900
Økte lærerstillinger i seksjon Oppvekst	2 400	2 400	2 400	2 400
Sum Nye tiltak	16 982	21 782	26 782	31 782
Nye tiltak og realendringer budsjett	16 982	21 782	26 782	31 782
Ramme 2024-2027	665 024	671 824	675 124	682 124

Budsjettvurdering

- Vedtak fra forrige periode består av to punkter. En administrativ justering hvor sommerskolen (forskerfabrikken) overføres til seksjon Kultur og samfunnsutvikling der resten av sommerskole tilbudet håndteres. Det andre punktet gjelder videreføring av tidligere vedtak om styrking av barnehage.
- Budsjettendring i år er endringer gjort i 2023 som enten er administrative justeringer eller kommunestyrevedtak. Det er gjort en administrative endringer som gjelder korrigerende av husleie. Endringer gjort etter vedtak gjelder vedtak i 1. tertial der migrasjonshelse har kommet inn og deflator justering fra RNB.
- Lønns- og prisvekst kompensert med 24,63 millioner kroner inkludert justering av pensjon og nedtrekk av deflator 2023.
- Endringer i budsjetttramme som følge av statsbudsjettet lagt inn i sin helhet. Dette gjelder endring i kontantstøtte (0,423 mill.kr.), gratis barnehage fra 3.barn (0,085 mill.kr.), gratis deltid SFO 2.trinn (3,055 mill.kr.), helsestasjon og skolehelsetjeneste (0,195 mill.kr.), redusert makspris barnehage (5,755 mill.kr. + 0,247 mill.kr.), redusert pensjonspåslag private barnehager (-0,23 mill.kr. trekk), tilskudd for mer praktisk og variert læring (0,44 mill.kr.).
- Innsparingskrav for seksjonen er på 1 %, som tilsvarer 6,69 mill.kr. Dette ligger fordelt ut på alle tjenesteområdene basert på størrelse på netto ramme men må håndteres for seksjonen samlet.
- Kommunedirektøren ønsker å styrke skole og foreslår en økning i rammen til skole på 5 mill.kr. årlig i planperioden.
- Tilskudd til private barnehager fortsetter å øke mer enn deflator og kommunedirektøren ser det nødvendig å tilføre tilstrekkelig med midler for å håndtere dette tilskuddet. Økningen er i stor grad knyttet til høyt sykefravær i de kommunale barnehagene som medfører høyere kostnader og følgelig høyere grunnlag for beregning av tilskuddet til de private barnehagene. Det gir en økt ramme på barnehage på 5,9 mill.kr.
- Som skrevet ifm. handlingsdelen 2023-2026 skal det være tilstrekkelig med midler til å overholde normen for lærertetthet i skole og bemanningsnormen i barnehagene, men det er også noen helt kritiske suksessfaktorer;
 - Sykefraværet og vikarbruken må ned i barnehagene.
 - Antall omsorgsovertakelser i barnevernet må reduseres

Kommunestyrets vedtak:

2,4 millioner kroner til styrking av oppvekst øremerket økt antall lærerstillinger i skole og barnehage. kr 200.000,- til trykte læremidler som fordeles av Kommunedirektøren etter ønsker fra skolene. Videre forutsettes det at allerede foreslåtte økning i ramme på 5 millioner øremerket skole, i størst mulig grad går til et økt antall lærerstillinger. Kostnaden finansieres ved bruk av 2,6 millioner kroner fra «Ufordelte midler bosatte flyktninger 2023».

Det inngås samarbeid med Kiwanis Øvre Eiker (etter modell fra Svelvik) med sikte på å lage et behovsprøvet opplevelseskort til barn og unge mellom 2 og 16 år, slik at disse i 2024 kan gis mulighet til å delta i ulike aktiviteter og/eller opplevelser uten kostnad. Øvre Eiker Kiwanis bevilger 100 000 kroner forutsatt kommunal bevilgning på 200 000 kroner. Dette vil i stor grad kunne ha betydning for flyktningfamilier. Den kommunale kostnad for kommunens kulturavdeling vil for 35 familier utgjøre ca. kr 200 000. Kostnaden finansieres ved bruk av kr 200.000,- fra «Ufordelte midler bosatte flyktninger 2023».

Inntil to av barne- eller ungdomsskolene i kommunen som ønsker det selv, får mulighet til å starte skolehage, gjerne ved søknad til Økologisk Norge som støttes av DNBS sparebankstiftelse, eller gjennom samarbeid med lokale krefter i landbruksnæring eller andre aktuelle. Det settes av kroner 45 000 til prosjektet. Dette dekkes av rammen til seksjon oppvekst.

4.2.8. HELSE OG VELFERD

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen består av følgende tjenesteområder: Forvaltning, helse og samordning, tilrettelagte tjenester, tjenester i institusjon, tjenester til hjemmeboende, Øvre-Eiker hjelpa, driftsstab, samfunnshelse, legevakt, miljørettet helsevern og NAV-kontoret.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett	576 370	576 370	576 370	576 370
Vedtatt forrige periode				
Adm. just. flytting mellom seksjoner	120	120	120	120
Anskaffelse og implementering av ny elektronisk pasientjournal i Helse og velferdstjenestene	-300	-300	-300	-300
Etablere flere sykehjemsplasser ved Eikertun helsehus	0	10 000	20 000	20 000
Helse - fastlegeutfordringer (statsbudsjettet)	847	847	847	847
Hjelpemidler hjemmeboende	-100	-50	-50	-50
Kostnad ny legevaksavtale	1 654	1 681	1 681	1 681
Saldering KS-vedtak HEV	150	150	150	150
Styrking av budsjettramme tilrettelagte tjenester	0	5 000	6 000	6 000
Styrking av ramme til hjemmetjenester	0	3 000	4 500	6 000
Tilbud til innbyggere med omfattende utfordringer knyttet til psykisk helse, rus og adferd	0	1 000	1 000	1 000
Økt behov for finansiering - privat fysio tilskudd	500	500	500	500
Økt behov for forvaltning/rettigheter for innbyggere/ 1 saksbehandler for tjenester til hjemmeboende	0	700	700	700
Sum Vedtak forrige periode	2 871	22 648	35 148	36 648
Budsjettendring i år				
Justering husleie	690	690	690	690
PS 71/23 - 1.tertial – styrking Helse og velferd	10 000	10 000	10 000	10 000
PS 71/23 - 1.tertial - økt deflator	7 776	7 776	7 776	7 776
Sum Budsjettendring i år	18 466	18 466	18 466	18 466
Lønns- og prisvekst				
Deflator	24 153	24 153	24 153	24 153
Pensjon	7 986	7 986	7 986	7 986
Deflator 2023 - nedjustert	-3 629	-3 629	-3 629	-3 629
Sum Lønns- og prisvekst	28 511	28 511	28 511	28 511
Konsekvensjustert budsjett	49 847	69 624	82 124	83 624
Konsekvensjustert ramme	626 217	645 994	658 494	659 994
Nye tiltak				
Aktivitetstilpasning	27 000	27 000	27 000	27 000
Generasjon M	130	650	1 170	1 300
Innsparingskrav 2024	-6 555	-6 555	-6 555	-6 555
Pasienttilpasset basistilskudd (helårseffekt av endring 2023) - fra statsbudsjettet	884	884	884	884
Økte satser økonomisk sosialhjelp (helårseffekt av endring i 2023) - fra statsbudsjettet	1 046	1 046	1 046	1 046
Sum Nye tiltak	22 505	23 025	23 545	23 675
Nye tiltak og realendringer budsjett	22 505	23 025	23 545	23 675
Ramme 2024-2027	648 722	669 019	682 039	683 669

Budsjettvurdering

Helse og velferd er den seksjonen som påvirkes i sterkest grad av den demografiske utviklingen i kommunen. Antallet innbyggere over 67 år vokser raskt, samtidig som behovet for tjenester vokser sterkt i de yngre alderssegmentene. Seksjonen er i en krevende

økonomisk situasjon ved at mer av ressursene burde vært allokert til eldreomsorgen, samtidig som det er en-til-en-tjenestene i form av brukerstyrt personlig assistanse, personlig assistanse, kjøp av plasser innen psykisk helse og rus og avlastning for yngre funksjonshemmede hvor kostnadene vokser raskt eller det er et stort behov.

- Full kompensasjon for forventet pris- og lønnsvekst med 4,3 % og justering av pensjon samt nedjustert deflator for 2023. Dette utgjør 32,1 millioner kroner.
- Seksjonen har gjennom 2023 hatt et aktivitetsnivå som overstiger budsjetttrammene for seksjonen. Aktivitetstilpasning fra forrige år er tatt inn i handlingsdel 2024 med 27 millioner kroner som et varig tiltak for å tilpasse rammene til den farten seksjonen faktisk har.
- Av tabellen ovenfor fremgår det at ulike vedtak fra tidligere år, er redusert til 0,- kroner for 2024. Dette dreier seg totalt om 6,2 millioner kroner, og gjelder styrking av budsjetttramme for tilrettelagte tjenester og hjemmetjenester, tilbud til innbyggere knyttet til psykisk helse, rus og adferd, samt saksbehandler for tjenester til hjemmeboende. Tiltakene er tenkt gjeninnført fra 2025. Men for 2024 må dette sees i sammenheng med at seksjonen styrkes med 27 mill.kr.
- Alle deler av kommunen omfattes av et innsparingstiltak i 2024. For seksjonen medfører dette en reduksjon i rammen på 6,5 millioner kroner i 2024, tilsvarende 1%.
- Generasjon M iverksettes, og det er avsatt 130.000,- kroner til tiltaket i 2024. Deretter 650.000,- kroner i 2025, 1.170.000,- kroner i 2026 og 1.300.000,- kroner i 2027.
- Helårseffekt av pasienttilpasset basistilskudd (økt basistilskudd til fastlegene) med 884.000,- kroner.
- Økte satser for økonomisk sosialhjelp utgjør 1,046 millioner kroner.
- Ny avtale om legevakt er inngått med Kongsberg som vertskommune. Budsjettet er styrket med 1,65 millioner kroner i 2024 for å håndtere kostnadsøkningen i den nye avtalen.

Budsjettet for seksjon helse og velferd er stramt og vil medføre krevende prioriteringer.

Kommunestyrets vedtak:

Antallet sykehjemsplasser i privat regi økes fra dagens antall. Dette gjøres ved gradvis å øke antall plasser kjøpt gjennom eksisterende rammeavtale med Villa Skaar gjennom Viken Vest Innkjøpssamarbeid, til 24 faste plasser løpet av 2024. Administrasjonen bes klargjøre for å gjennomføre for kjøp av ytterligere 30 sykehjemsplasser fra 2027 gjennom en anbudsprosess.

Tiltaket finansieres foreløpig ved disponering av post «Aktivitetstilpasning» i budsjettet til Helse og Velferd. Administrasjonen bes komme tilbake til kommunestyret med en sak, så raskt som mulig, med beregning av de netto økonomiske effekter og praktiske konsekvenser knyttet til tiltaket.

4.2.9. ØVRE EIKER KOMMUNALE EIENDOM KF

Budsjettvurdering

Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF har sine inntekter fra husleie for kommunale formålsbygg. Husleien består av komponentene kapitalkostnader (avskrivninger og renter), forvaltnings kostnader og vedlikeholdskostnader. Det finnes ingen rom i kommunens budsjett til å øke forvaltning og vedlikehold mer enn deflator, så disse kostnadene justeres med deflator. Kapitalkostnadene består av avskrivninger og rentekostnader, hvor rentene reguleres etter faktisk rente på kommunens låneportefølje. Ved renteendringer vil det være noe etterslep, men på sikt jevner dette seg ut.

Konsekvenser av investeringer som Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF foretar innarbeides som økt husleie og legges på felles driftsområde og flyttes ut på seksjonene etter hvert som husleiene justeres/endres.

Forslaget til investeringsbudsjett for 2024-2027 omtales i eget kapittel, 5.3.4.

4.3. Risiko- og sårbarhetsanalyse

Risiko og sårbarhetsanalyse budsjett og økonomiplan 2024-2027		Høy risiko	Moderat risiko	Lav risiko
Skatteinntekter	Siden vi ikke kjenner de endelige skatteinntektene for 2024 før i januar 2025, er det gjort et anslag på hvor store skatteinntektene for 2024 vil være. KS-modellen for beregning av skatteinntekter benyttes og det benyttes et forsiktig anslag.			
Rammetilskudd	Rammetilskuddet gis som et rent innbyggertilskudd og med en korrigering av ulikt utgiftsbehov basert på demografiske og sosioøkonomiske kjennetegn ved befolkningen. Treffsikkerheten til inntektssystemet kan diskuteres, men fastslått inntektsnivå for det enkelte år er det ikke knyttet risiko til.			
Inntektsutjevning	Øvre Eiker kommune har en prognose på skatteinntekter på 93,4% av landsgjennomsnittet, etter inntektsutjevning løftes vi til 96,1% av landsgjennomsnittet på inntekt. Landet ligger på 100%. Utgiftsbehovet er beregnet til 98,5% av landsgjennomsnittet. Ingen stor risiko av omfang av inntektsutjevning.			
Finansinntekter	Avkastningen på plasserte midler budsjetteres meget forsiktig. Over mange år har det vært en meravkastning sammenlignet med budsjett. I 2022 var det negativ avkastning. I 2023 er prognosen positiv avkastning. En urolig verden med stigende renter gjør at det likevel er knyttet risiko til finansinntektene.			
Finanskostnader	Øvre Eiker kommune har historisk sett hatt en lav gjeldsbelastning og har samtidig lav betjeningsevne. Høy grad av rentebinding og forsiktig investeringsstrategi gjør at risikoen har vært begrenset de siste årene. Kommunen har nå store lånefinansierte investeringer i kommunale formålsbygg den neste tiårsperioden. Flere av prosjektene ble vedtatt da det lå et lavere rentenivå til grunn enn det gjør i dag. Dette vil påvirke kommunens evne til å betjene renter og avdrag betydelig, og den finansielle risikoen vil følgelig bli mer utsatt.			
Energikostnader	Energikostnadene i 2022-2023 vokste svært kraftig. Det er ikke noen form for kompensasjon til kommunesektoren og deler av inntekten fra salg av konsesjonskraft har blitt trukket inn. Vedvarende høye kraftutgifter og uforutsigbarhet vil være en økonomisk utfordring. Høye kraftutgifter vil være et incitament til å gjennomføre ENØK-tiltak raskt.			
Utbytte	Øvre Eiker kommune har 3 selskaper (Vardar, EEU og ØEE) som det kan forventes utbytte fra. Vardar og ØEE er i energibransjen hvor det er varierende priser som kan påvirke utbytteligighetene.			
Pensjonskostnader	I likhet med de fleste andre kommuner har Øvre Eiker oppsamlet "gjeld" i balansen i form av premieavvik som gradvis skal belastes driftsregnskapet. Høy prisvekst, betydelig lønnsoppgjør og historisk høyt trygdeoppgjør er årsakene til at reguleringspremien i år bli svært høy.			
Sykefravær	Sykefraværet forsetter å være høyt og er i størrelsesorden 9-10%. Dette utgjør en stor kostnad for organisasjonen, i form av redusert kvalitet på tjenestene, vikarutgifter og en personlig kostnad for den enkelte. Sykefravær anses som en stor økonomisk risiko for kommunen.			
Befolkningsvekst	En av bærebjelkene i strategien for å kunne investere og ha et økonomisk handlingsrom er en moderat til sterk befolkningsvekst. Om dette ikke lykkes vil både forutsetningene for investeringene til dels falle bort og evnen til å bære investeringene reduseres. Estimert befolkningsvekst i 2023 er på ca. 1,8%. Netto innvandring og flytting står for omtrent all vekst.			
Demografi	Endringen i befolkningssammensetningen går raskt og det betyr at det må allokeres midler til helse og omsorg, samtidig som oppvekstsektoren må vokse saktere. Dette er svært krevende og utgjør en risiko hvis en ikke klarer å ta nødvendige grep raskt nok.			
Kostnader ressurskrevende tjenester	Kostnadene forbundet med tjenester til ressurskrevende brukere har over tid hatt en kraftig vekst. Brukere over 67 år dekkes ikke av statlige refusjoner og innslagspunktet for refusjoner fortsetter å stige mer enn deflator. Dette er utgjør en stadig større risiko.			
Statlige finanser	Regjeringen og Stortinget har over mange år varslet at det ikke er rom for økte offentlige utgifter og at kommunesektoren må innovere og prioritere for å skaffe seg et økonomisk handlingsrom. Nye krav fra staten sammen med manglende finansiering anses som en økonomisk risiko.			
Likviditet	Likviditeten i kommunen er utfordrende, og bankinnskuddet er i det store og hele ubrukte lånemidler som skal benyttes til investeringsprosjekter.			

Risiko- og sårbarhetsanalysen må leses i en kontekst hvor Øvre Eiker kommune ikke opererer i et vakuum, men i et samfunn med andre kommuner, bedrifter, organisasjoner osv. I tillegg påvirkes kommunen av nasjonale og internasjonale hendelser. Isolert sett viser ROS-analysen at sannsynligheten for alvorlige økonomiske tilbakeslag er relativt stor og konsekvensene likeså. Men det er også slik at Øvre Eiker kommune er i en situasjon med positiv befolkningsvekst og har effektive tjenester. Det betyr at Øvre Eiker er i en bedre situasjon sammenlignet med mange andre kommuner som har stagnerende eller fallende befolkningstall.

Risikoelementer

- ✓ Statlige finanser og finansiering.
- ✓ Renteutvikling.
- ✓ Mottak av flyktninger påvirker både befolkningsveksten og kostnadene.
- ✓ Øvre Eiker er avhengig av god skatteinntang i landet.
- ✓ Manglende tilgang på kapital til investeringer.
- ✓ Mange store investeringsprosjekter samtidig.
- ✓ Krav fra staten som reduserer handlefriheten.
- ✓ Store behov hos ressurskrevende enkeltbrukere som binder opp driftsbudsjettet, samtidig som staten svekker finansierungsordningene.

Risikoreducerende elementer

- ✓ Befolkningsvekst over landsgjennomsnittet år etter år
- ✓ Nøktern pengebruk og god budsjett disiplin over tid.
- ✓ Målrettede tiltak for verdiskaping og effektivisering.
- ✓ Sentral plassering med tanke på et stort arbeidsmarked.
- ✓ Gode tjenester.
- ✓ Godt samarbeid mellom administrasjon og folkevalgte.
- ✓ Transparent organisasjon med korte linjer.

4.4. Finansielle nøkkeltall

	Ikke akseptabelt	Laveste akseptable resultat	Ønsket resultat	Resultat 2020	Resultat 2021	Resultat 2022
Netto driftsresultat	<0,5 %	0,5%-1,75%	>1,75%	0,20 %	2,50 %	1,90 %
Disposisjonsfond	<5%	5%-7%	>7%	6,30 %	7,80 %	9,30 %
Gjeldsgrad	>100%	75%-100%	<75%	73,80 %	67,70 %	80,00 %

Kommunene er pålagt å ha måltall for den økonomiske utviklingen som skal søkes oppnådd gjennom aktive tiltak. Minimum to av de finansielle måltallene bør være på laveste akseptable resultat eller ønsket nivå samtidig.

Rapporteres på ved årsslutt.

Øvre Eiker kommune har noen utfordringer knyttet til de finansielle måltallene:

- Kommunen har lave frie inntekter.
- Relativt små fondsavsetninger.
- Store investeringsbehov.

Investeringene i økonomiplanperioden vil føre til at husleie for å betale renter og avdrag i Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF legger større og større beslag på de frie inntektene. Spesielt slår dette inn når ny barneskole i Hokksund og ny svømmehall står ferdig. Dette synliggjøres i tabellen under seksjon Felles driftsområde.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hvilke midler som ikke er benyttet i driftsregnskapet, og som gjenstår til bruk for avsetninger og investeringer.

Øvre Eiker kommune hadde i 2022 et netto driftsresultat på 1,9 %. For 2024 budsjetteres det med et netto driftsresultat på 0,6 %. I hele planperioden budsjetteres det med netto driftsresultat mellom -0,4 % og 0,8 %, som i utgangspunktet er alt for lavt ifht. anbefalt nivå.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Netto driftresultat i prosent av brutto driftsinntekter	1,50 %	2,60 %	1,10 %	1,70 %	0,20 %	2,50 %	1,90 %

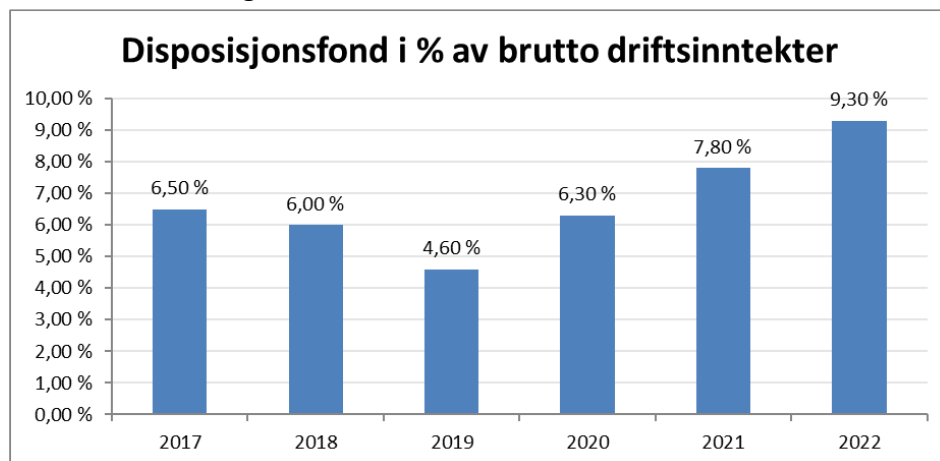
De syv siste årene har Øvre Eiker kommune hatt et positivt netto driftsresultat, men dette har i stor grad hatt sammenheng med høye skatteinntekter, synkende renteutgifter (som nå snur) og premieavvik på pensjon (som nå blir høyere). Samtidig er Øvre Eiker kommune en lavinntektskommune og det kan være at ambisjonsnivået med tanke på netto driftsresultat må være lavt så lenge man ikke innfører eiendomsskatt.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond av en viss størrelse er viktig for å kunne egenfinansiere investeringer og kunne håndtere uforutsette utgifter. Pr. 2022 hadde Øvre Eiker kommune et disposisjonsfond på 9,3 % av brutto driftsinntekter. Dette var opp fra 7,8 % i 2021. Gjennomsnittet i KOSTRA-gruppa 7 og 9 i 2022 var på henholdsvis 12,8 % og 13,6 %, mens det for landet uten Oslo var et gjennomsnitt på 14,5 %.

Bildet fortregnes litt av at disposisjonsfondet benyttes til å forskuttere spillemidler og momsrefusjon. Det som fremstilles er disposisjonsfond fritt i drift (153,4 mill.kr. ved utgangen av 2022). Investeringsfond fritt, som ved årsslutt 2022 utgjorde 53 mill.kr., fremkommer ikke i grafen. Når kommunen forskutterer spillemidler finansieres dette ved bruk av disposisjonsfond, mens når tilbakebetalingen kommer føres dette på investeringsfond pga. regelverket.

I planperioden 2024-2027 er det foreslått å egenfinansiere flere investeringsprosjekter ved bruk av investeringsfond fritt med totalt 19 mill.kr.

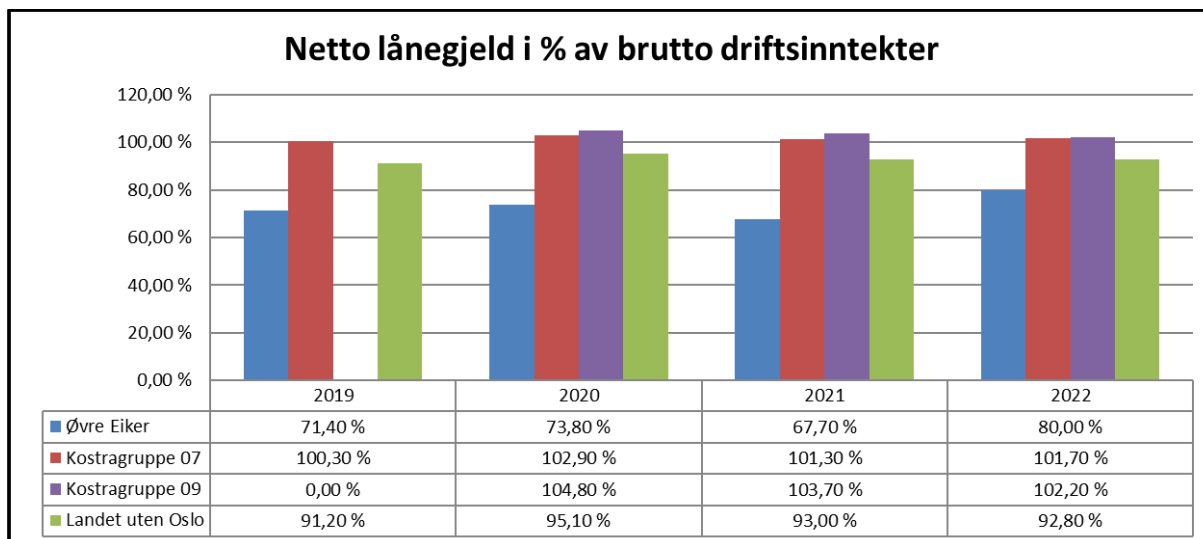
Netto lånegjeld

Indikatoren viser netto lånegjeld i kroner per innbygger, for kommunekonsernet. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler.

Netto lånegjeld i kr. pr. innbygger	2019	2020	2021	2022
Øvre Eiker	55 849	56 946	56 167	68 845
Kostragruppe 07	84 097	89 021	93 838	98 585
Kostragruppe 09	85 644	92 204	97 138	99 237
Landet uten Oslo	80 940	86 359	90 340	94 244
Landet	76 520	82 082	86 267	90 653

Øvre Eiker kommune hadde pr. 31.12.2022 en netto lånegjeld pr. innbygger på 68 845,- kroner. Fra å ha ligget stabilt på 55.000-56.000,- kroner pr innbygger i lang tid gikk tallet forholdsvis mye opp i 2022. Store deler av forklaringen er at Eiker omsorgsbygg, med tilhørende gjeld, ble innlemmet i Øvre Eiker kommunale eiendom fra 2022 og blir da en del av statistikken. Det er ventet at tallet vil stige ytterligere de neste årene som følge av høye

investeringer og følgelig høye låneopptak. Gjennomsnittet for landet utenom Oslo er på ca. 94.200,- kroner. Hvorvidt det er en bærekraftig gjeld vil avhenge av kommunens inntektsnivå og hva det er lånt til. Svakheten ved denne indikatoren er at den ikke tar høyde for hvor stor andel av gjelden som er renterisiko for kommunen og hvor stor andel som finansieres gjennom betaling fra innbyggere (vann- og avløpsgebyr, leie av boliger etc.)

Ved utgangen av 2022 utgjorde netto lånegjeld 80 % av brutto driftsinntekter, noe som er opp fra 2019 med 8,6 prosentpoeng. I samme periode vokste landet utenom Oslo 1,6 prosentpoeng. Veksten i Øvre Eiker henger i vesentlig grad sammen med overføring av Eiker Omsorgsbygg til ØEKE. Men i årene 2023-2027 ligger det mange store investeringer som gjør at netto lånegjeld sannsynligvis vil nærme seg landsgjennomsnittet.

5. INVESTERINGSBUDSJETTET 2024-2027

5.1. Handlingsregel for låneopptak

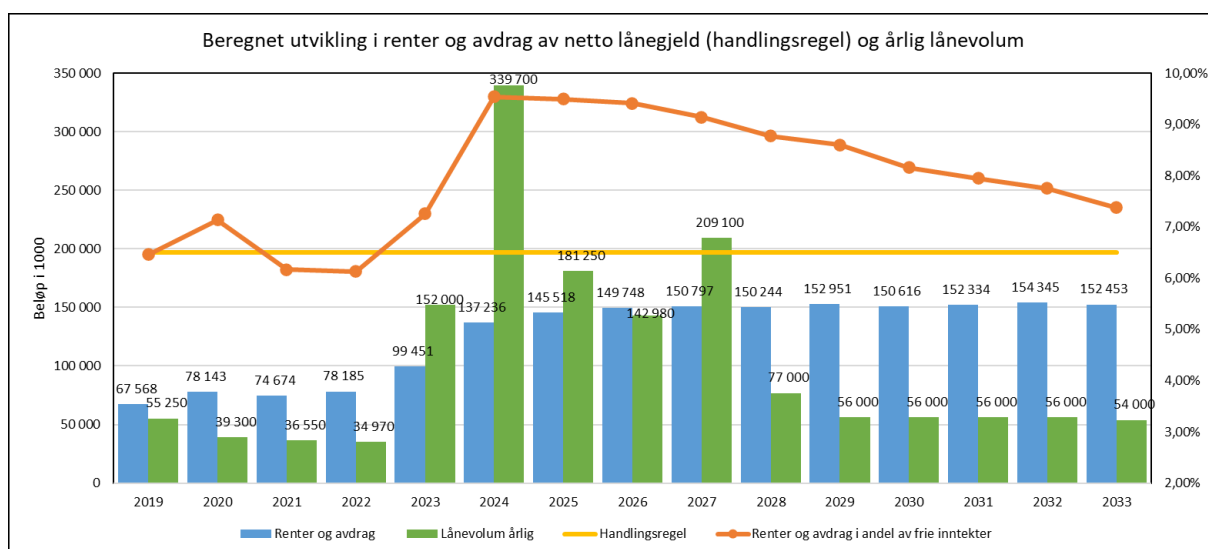
I PS 164/20 ble det vedtatt at renter og avdrag fratrukket VA-gjeld, startlån og utlån til Eiker omsorgsbygg (EO) ikke skal utgjøre mer enn 6,5 % av kommunens frie inntekter. I perioder med store investeringer vil handlingsregelen brytes, men over tid (5-10 år) må intensjonen i regelen ivaretas. Men med dagens rentenivå og igangsatte investeringer vil det ta mange år med lave investeringer for å nærme seg handlingsregelen.

Intensjonen i handlingsregelen er å ikke belaste driftsbudsjettet til kommunen med mer enn 6,5% av de frie inntektene. Det er gjelden som kommunekassen selv må bære som er relevant. Det vil si renter og avdrag i ØEKE som gjelder formålsbygg, som faktureres kommunen som husleie, og kommunens egen gjeld fratrukket selvkost gjeld og startlån. Avdrag kan defineres i handlingsregelen som avskrivninger fratrukket investeringstilskudd, bruk av fond og momskompensasjon.

Regelen ble presisert i PS 155/21 for å ivareta intensjon etter at ØEKE overtok egne lån og at Eiker Omsorgsbygg ble innlemmet i ØEKE.

I beregningen av fremtidige renter og avdrag er det lagt til grunn:

- Lån pr. 1.10.2023.
- Forventet låneopptak for resterende av 2023 i ØEKE.
- Låneopptaket skjer midt i året hvert år med halvårseffekt på avdrag og renter.
- Fremtidige investeringer i ØEKE fratrukket det som forventes å være selvfinansierende (boliger, digitalisering etc.). ENØK tiltak inkluderes da internhusleie og gjeldsbetjening øker, men er kommentert nærmere under.
- Selvkostgjeld og startlån er holdt utenfor beregningen.

Den økte renten, fremskyndede investeringer, nye investeringer ut over tidligere vedtatt handlingsdel og foreløpig ikke konkretiserte avhending av arealer gjør at handlingsregelen brytes med 3 prosentpoeng allerede i 2024 og gjeldsbelastningen vil ligge på over 9,5 % av kommunens frie inntekter. I kroner og øre betyr det en større belastning i drifta på 43 mill.kr. sett mot handlingsregelen. Renter og avdrag knyttet til handlingsregelen vil samlet for ØEKE og kommunen stige fra 78 mill.kr. i 2022 til anslagsvis 145 mill.kr. i 2025.

Svakheten med handlingsregelen slik den ligger i dag er at den ikke fanger opp andre effekter i driftsregnskapet, som f.eks. unngåtte eksterne leier (Hokksund B), strømeffektiviserende tiltak (lån for ENØK tiltak, men lavere strømkostnad). Så det vil være investeringer som forverrer situasjonen sett mot handlingsregelen, men som ikke nødvendigvis svekker evnen til å betjene gjelden. Investeringer i ENØK tiltak som i vedtatt handlingsdel 2023-2026 og forslag til ny handlingsdel 2024-2027 budsjettert med 25 mill.kr. hvor hele summen påvirker handlingsregelen, men samtidig forventes effekten av tiltakene å spare energi utgifter i drifta med mer enn gjeldsbelastningen/husleieøkningen. Når nye Hokksund barneskole står ferdig kan eksterne leier ved eksisterende skole på SFO Falkhytta, utearealer og moduler avsluttes. Dette vil frigjøre om lag 2,7 mill.kr. årlig, som tilsvarer betjening av et lån på 33 mill.kr. med dagens rentenivå. Men om disse 33+25 mill.kr. hadde blitt lagt inn som fratregg på lånegjeld ville fremdeles andel av driftsinntekten til å betjene gjeld vært 8,9 % i 2027 mot 9,1 % uten fratregg. Så volumet på gjeldsbetjening er fortsatt svært bekymringsfullt.

Arealeffektivisering og avhending av kommunale bygg er det som vil ha en umiddelbar effekt på hvor mye av de frie inntektene som må benyttes til renter og avdrag. Det å lage mer effektive bygg hvor flere kan ha sin arbeidsplass vil være svært god økonomi.

5.2. Investeringsbudsjettet 2024

5.2.1. §5-5 Bevilgningsoversikter – investering

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Investeringer i varige driftsmidler	163 015	219 688	246 000	137 688	111 975	119 625
Tilskudd til andres investeringer	1 016	0	1 500	1 500	1 500	1 500
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 907	3 010	3 465	3 465	3 465	3 465
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	166 939	222 698	250 965	142 653	116 940	124 590
Kompensasjon for merverdiavgift	-12 330	-7 038	-9 100	-8 838	-4 895	-6 425
Tilskudd fra andre	-401	0	0	0	0	0
Salg av varige driftsmidler	-723	0	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-10 353	-2 567	-1 763	-1 753	-1 753	-1 664
Bruk av lån	-144 610	-205 250	-231 700	-126 250	-104 480	-110 600
Sum investeringsinntekter	-168 417	-214 855	-242 563	-136 841	-111 128	-118 689
Videreutlån	52 827	60 000	70 000	80 000	80 000	80 000
Bruk av lån til videreutlån	-52 827	-60 000	-70 000	-80 000	-80 000	-80 000
Avdrag på lån til videreutlån	15 465	3 500	3 600	3 700	3 800	3 800
Mottatte avdrag på videreutlån	-8 631	-3 500	-3 600	-3 700	-3 800	-3 800
Netto utgifter videreutlån	6 834	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-2 907	-3 010	-3 465	-3 465	-3 465	-3 465
Avsetninger til bundne investeringsfond	5 428	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-15 675	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	10 353	2 567	1 763	1 753	1 753	1 664
Bruk av ubundet investeringsfond	-2 554	-7 400	-6 700	-4 100	-4 100	-4 100
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-5 356	-7 843	-8 402	-5 812	-5 812	-5 901
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0

Det foreslås en bevilgning på investeringer i kommunen på totalt 251 millioner kroner for 2024, og totalt 635 millioner kroner for planperioden 2024-2027. Dette foreslås finansiert med hovedsakelig lån, men også momskompensasjon, overføring fra drift og bruk av investeringsfond fritt.

Hovedpunktene for 2024:

- 70 millioner kroner startlån – finansieres av låneopptak, men dekkes av lånemottaker.
- 3,465 millioner kroner egenkapitaltilskudd KLP, finansieres ved overføring fra drift.
- 199,5 millioner kroner til selvkost investeringer, finansieres av gebyrer betalt av abonnentene. 158 millioner gjelder nytt renseanlegg.
- 48 millioner kroner til øvrige investeringer, som finansieres av:
 - 9,1 millioner kroner momskompensasjon
 - 6,7 millioner kroner fra investeringsfond
 - 32,2 millioner kroner lån

5.2.2. §5-5 Bevilgninger - investering

5.2.3. Investeringer i varige driftsmidler

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK	0	625	375	375	375	375
SERVICE OG FELLESTJENESTER	7 905	3 750	0	0	0	0
KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING	46 769	28 063	39 250	40 438	20 725	28 375
SELVKOSTOMRÅDER	101 825	183 500	199 500	92 500	86 500	86 500
OPPVEKST	2 333	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500
HELSE OG VELFERD	4 183	1 250	4 375	1 875	1 875	1 875
Investeringer i varige driftsmidler	163 015	219 688	246 000	137 688	111 975	119 625

5.2.4. Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Investeringer i kirker	1 016	0	1 500	1 500	1 500	1 500
Tilskudd til andres investeringer	1 016	0	1 500	1 500	1 500	1 500

5.2.5. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Avsatt egenkapitalinnskudd pensjonsfond	2 907	3 010	3 465	3 465	3 465	3 465
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 907	3 010	3 465	3 465	3 465	3 465

5.2.6. Utlån av egne midler

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Sum punkt 5.2.3-5.2.5.6	166 939	222 698	250 965	142 653	116 940	124 590

Oversikten over viser investeringene fordelt på investeringstype (varige driftsmidler, tilskudd til andres investeringer og kjøp av aksjer og andeler), samt fordeling på seksjon. I kapittelet under spesifiseres de ulike prosjektene.

5.3. Investeringsprosjektene

5.3.1. Kommunale investeringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Investeringsprosjekter				
ANSVAR 100 1A				
Avsatt egenkapitalinnskudd pensjonsfond	3 465	3 465	3 465	3 465
Sum ANSVAR 100 1A	3 465	3 465	3 465	3 465
KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK				
6912 - Investeringer i kirker	1 500	1 500	1 500	1 500
102001 - Miljø og beredskap	375	375	375	375
Sum KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK	1 875	1 875	1 875	1 875
KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING				
302203 - Etablering av lavterskelanlegg for aktivitet	375	375	375	375
221704 - Forlengelse gang/sykkelvei Semsveien	0	6 250	0	0
6400 - Grunnerverv	1 000	1 000	1 000	1 000
221701 - Loesmoen vei/fortau	6 875	0	0	0
220997 - Maskiner og utstyr - Vei- og parkanlegg (6001)	2 812	2 000	0	2 500
220995 - Oppgradering av bruer og veier (6026)	8 750	12 875	5 688	6 250
220904 - Oppgradering sentrumsområder	0	1 750	1 500	1 375
302202 - Rehabilitering av skibruer	750	0	0	0
220998 - Trafikksikkerhetstiltak (6003)	10 750	2 000	1 375	1 875
101198 - Under prosjektering utenfor selvkost	5 438	11 688	8 288	12 500
220996 - Vei- og gateløp	2 500	2 500	2 500	2 500
Sum KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING	39 250	40 438	20 725	28 375
OPPVEKST				
301801 - Inventar og utstyr i Oppvekst	2 500	2 500	2 500	2 500
Sum OPPVEKST	2 500	2 500	2 500	2 500
HELSE OG VELFERD				
7000 - Utstyr Helse og velferd	4 375	1 875	1 875	1 875
Sum HELSE OG VELFERD	4 375	1 875	1 875	1 875
Sum	51 465	50 152	30 440	38 090

5.3.2. Selvkost investeringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Investeringsprosjekter				
SELVKOSTOMRÅDER				
232402 - Driftsbygning vann og avløp	0	6 000	0	0
231404 - Hokksund renseanlegg	158 000	0	0	0
230999 - Ledninger og kummer - Vann- og avløpsanlegg (7500/7600)	2 000	2 000	2 000	2 000
230998 - Maskiner og utstyr - Vann og avløp (7607)	2 500	2 500	2 500	2 500
231801 - Rehabilitering pumpestasjoner	1 500	1 500	1 500	1 500
232101 - Rensetrinn vann	0	20 000	20 000	0
230906 - Strømbo og Eikern vannverk (7503)	500	500	500	500
101199 - Under prosjektering selvkost	35 000	60 000	60 000	80 000
Sum SELVKOSTOMRÅDER	199 500	92 500	86 500	86 500

5.3.3. Prosjektbeskrivelse

5101 - Startlån til videre utlån

En trygg boligsituasjon gir mulighet for bedre å takle ulike problemer i livet. Muligheter for utdanning, arbeid og familieliv utfordres hvis man ikke har en god boligsituasjon. For barn kan en stabil bosituasjon kompensere for mangler i oppveksten og dermed bidra til å redusere utenforskap. Innbyggere med sosiale eller helsemessige problemer kan gjennom Husbankens startlånsordning få mulighet til å skaffe seg varig bolig. Ordningen bidrar til å løfte barnefamilier ut av fattigdom. Bruk av startlån er i tråd med kommunens satsing på sosial boligpolitikk, samt satsing på helhetlig innsats for barn, unge og familier. I melding til Stortinget nr. 24 (2022-2023) «Bu trygt heime», skriver departementet at også eldre kan være i målgruppen for startlån. Dette er interessant og bør utforskes nærmere i årene som kommer. Kommunen har over flere år trappet opp bruken av startlån. I 2023 er bevilgningen 60 mill. kr. Det foreslås økning til 70 mill. kroner til startlån i 2024 og en ytterligere opptrapping til 80 millioner kroner i 2025.

6400 - Grunnerverv

Grunnerverv knyttet til planlagte investeringsprosjekter utenom VA-prosjekter. Mindre tiltak og prosjekter fordrer også grunnerverv av veigrunn utenfor planlagte investeringsprosjekter.

6912 - Investeringer i kirker

Midler som skulle vært bevilget i 2022 og 2023 (1 mill. kr per år) ble flyttet frem til en større bevilgning i 2020 og 2021 etter ønske fra kirken. Det ble ifm. 2.tertial melding 2022 foreslått ytterligere bevilgning på 1,016 mill.kr. for å dekke merkostnad til urnelund ved Vestfossen kirke. Fra 2024 og fremover foreslås det en bevilgning på 1,5 mill. kr per år. Øvre Eiker kirkelige fellesråd melder om investeringsbehov på ca. 5 mill.kr. årlig de neste to årene og ca. 4 mill.kr. i 2026 og 2027.

7000 - Utstyr Helse og velferd

Det er sendt bestilling til Øvre Eiker kommunale eiendomsforetak om utvikling av Eikertunområdet. Første fase av bestillingen dreier seg om å ta i bruk avdeling A 2 på Eikertun til 8 nye sykehjemsplasser. Avdelingen benyttes i dag til kontorer og mangler alt utstyr som trengs til drift av sykehjemsavdeling. Skal avdelingen kunne tas i bruk er det helt nødvendig å kjøpe inn møbler, gardiner og utstyr til pasientrom, kjøkken, stuer, skyllerom, veranda, kontor og vaktrom. Dette anslås å koste opp mot 2 mill. kroner. Det er mulig kommunen vil motta noe tilskudd til fra Husbanken, men dette er foreløpig usikkert. Det er i tillegg kontinuerlig behov for oppgradering av gammelt inventar og utstyr i helse- og omsorg, samt nødvendig med reserve dersom driftskritiske maskiner må erstattes. Samlet gir dette et behov for 3,5 mill. kroner.

102001 - Miljø og beredskap

Etablering av ladere til el-bil ved kommunale bygg og sikringstiltak for flom.

101198 - Under prosjektering utenfor selvkost

Midler for planlegging og investeringer i samhandling med andre prosjekter der tiltak kan være kostnadsbesparende. Omfatter også regulering for realisering av infrastruktur (vei, VA, mm.), tellepunkter, tiltak for kollektivtransport, redusere forfall, tiltak dammer.

220904 - Oppgradering sentrumsområder

Bevilgning til tiltak i sentrumsområder, tettstedene, parker og friområder. For friluftsområdene gir bevilgningen grunnlag for søknad om sentrale midler. For 2024 vil det prioriteres å få gjennomført tiltak det er bevilget midler til tidligere, som har hatt forsinket fremdrift (bruk av restmidler).

220995 - Oppgradering av bruer og veier (6026)

Oppgradering av veistrekkninger med overvannssystemer, veioverbygging og asfaltering. Tilstanden på de kommunale veiene kan karakteriseres som variabel, hvor deler er middels til god, mens mange veier og delstrekkninger har behov for vesentlig oppgraderinger. Prosjektet består også av nødvendig oppgradering av broer etter årlig brokontroll.

220996 - Vei- og gatelys

Videreføre årlig utskifting av veilyssarmatur til mindre energikrevende LED-armatur. I tillegg til utskifting av eldre anlegg avsettes midler til å delta i samhandlingsprosjekter der VA og ØEN skal rehabilitere anlegg.

220997 - Maskiner og utstyr - Vei- og parkanlegg (6001)

Utskifting av maskiner og utstyr i henhold til maskinutskiftingsplan sett opp mot skiftende behov i produksjon, og ta del i det grønne skiftet.

220998 - Trafikksikkerhetstiltak (6003)

Tiltak som er beskrevet i kommunens vedtatte Trafikksikkerhetsplan 2022-2025. Det gjennomføres også løpende mindre trafikksikkerhetstiltak etter innspill fra innbyggere og grendeutvalg, samt generelle tiltak der samhandling er kostnadsbesparende.

221701 - Loesmoen vei/fortau

Oppgradering av vei med fortau fra krysset Drammensveien og til Thorstadbakken finansieres gjennom egne midler. Regulering, prosjektering og gjennomføring.

221704 - Forlengelse gang/sykkelvei Semsveien

Det som ligger til dette prosjektet er prosjekteringsmidler for gjennomføring av anlegget. For 2024 vil det prioriteres å få gjennomført regulering, slik det er bevilget midler til tidligere, men har hatt forsinket fremdrift.

101199 - Under prosjektering selvkost

Prosjektering av vann- og avløpsanlegg:

- 232103 - Infrastrukturanlegg - Kantum - Eiker VGS - sanering
Prosjektet består i hovedsak av rehabilitering av ledningsnett for vann og avløp. Det er behov for kartlegging og planlegging. Det er derfor foreslått midler til gjennomføring i 2026.
- 232106 - Infrastrukturanlegg -Forprosjekt Gamle Hokksund – sanering
Prosjektet er skjøvet noe i tid i påvente av avklaringer rundt boligområde Ullernskogen. Det er lagt opp til oppstart i 2025.
- 232107 - Infrastrukturanlegg - Gang/ sykkelvei Semsveien
Prosjektet henger sammen med regulering og bygging av GS-vei langs Semsveien. GS-vei langs Semsveien er en del av satsingen i Buskerudbyen, på regional sykkelrute mellom Lier og Kongsberg. Buskerudbyens kapasitet til å finansiere denne satsingen er redusert. Fremdriften i prosjektet har derfor stagnert. VA vurderer å finne alternative traseer for å få realisert en forsterking av kapasiteten for vannleveranser mellom Hokksund og Vestfossen.
- 232108 - Infrastrukturanlegg -Birthes vei – Sanering
Prosjektet består i hovedsak av rehabilitering av ledningsnett for vann og avløp.
- 232203 – Flesaker
Vannledningen langs Flesakerveien har vært utsatt for stadige lekkasjer. Området drenerer mot Fiskumvannet. Fiskumvannet som er en viktig resipient med tanke på fuglereservat og tilknytningen til Eikeren som drikkevannskilde. Det avsettes derfor midler til både å utbedre vannledningen og å etablere kommunalt avløpsanlegg i området.
- 232401 - Overføringsledning Eikern - Fabrikkgata vann
Vannledningen er en Asbest-sementledning fra 1959. Det er behov for å forsterke ledningen for å trygge driftssikkerheten fra vannverket på Eikeren.

230906 – Strømbo og Eikern vannverk

Det avsettes noen midler for å kunne gjennomføre nødvendige mindre investeringer ved vannverkene.

230998 - Maskiner og utstyr - Vann og avløp (7607)

Midlene er avsatt til å dekke kostnader til løpende behov for oppgradering og fornyelse av maskiner og utstyr innen vann og avløp. Programmet for utskifting til fjernavleste vannmålere dekkes av denne investeringsposten.

230999 - Ledninger og kummer - Vann- og avløpsanlegg (7500/7600)

Midlene er avsatt til å dekke strakstiltak på ledningsnettet og der private utbyggingsprosjekter initierer deltagelse fra VA-tjenestene.

231404 – Hokksund renseanlegg

Det henvises til politisk behandling i sak PS 116/22 Vedtak i Kommunestyret - 14.12.2022. Bygging er godt i gang og fremdrift er som planlagt. Omkobling fra gammelt til nytt anlegg er planlagt i oktober 2024. Noe av investeringsmidlene er overført til 2023 for å kunne gjennomføre nødvendige innkjøp og sikre ønsket fremdrift. Det kan bli nødvendig å øke budsjettrammen noe for 2024 dersom kostnadene økes ytterligere som følge av markedssituasjonen.

231801 - Rehabilitering pumpestasjoner

Eldre pumpestasjoner for avløp har behov for rehabilitering og bytte av overbygg. Dette er et prosjekt som kan videreføres de neste årene slik at vi opprettholder høy driftssikkerhet på stasjonene.

232402 – Driftsbygning vann og avløp

Tidligere administrasjonsbygg ved renseanlegget inneholdt også vaskehall og verksted/garasje. Det er satt av midler til å erstatte disse funksjonene i et nytt bygg på renseanleggstomta når eksisterende renseanlegg er revet.

232101 - Rensetrinn vann

Vann fra grunnvannsverket på Strømbo inneholder noe jern og mangan. Vannet tilfredsstiller kravene i drikkevannsforskriften, men mangan gir noen drifts- og bruksutfordringer på ledningsnett og for abonnentene. Det er satt nye brønner i området for å øke kapasiteten i området. Det gjennomføres et pilotprosjekt med membranfilter for å fjerne utfordringen med jern og mangan i grunnvannet.

302202 - Rehabilitering av skibruer

Det er behov for å rehabilitere to skibruer i nær fremtid. I forbindelse med rehabilitering av demningen på Himsjø er det behov for å utbedre og utvide skibru over demningen. Øvre skibru over Dørja har et tredekke og rekkverk som er råttent og dårlig. Arbeidene søkes gjennomført i samarbeid med frivillige der hvor det er mulig.

302203 - Etablering av lavterskelanlegg for aktivitet

I kommuneplanen er det stadfestet en satsing på sosial bærekraft og livskraftige tettsteder. I ny kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv legges det opp til strategier som skal øke tilbudet for lavterskelaktivitet for hele befolkningen. Dette med sikte på å skape gode møteplasser som gir positive effekter på folkehelsen. Det foreslås her å sette av

investeringsmidler til etablering av små lokale lavterskelanlegg (nærmiljøanlegg) som vil bidra til å nå disse målene. Det foreslås en lav årlig sum som kommer til benyttelse når kommunen har anleggsplaner som passer med målsettingen nevnt over. Denne typen nærmiljøanlegg er spillemiddelberettiget (betyr at kommunen får refundert inntil 50 % av anleggskostnaden).

301801 - Inventar og utstyr i Oppvekst

Midlene benyttes til å anskaffe større inventar og utstyr til tjenestene i seksjon oppvekst. Seksjonen fordeler midlene ut fra behov. Pengene benyttes til kjøp av og oppgradering av inventar og utstyr til våre tjenestesteder som skoler, barnehager, familiesenter og barnevern.

5.3.4. Investeringsprogram Øvre Eiker kommunale eiendom KF

Det er utarbeidet et 10-årig investeringsprogram for alle eiendommer som foretaket eier. Investeringsprogrammet skal rulleres årlig, slik at man kan innarbeide endrede behov og eventuelle hendelser som måtte oppstå.

Forslaget fra ØEKE er fordelt på følgende tiltak/prosjekter:

Tiltak	Grunnlag låneopptak	2024	2025	2026	2027	2024-2027	2028-2033	Sum 2024-2033
1	Etterslep oppgradering	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000	12 000	20 000
1	Universell utforming bygg	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000	6 000	10 000
1	Oppgradering ventilasjon	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000	9 000	15 000
1	Tak og fasader	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000	15 000	25 000
1	Uteområder skole og barnehage	500	500	500	500	2 000	3 000	5 000
1	Frie investeringsmidler	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000	10 000	20 000
2	Adgangskontroll - nytt 2024	0	0	0	0	0	0	0
3	Oppgradering Rådhuset	5 000				5 000	94 500	99 500
4	Ny Hokksund barneskole*	210 000	130 000			340 000		340 000
5	Svømmehall	90 000	40 000			130 000		130 000
6	ENØK tiltak	1 000	1 000	2 500	2 500	7 000	4 000	11 000
7	Ormåsen og Vestfossen skole					0		0
8	Ormåsen - Permanent økning i areal oppvekst (skole og barnehage)	5 000	45 000			50 000		50 000
9	Røren skole - nytt 2024		15 000			15 000		15 000
10	Vestfossen Barne- og Ungdomsskole - Trafikkavikling og uteområder					0		0
11	Hokksund barneskole - Arbeidsmiljøfremmende tiltak og uteområder					0		0
12	Utvikling Eikertunområdet	5 000	5 000	100 000	120 000	230 000	21 500	251 500
13	Skotselv skole/Solbakken barnehage					0		0
14	Omsorgsbolig med bemanning skjermet		5 000			5 000		5 000
15	Ny hall oppbevaring utstyr strøgrus og masser					0		0
	SUM	326 000	251 000	112 500	132 500	822 000	175 000	997 000
	Selvfinansierende låneopptak	2024	2025	2026	2027	2024-2027	2028-2033	Sum 2024-2033
16	Digitalisering	4 000	4 000	3 000	3 000	14 000	5 000	19 000
17	Enøk tiltak	7 500	7 500	2 500	2 500	20 000		20 000
18	Myraveien					0		0
19	Eiendomsutvikling midler - nytt 2024	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000		10 000
14	Omsorgsbolig med bemanning skjermet	1 000	34 000			35 000		35 000
20	Oppgradering eksisterende boliger (brannsikring)	3 500	3 500	3 500	3 500	14 000	15 000	29 000
21	Anskaffelse Boliger	20 000	15 000	10 000	5 000	50 000	30 000	80 000
	SUM	38 500	66 500	21 500	16 500	143 000	50 000	193 000

Kommunedirektørens forslag:

Tiltak	Grunnlag låneopptak	2024	2025	2026	2027	2024-2027	2028-2033	Sum 2024-2033
1	Etterslep oppgradering			2 000	2 000	4 000	12 000	16 000
1	Universell utforming bygg			1 000	1 000	2 000	6 000	8 000
1	Oppgradering ventilasjon			1 500	1 500	3 000	9 000	12 000
1	Tak og fasader			2 500	2 500	5 000	15 000	20 000
1	Uteområder skole og barnehage			500	500	1 000	3 000	4 000
1	Frie investeringsmidler	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000	10 000	20 000
2	Adgangskontroll - nytt 2024			0	0	0	0	0
3	Oppgradering Rådhuset					0	94 500	94 500
4	Ny Hokksund barneskole*	210 000	130 000			340 000		340 000
5	Svømmehall	90 000	40 000			130 000		130 000
6	ENØK tiltak			2 500	2 500	5 000	4 000	9 000
7	Ormåsen og Vestfossen skole					0		0
8	Ormåsen - Permanent økning i areal oppvekst (skole og barnehage)			5 000	45 000	50 000		50 000
9	Røren skole - nytt 2024					0		0
10	Vestfossen Barne- og Ungdomsskole - Trafikkavikling og uteområder					0		0
11	Hokksund barneskole - Arbeidsmiljøfremmende tiltak og uteområder					0		0
12	Utvikling Eikertunområdet	5 000	5 000	100 000	120 000	230 000	21 500	251 500
13	Skotselv skole/Solbakken barnehage					0		0
14	Omsorgsbolig med bemanning skjermet		5 000			5 000		5 000
15	Ny hall oppbevaring utstyr strøgrus og masser					0		0
	SUM	307 500	182 500	117 500	177 500	785 000	175 000	960 000
	Selvfinansierende låneopptak	2024	2025	2026	2027	2024-2027	2028-2033	Sum 2024-2033
16	Digitalisering	4 000	4 000	3 000	3 000	14 000	5 000	19 000
17	Enøk tiltak			7 500	7 500	15 000		15 000
18	Myraveien					0		0
19	Eiendomsutvikling midler - nytt 2024	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000		10 000
14	Omsorgsbolig med bemanning skjermet	1 000	34 000			35 000		35 000
20	Oppgradering eksisterende boliger (brannsikring)	3 500	3 500	3 500	3 500	14 000	15 000	29 000
21	Anskaffelse Boliger	20 000	15 000	10 000	5 000	50 000	30 000	80 000
	SUM	31 000	59 000	26 500	21 500	138 000	50 000	188 000

Kommunedirektøren har prioritert 4 prosjekter i 2024:

- ny barneskole og ny svømmehall på Loesmoen
- «Frie» investeringsmidler
- Oppstart utvikling Eikertunområdet

Vurderingen nå er at det med stigende renter, dyrtid og generelt krevende kommuneøkonomi hensiktsmessig å skyve mest av investeringsrammen ut i tid slik at noen prosjekter er avsluttet før annet igangsettes.

I prosjektet Ny Hokksund Barneskole er det forutsatt at husleie og FDV-kostnader for skole og tilhørende bygg overføres til ny skole på Loesmoen. Salgssum for skole på Lerberg er ikke tatt med i budsjettet, men denne bør selges og/eller brukes til annen kommunal virksomhet som frigjør husleie andre steder for å redusere gjeldens påvirkning på driftsutgiftene.

Kommunedirektøren forutsetter at kalkylene fra ØEKE viser at de «selvfinansierende» investeringene betales av bruker/beboer eller ved at driftskostnadene reduseres. Før «selvfinansierende» prosjekter igangsettes skal kommunestyret ha en sak med detaljerte kalkyler som sannsynliggjør at driftskostnadene til kommunen ikke øker totalt sett som følge av investeringen.

For hver million som investeres får kommunen en husleie økning (kapital delen) som tilsvarer følgende basert på levetid på investeringen og 5 % rente:

Avskrivningstid	Kapitalkostnad første 10 år	Snitt årlig kostnad hele perioden
40 år	694 000	50 600
30 år	758 000	59 100
20 år	888 000	76 300
10 år	1 275 000	127 500

Kommunestyrets vedtak

Tiltak	Grunnlag låneopptak	2024	2025	2026	2027	2024-2027	2028-2033	Sum 2024-2033
1	Etterslep oppgradering	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000	12 000	20 000
1	Universell utforming bygg	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000	6 000	10 000
1	Oppgradering ventilasjon	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000	9 000	15 000
1	Tak og fasader	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000	15 000	25 000
1	Uteområder skole og barnehage	500	500	500	500	2 000	3 000	5 000
1	Frie investeringsmidler	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000	10 000	20 000
3	Oppgradering Rådhuset	3 400	1 600			5 000	94 500	99 500
4	Ny Hokksund barneskole*	210 000	130 000			340 000		340 000
5	Svømmehall	90 000	40 000			130 000		130 000
6	ENØK tiltak			2 500	2 500	5 000	4 000	9 000
7	Ormåsen og Vestfossen skole	5 600				5 600		5 600
8	Ormåsen - Permanent økning i areal oppvekst (skole og barnehage)		1 000	45 000		46 000		46 000
9	Røren skole - nytt 2024					0		0
12	Utvikling Eikertunområdet				5 000	5 000	321 500	326 500
14	Omsorgsbolig med bemanning skjermet		5 000			5 000		5 000
	SUM	319 000	187 600	57 500	17 500	581 600	475 000	1 056 600
Tiltak	Selvfinansierende låneopptak	2024	2025	2026	2027	2024-2027	2028-2033	Sum 2024-2033
16	Digitalisering	4 000	4 000	3 000	3 000	14 000	5 000	19 000
17	Enøk tiltak	3 500		7 500	7 500	18 500		18 500
19	Eiendomsutvikling midler - nytt 2024	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000		10 000
14	Omsorgsbolig med bemanning skjermet	1 000	34 000			35 000		35 000
20	Oppgradering eksisterende boliger (brannsikring)	3 500	3 500	3 500	3 500	14 000	15 000	29 000
21	Anskaffelse Boliger	20 000	15 000	10 000	5 000	50 000	30 000	80 000
	SUM	34 500	59 000	26 500	21 500	141 500	50 000	191 500

Beskrivelse av de ulike tiltakene/investeringsprosjektene fra ØEKE med ØEKE sin prioritering:

Tiltak 1, Oppgradering, tak, innmeldte behov, uteområder mm:

Sammen med vedlikehold over drift er dette viktige midler som skaper muligheter til nødvendige oppgraderinger, universell utforming og utvikling av eiendommene.

Øvre Eiker kommunale eiendom KF er i gang med å kartlegge etterslepet på byggene. Dette skal resultere i en systematisk vedlikeholdsplan. Parallelt er det behov for å øke fleksibiliteten i budsjettmiddelstrukturen, slik at midlene kan brukes der det er størst behov. Det foreslås derfor en fullmakt til foretaket til å fritt kunne omdisponere midlene under tiltak 1 innenfor vedtatt ramme. Slik det er nå må alle nye (og ofte akutte) investeringsbehov som dukker opp i løpet av året enten tilleggs bevilges eller ikke gjennomføres, dersom midlene er brukt opp.

Totalsummen er foreslått videreført med kr 10 000 000,-. **Prioritering høy**

Tiltak 2, Adgangskontroll- nytt 2024:

Det er et sterkt brukerønske å få digital adgangskontroll ved formålsbyggene. Dette prioriteres ikke fra ØEKE nå. Der det gjennomføres større oppgraderinger av byggene vil foretaket se på muligheter for å inkludere digital adgangskontroll. **Prioritering lav**

Tiltak 3, Oppgradering Rådhuset:

Rådhuset er en viktig arbeidsplass for i underkant av 200 ansatte. Gjennom året opplever de ansatte ulike arbeidsmiljøutfordringer i lokalene. Bygget er over 50 år gammelt og det er stort behov for rehabilitering og oppgraderinger. Blant annet har taket lekkasjer. Investering i nytt tak vil alene koste om lag 2,5 millioner (anslag). I tillegg ønsker foretaket å installere ett kjøleanlegg i bygget anslagsvis en investering på kr 1. million. I tillegg er det behov for

universell utforming og etablering av garderobeløsning for kjøkkenpersonalet. Det er også behov for midler til å avvikle/se på etterbruk av svømmehallen. Det er derfor foreslått 5 millioner til dette i 2024. **Denne delen er høyt prioritert.**

I budsjettvedtaket i kommunestyret i 2023 ble rammen for investeringer i rådhuset betydelig nedjustert, sett opp mot innspill fra ØEKE. Skal en oppgradering av bygget gjennomføres forsvarlig, vil dette kreve beløp opp mot opprinnelig innspill for 2023 på 212 millioner og tiltaket bør gjennomføres komprimert. Dette er det ikke rom for innenfor kommunens økonomi, samtidig som Eikertun skal oppgraderes. ØEKE har derfor valgt å skyve på rådhusprosjektet til slutten av økonomiplanperioden og fremskynde Eikertun. En full oppgradering av rådhuset vil delvis kunne finansieres ved avvikling av eksterne leieavtaler. Foretaket foreslår derfor å skyve investeringen til slutten av perioden. **Prioritering lav**

Tiltak 4, Ny Hokksund barneskole:

Følger planlagt og vedtatt fremdrift og tidligere avsatt ramme

Tiltak 5, Svømmehall:

Følger planlagt og vedtatt fremdrift og tidligere avsatt ramme

Tiltak 6, ENØK tiltak:

Se også beskrivelse/forslag til tiltak 17.

Både Statnett og NVE estimerer i sine prognoser en langsiktig kraftpris på om lag 1,40-1,50 kr./kWh, inklusive avgifter og nettleie. Dette ligger til grunn for vurderingen av kost/nytte. Kostanden for aktuelle ENØK tiltak har økt betydelig i pris det siste året, noe som medfører at endel ENØK tiltak ikke fullt ut vil være selvfinansierende framover. Eventuelle økte offentlige tilskudd kan endre dette bildet. Skal kommunen bidra til det grønne skiftet og bidra til å redusere energiforbruket må deler av dette dekkes ved låneopptak og uten krav til at det skal være fullt ut selvfinansierende. I utkast til klima, miljø og energiplan er hovedmålet under Energi og materialbruk: «Øvre Eiker kommune skal styrke energistruktur og satse på energieffektivisering i eksisterende og nye bygg». **Prioritering lav**

Tiltak 7, Ormåsen og Vestfossen skole

Ombygning Ormåsen og Vestfossen blir fullført i 2023 /2024. Prosjektet vil avsluttes 2024.

Tiltak 8, Ormåsen permanent økning i areal:

Tiltaket kom inn gjennom politisk initiativ i 2023. Noen av midlene brukes til permanente løsninger i 2024. I tillegg har foretaket igangsatt et arbeid knyttet til utvidelse av arealene. Nåværende gymsal vil ikke dekke behovet framover. En skisse som foretaket derfor ser på, er å erstatte nåværende gymsal med en ny flerbrukshall. En ny flerbrukshall kan eventuelt eies av idretten inkludert nye lokaler til Eiker O-lag. Ved en slik løsning kan nåværende gymsal også bygges om til permanente klasserom. **Prioriteres middels**

Tiltak 9, Røren skole – nytt 2024:

Kommuneadministrasjonen har spilt inn et behov for en oppgradering av Røren skole. ØEKE foreslår at denne prioriteres etter at Vestfossen, Ormåsen og Hokksund barneskole Loesmoen er ferdigstilt. SFO lokalene drives på dispensasjon dette må det finnes en permanent løsning for, forslaget er ombygning av dagens skole slik at også SFO har lokaler i dagens skole. **Prioritering middels**

Tiltak 10, Vestfossen barne- og ungdomsskole - Trafikkavvikling og uteområder:

I 2023 har ØEKE gjennomført en prosess for å få regulert utearealet som skaper en felles og god trafikk løsning både ved ungdomsskolen, barneskolen og for andre interessenter i området, eksempelvis kirken. Ulike interessenter har deltatt i arbeidet. Reguleringsplanen er på plass og planen skal/er oversendt planavdelingen. Planen er at tiltaket gjennomføres skoleferien 2024. Det er i tillegg bevilget midler i avdeling vei og park. **Prioritering høy**

Tiltak 11, Hokksund barneskole - Arbeidsmiljøfremmende tiltak og uteområder

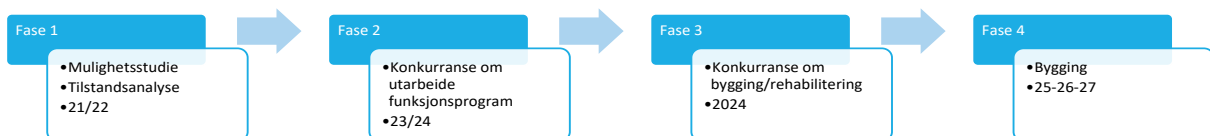
Tiltaket er avsluttet og rapportert ifm. andre tertial rapporten 2023.

Tiltak 12, Utvikling Eikertunområdet:

Utviklingen på Eikertun følger et kort løp, der pasientrom som i dag brukes til kontorer frigjøres og tilbakeføres til sykehjems plasser. Dette gjelder 8 rom (20 kontor plasser). På kort sikt krever utvidelsen mindre tiltak i dagens bygningsmasse og midler til dette finnes i allerede bevilgede midler. Dette kalles for ordens skyld trinn 1.

Den langsiktige utviklingen av Eikertun (trinn 2) foreslås videreført i 2024 som vedtatt, men med justert mål knyttet til vedtaket om trinnvis utbygging. Utvidelse av Eikertunområdet prioriteres etter at ny skole og svømmehall er ferdig. ØEKE foreslår derfor at trinn 2 startes i 2026 og at oppgraderingen gjennomføres med en kortere anleggsperiode enn det som ligger inne i tidligere vedtak. Det er erfaringsmessig mye å spare på å redusere rigg og driftstid.

En overordnet tidsplan for prosjektet kan være:

Det er også viktig å se utviklingen av Eikertun sammen med utviklingen av rådhuskvartalet, som et ledd i det å flytte/ samle flere attraktive arbeidsplasser inn i rådhuset og åpne for nye tjenester på Eikertun. **Prioritering høy**

Tiltak 13, Skotselv skole/Solbakken barnehage:

Kjøp gjennomføres etter at dispensasjon fra LNF til barnehageformål er gitt. Tiltaket finansieres av tidligere avsatte ramme på 30 millioner.

Tiltak 14, Omsorgsbolig med bemanning skjermet:

Det er behov for boliger til utviklingshemmede som trenger ro og skjerming. Dette er tenkt på Hasselveien der det midlertidig løsning i dag. Tomt må kjøpes og det sees på mulighet til å etablere 5 til 6 boenheter. Hoveddelen er selvfinansierende da det vil inngås leieavtaler med hver enkelt beboer, planlegging oppstart i 2024 etter mottak av bestillingsbrev. Utbygning forventes ferdigstilt i 2025. **Prioritering middels**

Tiltak 15, Ny hall oppbevaring utstyr strøgrus og masser:

Det har kommet et ønske til foretaket fra veg- og park om et bygg der de kan oppbevare utstyr, strøgrus og masser. Det er tidligere bevilget 2 millioner til tiltaket. Her avventer ØEKE nærmere presisering av behovene. **Prioritering lav**

Selvfinansierende

Tiltak 16, Digitalisering:

Digitaliseringsprosjekter er viktig for å øke effektiviteten. I 2023 har midlene blant annet blitt brukt til anskaffelse av ipader og nye maskiner i renholdsavdelingen for å digitalisere renholds driften. Det videre benyttet midler til utvidelse av FDV systemet. I 2024 settes det av midler til videre digitalisering av renholdsavdelingen samt mulighet til å anskaffe roboter til renhold av idrettshaller mm. En slik maskin koster om lag 1 million og vil spare både bemanning, men også gi lavere belastning for renholderne. Sammen med implementering av nye renholdsplaner vil dette effektivisere renholdsavdelingen, samt sikre kvalitet i jobben som utføres og redusere risiko for sykefravær.

Bygningsdrift vil investere ytterligere i utvikling av FDV systemet og vi ønsker også å etablere en pilot der vi tar i bruk sensorteknologi. **Prioritering høy**

Tiltak 17, Enøk Tiltak:

Se også beskrivelse/forslag til tiltak 6.

Foregående år er flere ENØK investeringer gjennomført, samtidig som det fortsatt er stort potensiale for energieffektivisering i bygningsmassen. I 2023 er det installert varmepumper og skiftet til LED belysning ved flere bygg, varmepumpene på Eikertun er igangsatt, samt etablert dype termiske energibrønner til rådhuset, svømmehallen og Hokksund ungdomsskole. Foretaket ønsker å videreføre dette arbeidet også i 2024 og 2025, blant annet gjennom mulighetene for energibrønner ved flere bygg, eksempelvis Grevlingsstien. Energibrønner vil være selvfinansierende tiltak, basert på en langsiktig strømpris på om 1,40 kr./kWh. Forventet levetid på energibrønner er minimum 50 år.

Solceller på takene er også aktuelt. Per i dag har foretaket fem bygg som er godt egnet til solceller, men dette forutsetter at takene er i god stand og ikke skal byttes de neste 20 årene. Forventet levetid på solceller er 30 år.

Deler av disse investeringene vil dekkes inn ved redusert energikostnad. Prosjektene kost/nytte må vurderes i hvert enkelt tilfelle. **Prioritering middels**

Tiltak 18, Myraveien:

Byggestart var oktober 2022 med ferdigstillelse november 2023. Prosjektet gjennomføres innenfor rammen. Forventet innflytting i boligene er januar 2025. Det bygges 8 nye leiligheter, i tillegg til rehabilitering av 4 i eksisterende bygg. Leietakerne vil ha egen leiekontrakt.

Det er etablert/ leid et midlertidig modulbygg med 3 boenheter ved Hassel fengsel som var forutsatt avsluttet når Myraveien er ferdig. Her er det et sterkt ønske fra kommuneadministrasjonen å videreføre et slikt tilbud og finne en permanent løsning. Dette arbeides det med. Se beskrivelse av tiltak 14.

Tiltak 19 Eiendomsutvikling:

Det er behov for midler til å utvikle flere eiendommer, bla teknisk sentral og barneskolen på Lerberg. Per i dag er det ingen eller få slike midler i foretaket. På teknisk sentral er Vestre Viken ambulansesentral lokalisert med døgnbemannet base, og Drammensregionens Brannvesen har stasjonen der. Begge har leiekontrakter med foretaket og de har tatt opp et stort behov for ombygginger og tilpasninger for å få sentralene i tråd med HMS krav for driften. Samtidig er det også behov for midler til utvikling, tilpassing av boligporteføljen mm. Slike utviklingsprosjekter har behov for midler, selv om en langsiktig leieavtale som finansierer ombyggingen er en forutsetning. Dette er verdiknende aktiviteter for Øvre Eiker kommune. ØEKE skal kunne utvikle og se muligheter overordnet for eiendomsporteføljen samlet. Er selvfinansierende da utviklingskostnadene vil inngå i totale prosjektkostnader.

Prioritering høy

Tiltak 19, Oppgradering eksisterende boliger:

Gjelder i hovedsak brannsikringstiltak, finansieres via husleieinntekter. **Prioritering høy**

Tiltak 20, Anskaffe boliger:

Ved budsjettbehandlingen for 2023 ble det innvilget kr 0,- til anskaffelse av kommunale boliger. Gjennom året har kommunestyret besluttet å kjøpe Hammergata 11-13 (ingen netto økning). Det er også en sak til behandling i kommunestyret i oktober 2023 om 10 millioner til kjøp av boliger.

Behovet og andelen som oppfyller kraven til kommunale boliger øker. Foretaket har nå for få egnede boliger til disposisjon. Stort behov i 2024 for anskaffelse av flere kommunale boliger som er godt egnet til nåværende brukergruppe. Foretaket ønsker å bruke midlene til å kjøpe ytterligere 4 leiligheter i Skotselv, bygge 4 nye småhus samt anskaffelse av ytterligere 2

eneboliger. Behov, demografi er viktige kriterier. Det er også behov for større boliger med 4 eller flere soverom.

Det forventes at ØEK vil motta en stor andel flyktninger i 2024 også, bolig og leiemarkedet er utfordrende.

23 boenheter i Kirkeveien er ikke erstattet når denne avtalen med Hokksund Vest Utvikling AS ble avsluttet. Dette har bidratt til en betydelig reduksjon av tomgangsleien som faktureres ØEK.

Det er også ønskelig å få til samarbeid med private aktører og forsøk med nye boligmodeller, innenfor Husbankens rammer.

Foretaket har tatt i bruk og er fleksible med leie til eie, det medfører at vi får større bevegelse i boligmassen. **Prioritering høy**

ØEKE sin prioritering gjøres på bakgrunn av et ønske om å sikre realisering og gjennomføring av de tre store byggeprosjektene, ny Hokksund Barneskole og svømmehall samt utvikling av Eikertun området. I tillegg foreslås det en satsing på selvfinansierende prosjekter. Det er også mulig og behov for å selge eiendom.

Når det gjelder selvfinansierende forslag foreslår ØEKE å videreføre satsingen til ENØK tiltak for å følge opp kommunens målsetning og arbeid knyttet til energiøkonomisering av bygg. Det er stort potensiale for å få forbruket ned, litt avhengig av hvilke tiltak det er mulig å realisere.

Finansiering av prosjekter:

For å realisere prosjektene og behovet for investeringer de neste 10 årene ønsker ØEKE å bidra med innspill til finansiering gjennom en gjennomgang av vår bygg portefølje, med tanke på eventuelt salg. Hokksund barneskole er som er forutsatt solgt i kommunens investeringsprogram.

Foretaket ønsker å bidra utfra et eiendomsfaglig ståsted slik at kommunen utvikler prosjekter i en helhet, som også klarer å frigjøre av kapital. Dersom en samler større deler av eiendomsporteføljen kan sikre en helhetlig utvikling i større grad. For å bidra til dette vil ØEKE skissere følgende muligheter:

- Foretaket har ambisjon om å legge frem en sak knyttet til kommunens samlede eiendomsportefølje, med mål om en helhetlig tilnærming til porteføljen.
- Avvikling av bygg som kommunen har leiekostnader/energiutgifter, men som har lav salgsverdi.
- Samarbeid med privat næringsliv om ulike type eiendomsprosjekter og med Husbanken om leie til eie (samarbeid med NAV)
- Kommunen bør vurdere sin tomteportefølje med mål om å utvikle/selge eiendom som i dag ligger brakk.

Kostnad ved å utsette investeringer

Det å utsette investeringer har også en kostnad. Ved å utsette investeringen i rådhuset, vil ekstern leie fortsette å løpe. Det er også risiko for at det kan komme krav som gjelder arbeidsmiljø, som vil kreve straks tiltak. Samlokalisering vil redusere arealbehovet, energibehovet samt øke muligheten for sambruk av også kompetanse på tvers av tjenestene.

Vedlikeholdskostnaden i gammelt bygg er også vesentlig høyere enn i nye bygg.

Ved å utsette utvidelse av Eikertun vil behovet for innkjøp av plasser øke. Bemanning og effektivitet i ett oppgradert moderne bygg vil også bidra til reduserte driftskostnader.

6. BEGREPSFORKLARINGER

6.1. Kommuneloven

Kapittel 14 i Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) finnes bestemmelsene for Økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap, finansforvaltning og rapportering.

6.2. Kommunale resultatbegreper

Bruken av ulike mål på kommunalt regnskapsresultat kan være egnet til å forvirre. Forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv kapittel omtales regnskapsmessig merforbruk til inndekning i senere år, mens det i den obligatoriske hovedoversikten over kommunens drift er innført begrepene brutto og netto driftsresultat. Nedenfor omtales disse og andre resultatbegreper.

Skjemaet til høyre kalles økonomisk oversikt og er et obligatorisk skjema med betegnelsen §5-6 Økonomisk oversikt etter art. Skjemaet viser sum av driftsinntekter og utgifter finansutgifter og inntekter, samt disponering av resultat. Et positivt resultat avsettes til disposisjonsfond mens et negativt resultat fremføres til inndekning i senere år eller dekkes inn ved bruk av fond.

	Regnskap 2022	Oppr. budsjett 2023	Øk.plan 2024
Rammetilskudd	-525 885	-589 512	-653 384
Inntekts- og formuesskatt	-771 016	-738 977	-784 874
Andre skatteinntekter	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-46 474	-60 395	-76 958
Overføringer og tilskudd fra andre	-253 473	-188 760	-193 326
Brukerbetalinger	-49 634	-44 191	-40 089
Salgs- og leieinntekter	-72 167	-93 906	-110 238
Sum driftsinntekter	-1 718 649	-1 715 741	-1 858 869
Lønnsutgifter	800 505	825 316	895 915
Sosiale utgifter	200 479	208 236	227 929
Kjøp av varer og tjenester	567 764	571 363	606 781
Overføringer og tilskudd til andre	96 016	59 794	63 411
Avskrivninger	47 597	48 279	49 906
Sum driftsutgifter	1 712 361	1 712 987	1 843 942
Brutto driftsresultat	-6 288	-2 754	-14 927
Renteinntekter	-7 566	-4 500	-19 262
Utbytte	-27 083	-18 600	-25 155
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	1 734	-2 400	-2 500
Renteutgifter	16 578	30 559	59 291
Avdrag på lån	34 591	40 974	51 379
Netto finansutgifter	18 255	46 033	63 753
Motpost avskrivninger	-47 597	-48 279	-49 906
Netto driftsresultat	-35 630	-5 000	-1 080
Disponering eller dekning av netto driftsresultat			
Overføring til investering	2 907	3 010	3 465
Avsetninger til bundne driftsfond	19 345	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-22 549	-122	-265
Avsetninger til disposisjonsfond	35 927	6 112	0
Bruk av disposisjonsfond	0	-4 120	-2 240
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	35 630	5 000	1 080
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0

Regnskapsmessig merforbruk

Når en kommune har høyere utgifter eller lavere inntekter enn budsjettet blir det gjerne sagt at kommunen går med underskudd. Mer presist er det å si at kommunen har et regnskapsmessig merforbruk. Et merforbruk skal reduseres mest mulig ved at overføring til investeringsregnskapet reduseres, fondsmidler benyttes osv. Er resultatet fortsatt negativt overføres det negative resultatet for inndekning i senere år.

Brutto driftsresultat

Brutto driftsresultat er differansen mellom driftsinntekter og driftsutgifter, der driftsutgiftene også inkluderer avskrivninger. Dette er således et mål på om kommunens driftsinntekter over tid bærer driftsutgiftene. Et positivt brutto driftsresultat vil være nødvendig dersom finansutgiftene (renteutgifter og avdrag) er større enn finansinntektene (renteinntekter og utbytte). Begrepet blir relativt lite benyttet.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er det mest brukte resultatbegrepet i kommunesektoren. Dette resultatet fremkommer som en differanse mellom driftsinntekter, driftsutgifter og netto finansutgifter. Resultateffekten av avskrivningene er her eliminert. Om kommunen har holdt seg innenfor budsjettet er derimot ikke et tema for dette begrepet. Et positivt netto driftsresultat er en forutsetning for å kunne egenfinansiere investeringer (reduere nye låneopptak) og bygge opp disposisjonsfond (etablere buffere). En svakhet ved netto driftsresultat er at det ikke gir et tilstrekkelig godt bilde av den mer langsiktige utviklingen i en kommunes økonomi. Et lavt vedlikeholds nivå vil for eksempel påvirke driftsresultatet positivt. En annen innvending er at avdrag og ikke avskrivninger inngår i resultatbegrepet, slik at kapitalslitet ikke blir tatt tilstrekkelig hensyn til.

Dette er et argument for at kommunene bør ha et netto driftsresultat som tilsvarer minimum 1,75 % av driftsinntektene, for 2024 anbefaler statsforvalteren et netto driftsresultat på 2 %. Et annet forhold er at avsetninger til bundne fond (øremerkede formål) vil bidra til positive driftsresultat i det året pengene settes av i regnskapet, men vil svekke resultatet tilsvarende når midlene skal brukes i driften senere år. Endringer i pensjonspremieavvik og dekning av tidligere års underskudd vil også påvirke driftsresultatet, uten at disse forholdene bidrar til å gi et bilde på den reelle økonomiske situasjonen i det aktuelle regnskapsåret.

6.3. Premieavvik og pensjon

Pensjonskassene beregner en premie som skal innbetales med utgangspunkt i regler og kriterier gitt av Finanstilsynet. For å beregne kostnaden kommunen kan utgiftsføre i regnskapet er det regler gitt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet som gjelder. Dersom innbetalt premie er høyere enn tillatt kostnadsnivå, må kommunene inntektsføre mellomværende, premieavviket, i regnskapsåret. Inntektsføringen utgiftsføres over de kommende 7 år. Er kostnaden høyere enn premien behandles premieavviket som ovenfor, men med motsatt fortegn.

6.4. Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner

Beregning av utgiftsbehov - tillegg/trekk i kroner for år **2024**
(utgiftsutjevnedede tilskudd) 2024-prisnivå for årene 2025-2027

	HELE LANDET		ØVRE EIKER			Bruk av folketall 1.7.2023		Endring fra foregående år 1000 kr
	Vekt	Antall	Antall	Utgifts- behovs- indeks	Pst. utslag	Tillegg/ fradrag i utgiftsutj kr per innb	1000 kr	
0-1 år	0,0058	107 155	401	1,0004	0,00 %	0	3	47,5
2-5 år	0,1348	227 495	874	1,0271	0,36 %	237	4 882	1 302,3
6-15 år	0,2527	644 583	2 421	1,0041	0,10 %	67	1 383	-152,9
16-22 år	0,0241	456 837	1 644	0,9620	-0,09 %	-59	-1 224	278,1
23-66 år	0,1081	3 173 134	11 866	0,9997	0,00 %	-2	-43	31,8
67-79 år	0,0605	653 532	2 503	1,0239	0,14 %	94	1 934	243,7
80-89 år	0,0806	205 264	737	0,9599	-0,32 %	-210	-4 330	-5 216,1
over 90 år	0,0403	46 056	180	1,0448	0,18 %	117	2 418	1 710,5
Basistillegg	0,0163	275	0,5723	0,5564	-0,72 %	-469	-9 677	-789,3
Sone	0,0103	21 599 834	71 728	0,8878	-0,12 %	-75	-1 547	-94,1
Nabo	0,0103	9 877 360	47 604	1,2884	0,30 %	193	3 976	371,3
Landbrukskriterium	0,0019	1	0,0045	1,1951	0,04 %	24	496	15,6
Innvandrere 6-15 år ekskl Skand	0,0067	54 481	200	0,9814	-0,01 %	-8	-167	1 407,3
Flyktninger uten integreringstil	0,0078	183 480	549	0,7999	-0,16 %	-101	-2 089	820,7
Dødlighet	0,0474	41 670	148	0,9495	-0,24 %	-155	-3 204	-1 614,0
Barn 0-15 med enslige forsørger	0,0168	149 356	574	1,0274	0,05 %	30	616	-31,1
Lavinntekt	0,0105	257 338	801	0,8321	-0,18 %	-114	-2 359	413,6
Uføre 18-49 år	0,0060	124 228	585	1,2589	0,16 %	101	2 079	513,6
Opphopningsindeks	0,0088	118	0,2716	0,6170	-0,34 %	-219	-4 511	308,8
Aleneboende 30 - 66 år	0,0180	515 435	1 709	0,8864	-0,20 %	-133	-2 737	-106,4
PU over 16 år	0,0507	20 482	78	1,0181	0,09 %	59	1 226	-590,0
Ikke-gifte 67 år og over	0,0474	398 431	1 522	1,0212	0,10 %	65	1 346	132,2
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0163	43 634	158	0,9690	-0,05 %	-33	-675	1 551,9
Innbyggere med høyere utdanni	0,0179	1 567 840	4 361	0,7436	-0,46 %	-298	-6 143	-154,7
1 Kostnadsindeks	1,0000			0,98629	-1,37 %	-889	-18 346	400
(Tillegg/trekk kr pr innb.)								
2 Tillegg/trekk (omfordeling) for kommunen i 1000 kr						Alle tall i 1000 kr		
						-18 585		
3 Nto.virkn. statl/priv. skoler						8 248		
4 Sum utgiftsutj. mm (2+3)						-10 337		
Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger:						64 893		

Det overordnede målet med inntektssystemet er å jevne ut kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne sine. Ved fordelingen av rammetilskuddet tas det hensyn til strukturelle forskjeller i kommunenes kostnader (utgiftsutjevning) og forskjeller i skatteinntektene (skatteutjevning eller inntektsutjevning). Skatt og rammetilskudd betegnes som kommunenes frie inntekter. Sammen med momskompensasjonen skal disse inntektene dekke ca. 80 % av kommunenes utgiftsbehov.

For de resterende 20 % må kommunene selv skaffe inntekter, som f.eks. brukerbetaling, utbytte, eiendomsskatt, finansinntekter. Årlig beregnes det et gjennomsnittlig utgiftsbehov pr innbygger i Norge.

Innbyggertilskuddet for den enkelte kommune justeres for strukturelle forskjeller, som for eksempel alderssammensetningen i befolkningen. Ut fra disse beregningene er Øvre Eiker kommune en kommune som er noe mindre kostnadskrevende å drifte enn landsgjennomsnittet. Objektivt sett har Øvre Eiker et beregnet utgiftsbehov for 2024 på 98,63% av landsgjennomsnittet.

Skatteinntektene til kommunene er andel av innbyggernes innbetalte skatt på formue og inntekt. Innbetalt skatt fordeles til kommunen, fylkeskommunen, staten og folketrygden. Også når det gjelder skatteinntektene er det en ordning i inntektssystemet som delvis ivaretar at kommunene har ulike skatteinntekter pr innbygger. 10 ganger årlig beregnes en gjennomsnittlig inntekt pr innbygger for landet totalt og pr kommune. Kommuner som har skatteinntekter utover landsgjennomsnittet får et trekk som benyttes til kompensasjon til de kommunene som har lavere skatteinntekter enn landsgjennomsnittet. Kommunene blir ikke justert helt ned eller helt opp til landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet betegnes som lavinntektskommuner. Øvre Eiker kommune er en lavinntektskommune. Skatteinntektene til Øvre Eiker kommune anslås til 93,4 % av landsgjennomsnittet i 2024, og 96,1 % etter inntektsutjevning. Med beregnet skatt og rammetilskudd på 1.438,3 millioner kroner i 2024 og et utgiftsbehov på 98,63 % betyr det at Øvre Eiker kommune skulle hatt 36,4 millioner kroner mer om inntekten skulle vært på landsgjennomsnitt.

Se Portal for frie inntekter (<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunedata/frie-inntekter/frie-inntekter-2024/>) som beskriver alle elementene i kommunenes rammetilskudd.

7. OMSTILLINGSPROGRAM

Økonomisk situasjon

Øvre Eiker kommune har en sunn kommuneøkonomi med et disposisjonsfond som ved utgangen av 2022 utgjorde 9,3 % av brutto driftsinntekter eller 154 millioner kroner. Utfordringen er at netto driftsresultat og oppbygning av disposisjonsfond de senere årene i stor grad kommer av skatteinntekter utover det som finansdepartementet anslår. Som en lavinntektskommune kan ikke Øvre Eiker legge noe annet til grunn enn de anslagene som finansdepartementet legger til grunn når statsbudsjettet legger frem.

Inn i 2024 vurderer kommunedirektøren at det er mørkere økonomiske skyer på himmelen og at det er behov for å redusere aktivitetsnivået for å sikre en bærekraftig økonomisk kommune også i fremtiden. I 2023 bruker tjenestene 40 millioner kroner mer enn opprinnelig budsjett og det er kommunedirektørens vurdering at et innsparingsprogram bør sikte på å få ned utgiftene med 35-40 millioner kroner på permanent basis.

Øvre Eiker kommune har fortsatt sterk befolkningsvekst og var i siste 12 måneders periode 1,8%. Dette betyr at budsjettet fra år til år vil vokse også i neste økonomiplanperiode. Likevel har kostnadene vokst fortere enn demografi skulle tilsi de siste 2-3 årene, og den trenden kan ikke fortsette.

Årsaken til behovet for et innsparingsprogram er:

- Sterk lønns- og prisvekst i 2022 og 2023 som ikke fullt ut er kompensert. Anslås til mellom 25 og 30 millioner kroner.
- Ressurskrevende tjenester til brukere over 67 år som det ikke gis kompensasjon for.
- Økende behov i hjemmetjenesten, særlig med tanke på pleietyngde.
- Rus og psykisk helse – økende behov for kjøp av plasser utenfor egen kommune.
- Økende behov for ulike botilbud til innbyggere med særskilte behov.
- Demografi – behov for flere sykehjemsplasser.
- Tilskudd til flyktninger er ikke tilstrekkelig.
- Store investeringsbehov.
- Økende lånegjeld, renter og finanskostnader.
- Høyt sykefravær og bruk av overtid og vikarer

Kommunedirektøren legger i forbindelse med Kommuneplanens handlingsdel 2024-2027 frem et antall mulige salderingsforslag som kommunestyret inviteres til å vurdere om skal utredes nærmere i 2024 og legges frem til politisk behandling så fort som mulig. Foreslåtte tiltak anses å ha innsparings – eller inntektspotensial. Ansatte og deres organisasjoner vil inviteres med i vurderingen av de ulike tiltakene.

Om kommunestyret ønsker andre tiltak utredet enn de som er foreslått i katalogen, oppfordres det til at malen nedenfor benyttes.

Tiltak 1: Konkurransetsetting av pensjonsordningen

Nr.	Tiltak
1.	Konkurransetsetting av pensjonsordningen - KLP

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

Tiltaket utredes og videre fremdrift vurderes hvis det er sannsynlig at en eventuell konkurransetsetting av pensjonsordningen vil gi en økonomisk gevinst.

- Kommunestyret skal ha saken tilbake før endelig beslutning om konkurransetsetting av pensjonsordningen.
- Eventuell konkurranse utlyses.
- Anbefaling om valg av leverandør skal fremlegges for kommunestyret.

Konsekvenser for brukere:

- Se under.

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Pensjonsordning for ansatte er sterkt regulert og ytelsene til den enkelte blir ikke berørt.
- Andre betingelser på «tilleggsytelser/ansattgoder» som ansatte har som følge av et ansattforhold i kommune, f.eks. forsikringer, lån etc.
- Tjenesteyting ikke påvirket.
- Eventuelt andre konsekvenser må utredes nærmere.

Ansvarlig seksjon:

Økonomi, styring og støtte

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 2: Vurdere organisering av kommunale barnehager – tilskuddsberegning

Nr.	Tiltak
2.	Vurdere organisering av kommunale barnehager – tilskuddsberegning

Kommunedirektørens anbefaling:
Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:
Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket: <ul style="list-style-type: none">- Tilskuddet til de private barnehagene beregnes på bakgrunn av kostnadsnivået i kommunale barnehager. Et vedvarende høyt sykefravær medfører at barnehagetilskuddet øker.- Utredningen skal vurdere:<ul style="list-style-type: none">o Konkrete tiltak for å få ned sykefraværet i de kommunale barnehagene.o Vurdere mest effektive organisering med hensyn til blant annet barnehagestruktur og andel private barnehager.o Felles faglig grunnlag mellom kommunale og private barnehager.
Konsekvenser for brukere: <ul style="list-style-type: none">- Utrede
Konsekvenser for ansatte og andre tjenester: <ul style="list-style-type: none">- Utrede
Ansvarlig seksjon: Oppvekst
Deltakende tillitsvalgt/fagforening: Drøftes med aktuelle fagforeninger
Kommunestyrets vedtak:

Tiltak 5: Salg av eiendom og alternativ bruk av eksisterende bygningsmasse

Nr.	Tiltak
5.	Salg av eiendom og alternativ bruk av eksisterende bygningsmasse

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes med følgende tillegg:

- Området på Lerberg hvor Hokksund barneskole ligger i dag (Gbnr 103/21, 101/6 og 101/90), inkludert bygningsmasse, parkering og uteområder, beholdes i kommunalt eie. Området og bygningsmassen skal videreutvikles og rehabiliteres i samarbeid med administrasjon, idrett og frivillighet, og på en måte hvor man forsøker å oppnå reduserte leiekostnader f.eks. gjennom å flytte kommunale tjenester som i dag leier lokaler eksternt til dette området. Det kan også vurderes utleie av deler av bygningsmassen til eksterne offentlige eller private aktører for en avgrenset periode for å øke leieinntektene. Området skal utvikles på en måte hvor det styrker dets nærområdefunksjon, og sikrer at kommunal skole drift vil være mulig der i fremtiden.
- Det skal forutsettes at Rådhuset skal beholdes i kommunalt eie, jamfør tiltak 7.
- Kommunedirektøren bes komme tilbake med en vurdering av salg av kommunens aksjer i Vardar.
- Kommunedirektøren bes vurdere salg av Hammergata 11-13 i Vestfossen.

Beskrivelse av tiltaket:

Salg av eiendom vil frigjøre midler til investeringer eller nedbetaling av gjeld:

- Identifisere og foreslå eiendom som skal selges.
- Vurdere avvikling av eksterne kontorlokaler og mest mulig effektiv bruk av eksisterende lokaler.

Konsekvenser for brukere:

- Ingen for dagens brukere.
- Beskrive konsekvenser for andre kommunale tjenester, frivilligheten og beboere.

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Kan medføre flytting av kontor plasser og fortetting på rådhuset eller andre bygg.

Ansvarlig seksjon:

ØEKE

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 6: Skolestruktur/skolekretser

Nr.	Tiltak
6.	Skolestruktur/skolekretser

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes med følgende tillegg:

Kommunedirektørens anbefaling støttes under forutsetning av at alle barneskoler skal bestå som i dag.

Beskrivelse av tiltaket:

- I forbindelse med vurdering av skolekretser foretas det også en vurdering av hvilken skolestruktur som er mest hensiktsmessig.
- Befolkningsutvikling og befolkningsprognoser må legges til grunn for arbeidet.

Konsekvenser for brukere:

- Vurderes i utredning

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Vurderes i utredning

Ansvarlig seksjon:

Oppvekst

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 7: Rådhuset – salg, tilbakeleie og/eller transformasjon

Nr.	Tiltak
7.	Rådhuset – salg, tilbakeleie og/eller transformasjon

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes med følgende tillegg:

Kommunedirektørens anbefaling støttes hva gjelder å vurdere transformasjon av rådhuset. Det vurderes om EEU kan overta eierskap til rådhuset og rådhusprosjektet. Rådhuset skal være i kommunalt eie, men kan organiseres som eget kommunalt eiet selskap.

Beskrivelse av tiltaket:

Rådhuset er mer enn 50 år gammelt og er ikke tilpasset dagens krav til innemiljø eller andre fasiliteter. En nødvendig oppgradering av rådhuset skyves stadig ut i tid fordi det er andre investeringer som kommer foran i prioritering.

Arealutnyttelsen i dagens bygg er for dårlig:

- Vurdere salg av rådhuset til eiendomsutvikler.
- Leie av oppgradert rådhus på langsiktig leiekontrakt.
- Uavhengig av salg eller videre kommunalt eie: Transformasjon av rådhuset, slik at bygget kan brukes til andre formål enn kontor- og møterom. Rådhuset ligger midt i Hokksund sentrum, og det er mulig å se for seg helt annen bruk av bygget, slik at det også tilfører noe/blir en driver i sentrums- og stedsutvikling.

Konsekvenser for brukere:

- Vurderes i utredningen

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Vurderes i utredningen

Ansvarlig seksjon:

ØEKE

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 8: Ansettelsesstopp

Nr.	Tiltak
8.	Ansettelsesstopp

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes ikke

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes ikke med følgende tillegg:

Kommunedirektørens anbefaling støttes. Kommunedirektøren bes vurdere dette på nytt når omstillingsprogrammets øvrige tiltak har virket ett år.

Beskrivelse av tiltaket:

Det foretas et stort antall utlysninger og ansettelser i Øvre Eiker kommune i løpet av et år. Kommunedirektørens vurdering er at det allerede er en god praksis knyttet til å diskutere alternative løsninger når det blir ledige stillinger. Alle utlysninger skal drøftes med aktuelle fagforeninger og godkjennes av aktuell kommunalsjef før kommunalsjef Seksjon service og fellestjenester kvalitetssikrer innholdet i utlysningene. Kommunedirektøren anser at det kun vil være en ytterligere «byråkratisering» av en prosess som i liten grad vil gi ønsket effekt.

I den grad det skal gjøres tiltak for å redusere behovet for bemanning, må det skje gjennom å se på kvalitet og omfang av de tjenester som produseres.

Konsekvenser for brukere:

For ledere vil dette bare bli en byråkratisering av en prosess som allerede fungerer tilfredsstillende. For brukere vil en lengre ansettelsesprosedyre føre til at kapasiteten reduseres i lengre perioder enn i dag.

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Kan føre til et enda høyere sykefravær.
- Samarbeid mellom tjenester svekkes.
- Belastning for ansatte som er «tilfeldig».

Ansvarlig seksjon:

Service og fellestjenester

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 9: VISMA Enterprise – vurdere konkurranseutsetting

Nr.	Tiltak
9.	VISMA Enterprise – vurdere konkurranseutsetting

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

VISMA nærmer seg en monopolsituasjon når det gjelder fagsystemer i kommunemarkedet, men det er fortsatt et marked som kommunene bør bidra aktivt til å holde liv i. Selv om det trolig er innenfor reglene å fortsette med valgt leverandør, bør behovet ut i markedet med jevne mellomrom.

VISMA Enterprise er lønns-, regnskaps- og økonomisystem for kommunen og det er flere aktører i dette markedet. Kommunedirektøren er av den oppfatning at det bør startes med dette fagsystemet og at ytterligere konkurranseutsetting av andre fagsystemer bør følge på.

Et lønns-, regnskaps- og økonomisystem er et omfattende styringssystem. Det er derfor behov for en nærmere konsekvensutredning før en eventuell konkurranse.

Konsekvenser for brukere:

- For innbyggere og tjenestemottakere vil ikke dette ha konsekvenser

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- I implementeringsperioden og i tiden etter vil det sannsynligvis være et «produktivitetsfall»
- Mange ansatte må potensielt lære seg nye arbeidsprosesser etc.

Ansvarlig seksjon:

Økonomi, styring og støtte

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 10: Nedbemanning

Nr.	Tiltak
10.	Nedbemanning

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes ikke

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes delvis med følgende tillegg:

Kommunen skal ikke nedbemanne aktivt. Kommunen skal dog ikke ha realvekst i årsverk på merkantile stillinger og lederstillinger. Dette løses ved naturlig avgang.

Beskrivelse av tiltaket:

Nedbemanning begrunnet i økonomi må dreie seg om nedbemanning av minst 10 arbeidstakere innenfor et tidsrom på 30 dager, uten at oppsigelse er begrunnet i de enkelte arbeidstakeres forhold. Arbeidsmiljøloven gir føringer for et slikt tiltak.

Ingen tjenesteledere eller virksomhetsledere har anledning til å lyse ut stillinger som ikke er drøftet med aktuelle fagforeninger og godkjent av kommunalsjef. I drøftingene skal det avklares om stillinger skal lyses ut.

Kommunedirektøren er av den oppfatning at det vil skape usikkerhet og energilekkasjer. Det er derfor ikke hensiktsmessig med en slik prosess.

Konsekvenser for brukere:

- Kan føre til et dårligere tilbud for enkeltbrukere

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Usikkerhet og lavere produktivitet i en periode
- Kan føre til dårligere søkergrunnlag i rekrutteringssammenheng

Ansvarlig seksjon:

Service og fellestjenester

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 11: Sykefravær og arbeidsavklaringspenger

Nr.	Tiltak
11.	Sykefravær og arbeidsavklaringspenger

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

Sykefraværet er generelt høyt i Øvre Eiker kommune. Kommunedirektøren anerkjenner at sykefravær er komplekst og vil derfor gjøre en tilstrekkelig utredning av dette, med det formål om å finne nye tiltak.

Konsekvenser for brukere:

- Lavere fravær vil være positivt for brukere og innbyggere på alle måter.
- Bedre kvalitet hvis det fører til mer stabilitet i ansattgruppene.

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Lavere fravær vil bedre arbeidsmiljøet for alle ansatte.
- Bedre økonomi.
- Større kapasitet til å være med på prosjekter på tvers.
- Bedre kvalitet i tjenesten.

Ansvarlig seksjon:

Service og fellestjenester

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 12: Ressurskrevende tjenester til brukere over 67 år

Nr.	Tiltak
12.	Ressurskrevende tjenester til brukere over 67 år

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

Ved passert alder over 67 år bortfaller refusjoner for ressurskrevende tjenester. Dette utgjør store kostnader for kommunen opptil 10 mill. kroner per bruker per år. Kommunedirektøren mener at det bør utforskes andre mer kostnadseffektive tjenestetilbud og kvalitativt like gode tilbud som «miniinstitusjoner» i eget hjem.

Hvis det iverksettes, forutsetter det at kommunestyret og kommunedirektøren er omforente i de konkrete enkeltsakene.

Konsekvenser for brukere:

- Utredes

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Utredes

Ansvarlig seksjon:

Helse og velferd

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 13: Vurdering innkjøp, omfang og kvalitet i tjenestene

Nr.	Tiltak
13.	Vurdering innkjøp, omfang og kvalitet i tjenestene

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

Som følge av innsparingskravet foreslått i budsjettet for 2024, må alle tjenestemråder vurdere tiltak som kan resultere i innsparinger. Som en del av dette arbeidet skal tjenestestedene analysere omfang og kvaliteten i deres tjenester og vurdere deres innkjøpsbehov.

Eksempelvis kan tjenestestedene vurdere hvilke kurs/seminarer el. som er strengt nødvendig å delta på eller reise til. I tillegg må alle tjenester gjennomgå sine abonnementer, lisenser etc. og avvikle de som ikke er høyst nødvendig i tjenesteproduksjonen.

Seksjon Helse og velferd bør blant annet vurdere eventuelle tiltak på bakgrunn av Agenda Kaupangs analyse av kostnader og tjenesteprofil til ulike brukergrupper.

Konsekvenser for brukere:

- Utrede

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Utrede

Ansvarlig seksjon:

Alle

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 14: Overtid

Nr.	Tiltak
14.	Overtid

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

Siden 2019 har bruken av overtid i kroner doblet seg fra ca. 7 millioner kroner til ca. 14 millioner kroner i året. Kommunedirektøren tror det kan ha en sammenheng med at overtid ble benyttet mer i pandemiperioden knyttet til høyere sykefravær og behov for folk på jobb, samtidig som ekstrakostnadene ble dekket av staten. En hypotese er at terskelen for bruk av overtid ble flyttet under pandemien og at tjenestene ikke legger av seg ny praksis når kostnaden i sin helhet må dekkes av kommunen.

Utredning bør vise detaljer om overtidsbruken; hvilke tjenester, antall timer, overtid pr. gang osv, samt foreslå eventuelle tiltak for å redusere kostnadene forbundet med overtid.

Konsekvenser for brukere:

- Utrede

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Utrede

Ansvarlig seksjon:

Service og fellestjenester

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 15: Seniorpolitiske tiltak – evaluering

Nr.	Tiltak
15.	Seniorpolitiske tiltak – evaluering

Kommunedirektørens anbefaling:

Iverksettes

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

Det foreligger et politisk vedtak som innebærer at ansatte som fyller 62 år og som har vært ansatt i minst fem år i full stilling, får et seniortillegg på kr. 20.000 i året, frem til man fyller 67 år. Hensikten med tillegget er å unngå at ansatte tar ut AFP.

Gjeldende vedtak gikk imot kommunedirektørens anbefaling om å fjerne tillegget. Kommunedirektøren er fortsatt av den oppfatning av tillegget bør fases ut. Tillegget koster kommunen ca 1.5 millioner kroner pr år.

Kommunedirektøren kommer tilbake med en evaluering av tiltaket samt kunnskapsgrunnlag, som en oppfølging av det politiske vedtaket.

Konsekvenser for brukere:

- Ingen

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

- Tillegget frafaller

Ansvarlig seksjon:

Service og fellestjenester

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Drøftes med aktuelle fagforeninger

Tiltak 16: Se på hvordan kommunen kan redusere kostnadene ved bilparken

Nr.	Tiltak
16.	Se på hvordan kommunen kan redusere kostnadene ved bilparken

Kommunedirektørens anbefaling:

Tiltaket var ikke del av kommunedirektørens forslag

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Merknad: avhengighet til PS 150/23 Utviklingen på teknisk sentral

Beskrivelse av tiltaket:

- konkurranseutsette leasingavtaler
- justere forsikring
- ta kostnaden ved å reparere skader før leasingbiler leveres tilbake for å unngå påkost
- vurdere kost/nytte effekt av å ha en andel egne eide biler
- utrede å ha en bilansvarlig
- ta i bruk et datasystem for registrering og logging av skader
- vurdere om Eiker Vekst kan bidra i dette arbeidet

Konsekvenser for brukere:

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

Ansvarlig seksjon:

Deltakende tillitsvalgt/fagforening:

Tiltak 17: Utrede oversikt over ikke-lovpålagte oppgaver

Nr.	Tiltak
17.	Utrede oversikt over ikke-lovpålagte oppgaver

Kommunedirektørens anbefaling:

Tiltaket var ikke del av kommunedirektørens forslag

Kommunestyrets vedtak:

Iverksettes

Beskrivelse av tiltaket:

- Det utarbeides en oversikt over ikke-lovpålagte oppgaver og tjenester utført av Øvre Eiker kommune.
- Etter utredningen kommer det en sak til politisk behandling med mulige innsparingstiltak og konsekvenser.

Konsekvenser for brukere:

Konsekvenser for ansatte og andre tjenester:

Ansvarlig seksjon:

Deltakende tillitsvalgt/fagforening: